

Η ΑΠΟΔΟΧΗ ΤΩΝ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ Ζ' ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΝ ΣΥΝΟΔΟΝ
(«Πῶς δεῖ τοὺς ἀπὸ αἰρέσεων προσερχομένους δέχεσθαι»)

τ π ο
ΒΑΣ. Ν. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπικ. Καθηγ. Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπ. Ἀθηνῶν

1. Τὸ πρόβλημα περὶ τοῦ τρόπου ἀποδοχῆς τῶν ἐπιστρεφόντων αἱρετικῶν.

‘Η ἔνότης τῆς πίστεως καὶ ἡ ἐπίγνωσις τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείᾳς δὲν πρέπει νὰ ἀποτελοῦν ἀπλῶς εὐχὴν ἢ προσευχὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ διαρκὲς καὶ ἐπιτακτικὸν μέλημά της, τὸ δόπιον καὶ νὰ ἐκδηλοῦται τόσον ὡς μέριμνα καὶ φροντίς διὰ τὴν διατήρησιν τῆς καθαρότητος τῆς πίστεως τῶν λογικῶν της προβάτων, ὅσον καὶ ὡς ἀδιάκοπος προσπάθεια πρὸς ἐπιστρεφὴν εἰς τὴν μάνδραν τοῦ Χριστοῦ τῶν ἐκτὸς αὐτῆς εὑρισκομένων πεπλανημένων ἀδελφῶν — τῶν αἱρετικῶν.

‘Η δυνατότης καὶ ἡ ἀναγκαιότης τῆς ἐπιστροφῆς τῶν αἱρετικῶν εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν ἀναγνωρίζεται ὑπὸ πάντων. Ἄλλ’ ὡς πρὸς τὸν τρόπον, καθ’ ὃν δέον νὰ γίνωνται οὗτοι δεκτοί, δὲν ὑπάρχει δόμοφωνία καὶ μάλιστα ὅχι ἀπλῶς μεταξὺ τῶν θεολόγων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ αὐτῆς τῆς ἐπισήμου πράξεως τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Εἶναι γεγονός ὅτι κατὰ τὴν ἴστορικὴν πορείαν τῆς Ἐκκλησίας παρατηρεῖται ποιά τις διαφοροποίησις μεταξύ θεωρίας καὶ πράξεως καὶ μία προοδευτικὴ ἐκδίπλωσις, ἀνάπτυξις καὶ ὠρίμασις τῆς σχετικῆς διδασκαλίας, ὅπερ ὅμως ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἀπόκλισις ἢ μετακίνησις ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης, εἰς ἣν ὁ Ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας ἔταξεν αὐτήν. Παρατηρεῖται δηλ. καὶ ἐνταῦθα ἐξέλεξίς τις ἀνάλογος πρὸς τὴν περὶ μετανοίας τῶν βαρέως ἀμαρτανόντων, ἀλλὰ καὶ τὴν καθόλου δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτω, κατὰ τὴν περίεδον τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων, ἡ δοπία διεκρίνετο διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ ἀγνότητα τοῦ χριστιανικοῦ βίου καὶ τὴν αὐστηρότητα τῶν ἥθων, ἡ Ἐκκλησία ἐτήρει γενικῶς (ὑπῆρχον καὶ ἀντίθετοι ἀπόψεις) αὐτηρὰν στάσιν ἔναντι τῶν ἐπιστρεφόντων αἱρετικῶν, τῶν δοπίων τὸ βάπτισμα δὲν ἀνεγνώριζε, διὸ καὶ τοὺς ἐπιστρέφοντας ἐδέχετο ὡς “Ἐλληνας. Θεολογικὸν ὑπόβαθρον τῆς τοιάυτης

στάσεως τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας ἔναντι τῶν αἱρετικῶν ὅτο ἡ πίστις εἰς ἓνα Θεόν, εἰς ἓνα Χριστόν, εἰς Μίαν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς ἓν βάπτισμα. Ἡ πίστις εἰς Μίαν Ἐκκλησίαν σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι τι τὸ συγκεκριμένον καὶ δεδομένον καὶ δχι μία ἀφηρημένη ἰδέα ἡ μία πραγματικότης, ἀπροσδιόριστος ὅμως ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν, τὰ δρια καὶ τὸ περιεχόμενόν της (τὰ μέλη της). Ἡ αἱρεσίς, ἀρνουμένη τὴν καθαρότητα τῆς πίστεως τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, παρεισάγει κατὰ περίπτωσιν ἡ ἔτερον Θεὸν ἡ ἔτερον Χριστὸν ἡ ἔτερον βάπτισμα κ.λπ., πάντοτε δὲ ἔτεραν Ἐκκλησίαν, τὴν ὅποιαν καὶ δέχεται ὡς Τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀναγνώρισις τῶν μυστηρίων πάντων τῶν αἱρετικῶν καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τοῦ βαπτίσματος καὶ τῶν χειροτονιῶν (ἐξ οἱ αἱρέποτε αἱρέσεις καὶ ἀν προέρχωνται) ὡς ἵσοις ων πρὸς τὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, θὰ προϋπέθετεν εἴτε πλικειασμὸν τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ περιλάβῃ πάσας τὰς αἱρέσεις, εἴτε ἔξισωσιν τῶν αἱρέσεων πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' αἱ ποικιλώνυμοι αἱρέσεις εἶναι ἀνομοιογενεῖς τόσον μεταξύ των, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐπομένως τότε θὰ εὑρισκόμεθα ἐνώπιον πληθώρας Ἐκκλησιῶν, ὅτε καὶ ἡ πίστις εἰς Μίαν Ἐκκλησίαν θὰ ἀπέβαινε κενὸς λόγος. Κατὰ τὰς σχετικὰς πηγὰς ἐκ τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι Μία καὶ μόνον ἐντὸς αὐτῆς ἐνεργεῖ τὸ "Ἄγιον Πνεῦμα, ὅπερ σημαίνει ὅτι τὰ ἔκτος αὐτῆς τελούμενα μυστήρια εἶναι ἄκυρα. Πρέπει ὅμως νὰ ληφθῇ ὑπ' ὅψιν ὅτι τὴν αὐστηρὰν αὐτὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας ἴσως ἐπέβαλλον καὶ πρακτικοὶ λόγοι. Αἱ χριστιανικαὶ ἀλήθειαι δὲν εἶχον εἰσέτι ἀναπτυχθῆ καὶ συστηματοποιηθῆ, τὸ δὲ συγκρητιστικὸν ρεῦμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διηγούτελον καὶ ἐπέτρεπε τὴν συγχώνευσιν θεολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν διδασκαλιῶν, διὸ καὶ ὁ κίνδυνος παρανοήσεως καὶ παραχαράξεως τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως ἥτο μέγας. Ἡ Ἐκκλησία ὀφειλε πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ κινδύνου αὐτοῦ νὰ εἶναι πολὺ αὐστηρὰ ἔναντι τῶν αἱρετικῶν. Παρατηρητέον πρὸς τούτοις ὅτι αἱ πρὸ τῆς Α' Οἰκ. Συνόδου αἱρέσεις διέφερον τῶν μετ' αὐτὴν μεγάλων χριστιανικῶν αἱρέσεων, τόσον ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς πλάνης των, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν προέλευσίν των.

Κατὰ τὴν περίοδον τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἡ στάσις τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῶν ἐπιστρεφόντων αἱρετικῶν προσέλαβε σταθεροτέραν μαρφῆν καὶ χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἐμμονὴν εἰς τὴν παράδοσιν (ἐπανάληψις βαπτίσματος καὶ χειροτονίας), ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς παλαιὰς αἱρέσεις, καὶ διαφοροποίησιν ἐν σχέσει πρὸς τὰς μεταγενεστέρας αἱρέσεις. Ἡ πρᾶξις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας παραδίδεται διὰ τῶν κανόνων γ' καὶ ιθ' τῆς Α', ζ' τῆς Β' Οἰκ. Συνόδου καὶ ξε' τῆς Πειθέκτης. Ἀπὸ τῆς Α' Οἰκουμ. Συνόδου καὶ ἐντεῦθεν δι τρόπος ἀποδοχῆς τῶν αἱρετικῶν ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς πλάνης τῆς αἱρέσεως ἐξ ἡς προέρχεται ὁ ἐπιστρέφων καὶ εἰδικώτερον ἐν σχέσει πρὸς τὸ βάπτισμα καὶ ἐκ τοῦ ἐὰν τοῦτο ἐτελέσθη εἰς τρεῖς καταδύσεις καὶ εἰς τὸ ὄνομα

τῆς Ἀγίας Τριάδος. Οὕτως, οἱ ἐπιστρέφοντες λαϊκοὶ ἐγίνοντο δεκτοὶ κατὰ ἔνα ἐκ τῶν ἔξης τριῶν τρόπων: α) διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ βαπτίσματος, 2) διὰ τῆς χρίσεως δι’ ἄγιου Μύρου, καὶ 3) δι’ ἐπιδόσεως λιβέλλου. ‘Ωσαύτως, κατὰ τρεῖς τρόπους, ἀναλόγως πρὸς τὸ εἴδος τῶν αἵρεσεων, ἐγίνοντο δεκτοὶ καὶ οἱ ἐπιστρέφοντες κληρικοί, ἣτοι 1) δι’ ἀναχειροτονίας (θ' κανὼν Α' Οἰκ.), 2) διὰ χειροθεσίας ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου (ἡ' κανὼν Α' Οἰκ.), καὶ 3) δι’ ἐπιδόσεως λιβέλλου.

‘Η ἐπιστροφὴ εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν αἵρετικῶν, χωρὶς τὴν ἐπαναλήψιν τοῦ βαπτίσματος ἢ καὶ τῆς χειροτονίας, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς χρίσεως δι’ ἄγιου Μύρου ἢ καὶ ἀπλῶς διὰ λιβέλλου, καθ’ ἡμᾶς, δυσκόλως συμβιβάζεται μὲ τὴν ἰδέαν τῆς κατ’ ἀκρίβειαν ἀκυρότητος τῶν μυστηρίων πάντων τῶν αἵρετικῶν. Καὶ τοῦτο, διότι ἡ Ἐκκλησία εὐδέποτε ἐφήρμοσε τὴν ἀρχὴν τῆς οἰκονομίας εἰς ἐπιστρέφοντας ἔξ ἀκραίων αἵρεσεων, ἀλλ’ εἰς ἐπιστρέφοντας ἐκ τῶν θεωρουμένων ὡς μετριοπαθεστέρων. ‘Η διάκρισις αὕτη δὲν σημαίνει δτὶ τὰ μυστήρια τῶν αἵρετικῶν τῶν γινομένων δεκτῶν διὰ χρίσεως δι’ ἄγιου Μύρου, ἔχουν τι τὸ πλέον ἐκείνων τῶν δόποιων ζητεῖται ἡ ἐπανάληψις καὶ τι τὸ ἔλαττον τῶν μυστηρίων τῶν αἵρετικῶν τῶν γινομένων δεκτῶν διὰ λιβέλλου; Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὰ μυστήρια ἐκεῖνα, τὰ δόποια ἀναγνωρίζονται δι’ ἐπιδόσεως λιβέλλου ὑπὸ τοῦ ἐπιστρέφοντος, δὲν πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς εὑρισκόμενα εἰς ἐγγυτάτην σχέσιν πρὸς τὰ μυστήρια τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας;

Μετὰ τὸ σχίσμα (1054) εἰς τοὺς ἐπιστρέφοντας παλαιοτέρους αἵρετικοὺς προσετέθησαν καὶ οἱ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀργότερον δὲ καὶ οἱ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῶν Διαμαρτυρομένων. ‘Η Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, ἀπομακρυνθεῖσα ἐκ τῆς ἀρχαίας αὐστηρᾶς θέσεως τοῦ Κυπριανοῦ καὶ τῶν συνόδων Καρχηδόνος καὶ Ἐλβίρας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως τῶν 7 Οἰκ. Συνόδων, καὶ συστηματοποιήσασα τὴν θέσιν τοῦ Αύγουστίνου, διὰ τῆς σχολαστικῆς θεολογίας, υἱοθέτησε τὴν ἀποφίνδτι τὰ μυστήρια τῶν αἵρετικῶν εἶναι μὲν παράνεμα (illicita), ὅχι δύμας καὶ ἀνίσχυρα ἢ ἀκυρα (invalida). ‘Ο βαπτιζόμενος εἰς τινα αἵρεσιν (ἐνιοεῖται εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀγ. Τριάδος) καθίσταται μέλος τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας, πλὴν δύμας ἀνενεργὸν ἐν δσῷ χρόνῳ παραμένει ἐν τῇ αἵρεσει. Εὐθὺς δὲ ὡς προσέλθη εἰς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, γίνεται ἐνεργὸν μέλος αὐτῆς καὶ ἐπομένως δὲν τίθεται πρόβλημα βαπτίσεως τοῦ ἐπιστρέφοντος ἀπεσχισμένου πεπλανημένου ἀδελφοῦ.

‘Αλλὰ καὶ διὰ τοὺς Διαμαρτυρομένους δὲν ὑφίσταται πρόβλημα, ὅχι βεβαίως δι’ ὃν λόγον διὰ τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς, ἀλλ’ εἰεκα τῆς περὶ Ἐκκλησίας καὶ μυστηρίων διδασκαλίας αὐτῶν.

Διάφορον στάσιν ἐκείνης τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων ἐτήρησε καὶ τηρεῖ ἡ ἡμετέρα Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Καὶ τοῦτο εἶναι

εὐνόητον καὶ δεδικαιολογημένον, ἔνεκα τοῦ ἴδιαιτέρου ἐκκλησιολογικοῦ χαρακτῆρος τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἐκεῖνο δύως τὸ διποῖον εἶναι ἀνεπίτρεπτον εἴναι ἡ παρατηρουμένη ἀνομοιογένεια καὶ ἀνακολουθία ἐπὶ ἑνὸς τόσον σοβαροῦ σημείου μεταξὺ τῶν ἐπὶ μέρους Ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν. Οὕτως, ἐνῷ ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία μέχρι τοῦ 1755 ἥκολούθει τὴν θεωρουμένην ὡς ἐπιεικῆ (κατ' οἰκονομίαν) πρᾶξιν, τὴν ὑφ' ἡμῶν χαρακτηριζομένην ὡς πρᾶξιν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τὴν διποίαν ἀνενέωσεν ἡ ἐν Κ/πόλει τοπικὴ σύνοδος τοῦ 1484, ἔκτοτε (δι' ἀποφάσεως τῆς συνόδου τοῦ 1755) ἀκολουθεῖ τὴν θεωρουμένην ὡς τὴν τῆς δογματικῆς ἀκριβείας πρᾶξιν τῆς Ἀρχαίας ἐκκλησίας, καὶ ἀναβαπτίζει καὶ ἀναχειροτονεῖ πάντας τοὺς ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέψαντας. Τούναντίον ἡ Ρωσικὴ ἐκκλησία, ἐνῷ μέχρι τοῦ 1667 ἐβάπτιζε τοὺς εἰς αὐτὴν ἐπιστρέφοντας Ρωμαιοκαθολικούς, μέχρι δὲ τοῦ 1718 καὶ τοὺς Διαμαρτυρομένους, μετὰ ταῦτα δέχεται αὐτοὺς διὰ χρίσεως δι' ἄγιου Μύρου. Ἡ προσπάθεια αἰτιολογήσεως τῆς ἀσυμφωνίας καὶ ἀνακολουθίας αὐτῆς διὰ τοῦ ἐπιχειρήματος ὅτι ἡ ἐκκλησία δύναται, κατὰ τὴν ἴδιαν αὐτῆς κρίσιν, νὰ ἐφαρμόζῃ ὅτε μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς ἀκριβείας, ὅτε δὲ τὴν ἀρχὴν τῆς οἰκονομίας, φοβοῦμαι ὅτι δὲν εἶναι ἐπιτυχής. Βεβαίως καὶ εἰς τὴν Ἀρχαίαν ἐκκλησίαν ὁ ἀκολουθούμενος εἰς τὴν πρᾶξιν τρόπος ἐπιστροφῆς τῶν αἱρετικῶν ὑπὸ τῶν ἐπὶ μέρους ἐκκλησιῶν ἥτο ἐνίστε ἀνομοιογενής. Ἀλλὰ τὴν ἀνομοιογένειαν αὐτὴν ἐπεδίωκον νὰ ἀρουνοῖ Πατέρες (βλ. Α' Κανονικὴν ἐπιστ. Μ. Βασιλείου) καὶ αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύναδοι, ἐκεῖναι αἱ διποῖαι ἐξέδοσαν σχετικούς Καΐνας (Α', Β', Γ', Πενθέκτη). Δέον δὲ νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ ὑπὸ μιᾶς τοπικῆς ἐκκλησίας ἀναγνώρισις τῶν μυστηρίων ὠρισμένης αἱρέσεως καὶ ἡ ὑπὸ ἐτέρας τι ὅς ἀθέτησις καὶ ἐπαὶ ἀληψίς αὐτῶν, ὡς καὶ ἡ ὑπὸ τῆς αὐτῆς τοπικῆς ἐκκλησίας ἀλλοτε μὲν ἀναγνώρισις, ἀλλοτε δὲ ἀθέτησις τῶν αὐτῶν μυστηρίων, δίδυν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ἐκκλησία ἔχει τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀρμοδιότητα ιὰ ἀνακηρύσση τὰ ἐξ ὑπαρχῆς ἀκυρα μυστήρια τῶν αἱρετικῶν ὡς ἔγκυρα, ὡσάκις ἐπιθυμεῖ, ἢ τὸ ἀντίθετον, νὰ ἀνακηρύσσῃ τὰ ἔγκυρα ὡς ἀκυρα.

Οἱ τασσόμεναι ὑπὲρ τῆς ὁρθότητος καὶ κανονικότητος τῆς ἀποφάσεως τῆς ἐπὶ Κυρίλλου Ε' συνόδου (1755) ὑποστηρίζουν, ὅτι ἡ σύνοδος αὔτη ἐπανέφερε τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῆς δογματικῆς ἀκριβείας, καθ' ἥν τὰ ἔκτος αὐτῆς τελούμεια μυστήρια εἶναι ἀκυρα, διὸ καὶ πρέπει ταῦτα νὰ ἐπαναλαμβάνωνται εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ἐπιστρεφόντων αἱρετικῶν (Περὶ τῆς προκληθείσης θεολογικῆς ἔριδος ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀποφάσεως τῆς συνόδου τοῦ 1755 —ἢ ὅποια ἀνέτρεψε τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου τοῦ 1484— καὶ τῶν ἐκατέρωθεν ἐπιχειρημάτων, βλ. Γεωργίου Μεταλληγοῦ, «Ομολογῶ ἐν βάπτισμα», Αθῆναι 1983, σελ. 15 ἐξ.). Ἡ γνώμη δύως αὐτὴ ἔρχεται εἰς δξεῖαν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν παραδιδομένην πρᾶξιν τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν κανόνων ζ' τῆς Β' Οἰκουμενικῆς καὶ λε' τῆς Πενθέκτης. Ἡ προσπάθεια πρὸς ἀρσιν τῆς ἀντίθεσεως εἴτε μὲ τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς γνησιότητος τῶν κανόνων τούτων

είτε μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι οἱ κανόνες εὗται, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ συμφωνοῦσαι πρὸς αὐτοὺς πηγαί, ἀναφέρονται εἰς Χριστιανούς, οἱ ὅποιοι εἶχον μὲν βαπτισθῆ ἢ καὶ χειροτονηθῆ ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ’ ἀπεκόπησαν πρὸς καιρὸν ἐξ αὐτῆς — ἔνεκα τῆς προσχωρήσεώς των εἰς τινα αἱρεσιν, — καὶ μεταγενεστέρως ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν μητέρα των Ἐκκλησίαν, δὲν εὔοδεῖται. 'Η προτεινομένη λύσις εἶναι λίαν ἔξεζητημένη. "Αλλωστε αὕτη δὲν ἐρείδεται ἐπὶ τῶν πηγῶν καὶ ἀναρεῖται ὑπὸ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

'Η Ζ' Οἰκουμενικὴ διέθεσε δύο σχεδόν συνεδρίας διὰ τὴν μελέτην τοῦ κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τοὺς Πατέρας τρόπου ἀποδοχῆς τῶν αἱρετικῶν. 'Ἐπειδὴ, ἐξ ὅσων γνωρίζομεν, οἱ ἀσχοληθέντες μὲ τὴν διερεύνησιν τοῦ, κατὰ τὴν ὄρθοδοξὸν Παφάδοσιν, τρόπου ἀποδοχῆς τῶν αἱρετικῶν δὲν ἔλαβον ὑπ’ ὅψιν των τὰ ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτη διαμειφθέντα καὶ τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν αὐτῆς καὶ ἐπειδὴ αὕτη εἶναι ἡ τελευταία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀπόφασίς της ἐνέχει ἰδιαιτέραν σημασίαν (διότι ὡς ἀληθῶς Οἰκουμενικὴ ἦτο κατὰ πάντα ἀρμοδία νὰ ἔρμηνεύσῃ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ κανόνας τῶν προηγγεισῶν Οἰκουμ. Συνόδων, ὡς καὶ τὰς ρήσεις-μαρτυρίας τῶν Πατέρων) ἐθεωρήσαμεν ἐπιβεβλημένον καθῆκον νὰ φέρωμεν εἰς τὴν δημοσιότητα τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς, μετὰ τῆς σχετικῆς προβληματικῆς, περὶ τοῦ καὶ διὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν ἐπικαίρου τούτου προβλήματος. 'Οφείλομεν ἡμεῖς οἱ 'Ορθόδοξοι, ἰδιαιτέρως ἐφέτος (1987), δτε ἑαρτάζομεν τὰ 1200 χρόνια ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς, ὅχι ἀπλῶς μετὰ τῆς προσηκούσης προσοχῆς νὰ ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν της, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐφαρμόσωμεν αὐτήν, διότι ἀλλως θέτομεν ὑπὸ ἀμφισβήτησιν τὸν οἰκουμενικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα.

Διὰ τὴν ὅσον ἔνεστι πληρεστέραν ἐνημέρωσιν τῶν ἀναγνωστῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν καλυτέραν προσέγγισιν καὶ κατανόησιν τῆς διδασκαλίας τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου θὰ προτάξωμεν δλίγα τινὰ περὶ τῆς πρὸ αὐτῆς πράξεως τῆς 'Αρχαίας ἡνωμένης Ἐκκλησίας. 'Η στενότης χώρων δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐπέκτασιν τοῦ λόγου καὶ ἐπὶ τῶν συναφῶν μὲ τὸ θέμα μας ἐπὶ μέρους προβλημάτων, ὅπως: 1) τὸ «ἀνεξάλειπτον» τῶν μυστηρίων, 2) σχέσις αἱρέσεως καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας, 3) ἡ ἐγκυρότης τῶν μυστηρίων τῶν παρὰ καθηρομένων τελουμένων κ.λπ. "Αλλωστε τοῦτο θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐκ τῆς πηγῆς ἡμῶν (τὰ πρακτικὰ τῆς Συνόδου) ἀπομάκρυνσιν, δεδομένου ὅτι ἡ ἔξετασις τοῦ τρόπου ἐπιστροφῆς τῶν αἱρετικῶν ὑπὸ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς εὐδόλως συνεσχετίσθη μὲ τὰ ὡς ἄνω ἐπὶ μέρους προβλήματα. 'Ο ἐπιθυμῶν νὰ γνωρίσῃ τί ἐπ' αὐτοῦ διδάσκει ἡ 'Ορθόδοξος Θεολογία δύναται νὰ εὕρῃ ἐνδιαφερούσας εἰδήσεις (πατερικάς κ.λπ. μαρτυρίας), παρατηρήσεις, ὡς καὶ σχετικὴν βιβλιογραφίαν εἰς τὴν Δογματικὴν τοῦ ἀειμν. Παναγιώτου Τρεμπέλα (τόμ. 3, 'Αθῆναι 1961, σελ. 10-57, 88-92, 141, καὶ 314-319).

2. 'Η πρὸ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρᾶξις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ πρόβλημα περὶ ταῦ τρόπου ἐπιστροφῆς τῶν αἱρετικῶν ἀπέβη ἵδιαιτέρως δέξυ κατὰ τὸν γ' αἰῶνα, κυρίως ἔνεκα τῶν παραυσιασθεισῶν τότε ἐπικινδύνων Μοναρχιανικῶν αἱρέσεων¹, ἀλλὰ καὶ τῶν παλαιοτέρων καὶ ἴδιᾳ τοῦ Μαρκιωνιτισμοῦ καὶ τοῦ Μοντανισμοῦ. Κατὰ τὸν ἡμέτερον Καθηγητὴν Ἀ. Θεοδώρου: «Αἱ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου σχηματισθεῖσαι γνῶμαι δὲν συνεφώνουν μεταξύ των. Διεμορφώθησαν δύο κυρίως διάδεξ: α) Αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀφρικῆς, Ἀντιοχείας, Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας, Κιλικίας, Γαλατίας, Φρυγίας καὶ τῶν δικόρων ἐπαρχιῶν ἐτάχθησαν κατὰ τοῦ κύρους τοῦ βαπτίσματος τῶν αἱρετικῶν, οἱ διόποι, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν ὁρθόδοξον Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἔπειτε νὰ ἀναβαπτίζωνται, β) Ἀντιθέτως ἀπόψεις ὑπεστήριζον αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ρώμης, τῆς Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης καὶ πιθανῶς τῆς Ἀλεξανδρείας. Συμφώνως πρὸς τὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν, οἱ ἔξ αἱρέσεων προσιόντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν ἔπειτε νὰ ἀναβαπτίζωνται, ἀλλὰ νὰ γίνωνται δεκτοὶ δι' εἰδικῆς τελετῆς μετανοίας —διὰ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ χριστιανισμοῦ— διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἐπιστρεφόντων αἱρετικῶν προέκυψε τότε καὶ ἡ γνωστὴ ἔρις μεταξύ Κυπριανοῦ καὶ Στεφάνου Ρώμης (254-257). Τὰς ἀπόψεις τοῦ Κυπριανοῦ ἐπεκύρωσεν ἡ ἐν Καρχηδόνι συνελθοῦσα τεπικὴ σύνοδος (251), ἡ δόποια εἰς τὸν α' κανόνα τῆς ἀναφέρει σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἔξης:

«...μηδένα βαπτίζεσθαι δύνασθαι ἔξω τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας· ἔνδες δύντος βαπτίσματος, καὶ ἐν μόνῃ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὑπάρχοντος... Δεῖ δὲ καθαρίζεσθαι καὶ ἀγιάζεσθαι τὸ ὅδωρ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ἵνα δυνηθῇ τῷ ἴδιῳ βαπτίσματι τὰς ἀμαρτίας τοῦ βαπτιζομένου ἀνθρώπου ἀποσμῆξαι... Πῶς δὲ δύναται καθαρίσαι καὶ ἀγιάσαι ὅδωρ, δ ἀκάθαρτος ὃν αὐτός, καὶ παρ' ἧ Πνεῦμα ἄγιον οὐκ ἔστι;...;

1. Πρόκειται περὶ πολλῶν αἱρετικῶν παραφυάδων, αἱ διόποι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ δύνομάζονται μοναρχιανικαί, διότι ἐδέχοντο ἐν τῇ Θεότητι, μίαν ἀρχήν, ἐν πρόσωπον, τὸν Πατέρα. Γενικῶς οἱ Μοναρχιανοὶ διεκρίνοντο εἰς δύο διάδεξ. α) Τοὺς Δυναμικοὺς Μοναρχιανούς (Θεόδοτος ὁ Σκυτεύς, Θεόδοτος Τραπεζίτης, Ἀρτέμιον, Παῦλος Σαμοσατεύς), οἱ διόποι ἡροοῦντο τὴν προσωπικότητα (ὅτι ἡτο Ἰδιον πρόσωπον) τοῦ Λόγου, ἐκδεχόμενοι αὐτὸν ὡς ἀπρόσωπον δύναμιν τοῦ Πατέρος, καὶ β) Τοὺς Τροπικούς Μοναρχιανούς (Προάέκτος, Νοητός, Σαβέλλιος), οἱ διόποι ἡροοῦντο τὴν τριαδικότητα τοῦ Θεοῦ, ὑποστηρίζοντες ὅτι δύο ὕδις καὶ τὸ "Αγ. Πνεῦμα δὲν εἶναι Ἰδια —αὐθυπόστατα— πρόσωπα, ἀλλὰ «πρόσωπεῖα» (τρόποι ἐμφανίσεως), μὲ τὰ διόποια ἐνεφανίσθη δ αὐτὸς Θεὸς εἰς τὸν κόσμον (βλ. Ἀ. Θεοδώρου, 'Ιστορία τῶν Δογμάτων, τόμ. Α', μέρος Β', 'Ἐν Αθήναις 1978, σελ. 409-430).

2. "Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 449. Εἰς τὴν σημείωσιν 1726 γίνεται μνεία τῶν σχετικῶν μαρτυριῶν.

Πῶς βαπτίζων δύναται ἀλλώ δοῦναι ἀφεσιν ἀμαρτιῶν ὁ μὴ δυνηθεὶς τὰ ἔδια ἀμαρτήματα ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἀποθέσθαι;... Παρὰ δὲ τοῖς αἱρετικοῖς, ὅπου ἐκκλησία οὐκ ἔστιν, ἀδύνατον ἀμαρτημάτων ἀφεσιν λαβεῖν... Ἀνάγκη δέ ἔστι καὶ χρίεσθαι τὸν βεβαπτισμένον, ἵνα, λαβὼν χρῖσμα, μέτοχος γένηται Χριστοῦ· ἄγιασαι δὲ ἔλαιον οὐ δύναται δ αἱρετικός, δ μήτε θυσιαστήριον ἔχων, μήτε ἐκκλησίαν· θεῖν οὐ δύναται χρῖσμα τὸ παράπαν παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς εἶναι... εἰ ἡδυνήθη βαπτίσαι, ἵσχυσε καὶ ἄγιον πνεῦμα δοῦναι· εἰ οὐκ ἡδυνήθη, διτι ἔξω ὃν, Πνεῦμα ἄγιον οὐκ ἔχει, οὐ δύναται τὸν ἐρχόμενον βαπτίσαι, ἐνδὲ ὅντος τοῦ βαπτίσματος, καὶ ἐνδὲ ὅντος τοῦ ἄγιου Πνεύματος καὶ μιᾶς ἐκκλησίας...»?

Τὰ ἀνωτέρω εἶναι σαφῆ καὶ δὲν χρειάζεται ἰδιαίτερος σχολιασμὸς αὐτῶν. Παρ’ αἱρετικοῖς δὲν ἐνεργεῖ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Τὰ ὑπ’ αὐτῶν τελούμενα δῆθεν μυστήρια εἶναι διὰ τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν ἀνυπόστατα. Ὑπέρ τῆς βαπτίσεως καὶ τῆς ἀναχειροτονίας τῶν ἐπιστρεφόντων αἱρετικῶν τάσσονται καὶ αἱ Διαταγαὶ τῶν Ἀποστόλων⁴, ὡς καὶ οἱ Ἀποστολικοὶ Κανόνες μετ’⁵, μετ’⁶ καὶ ἔτη⁷. Παρατηρητέον δύμας ὅτι αἱ ἀνωτέρω πηγαὶ δὲν διευκρινίζουν εἰς ποίους αἱρετικοὺς ἀναφέρονται, οὕτε είχον οἱ συντάκται αὐτῶν ὑπ’ ὅψει τὸ δρᾶμα τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὸν δ’ αἰώνα, ὅτε δλόκληροι τοπικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ πλήθη πιστῶν εὑρέθησαν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρεσβυτερῶν Πατριαρχείων. Ἐκτὸς τούτου αἱ μεταγενέστεραι αἱρέσεις, περὶ ὃν καὶ αἱ μεταγενέ-

3. 'Α μ. 'Α λιβιζάτον, Οἱ Τεροὶ Κανόνες, 'Ἐν 'Αθήναις 1949, σελ. 220-222.

4. ΣΤ', XV. ΒΕΠ 2, 104: «Ομοίως καὶ βαπτίσματι ἐνὶ ἀρκεῖσθαι μόνῳ τῷ εἰς τὸν τοῦ κυρίου θάνατον δεδομένῳ, οὐ παρὰ τῶν δυσωνύμων αἱρετικῶν... ὡς γάρ εἰς δ Θεὸς καὶ εἰς δ Χριστὸς καὶ εἰς δ Παράκλητος, εἰς δὲ καὶ δ τοῦ κυρίου ἐν σώματι θάνατος, οὕτως ἐν ἔστω καὶ τὸ εἰς αὐτὸν διδόμενον βάπτισμα· οἱ δὲ παρ’ ἀσεβῶν δεχόμενοι μόλυσμα κοινωνοὶ τῆς γνώμης αὐτῶν γεννήσονται· οὐ γάρ εἰσιν οἱ εἱρεῖς... οὕτε μὴν οἱ βαπτισθέντες ὑπ’ αὐτῶν μεμόνται, ἀλλὰ μεμόλυσμένοι ὑπάρχουσιν....».

5. 'Α. 'Α λιβιζάτον, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 147: «Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, αἱρετικῶν δεξαμένους βάπτισμα, ἢ θυσίαν, καθαιρεῖσθαι προστάττομεν....».

6. Α ὑ τὸ θι: «Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, τὸν κατ’ ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα, ἐὰν ἀνωθεν βαπτίσῃ ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν ἐὰν μὴ βαπτίσῃ καθαιρείσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρόν, καὶ τὸν τοῦ κυρίου θάνατον, καὶ μὴ διακρίνων ἴερας ψευδὸν ἕστερον ἐστιν».

7. Α ὑ τὸ θι, σελ. 151: «Ἐλ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, δευτέραν χειροτονίαν δέξηται παρὰ τινος, καθαιρείσθω καὶ αὐτός, καὶ διακόνος τοιούτων βαπτισθέντας, ἢ χειροτονηθέντας, οὕτε πιστούς, οὕτε κληρικούς εἶναι δυνατόν....».

Κατὰ τὴν ὑπ’ ὅψιν ἐποχὴν τόσον αἱ Ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ, ὅσον καὶ κυρίως οἱ Ἀποστολικοὶ Κανόνες (ἐπὶ μακρότερον χρόνον) ἐπιστεύοντο ὡς αὐθεντικὰ ἀποστολικὰ κείμενα. Ή ἐπίδρασίς των ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως ὑπῆρξε σημαντική.

στεραι πηγαι ἄλλως διαλαμβάνουν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ θεωρῶνται ἵσης σημασίας καὶ βαρύτητος μὲ τὰς τοῦ β' καὶ γ' αἰῶνος.

Ἐκ τῶν κανόνων τῆς Α’ Οἰκουμενικῆς εἰς ἐπιστρέφοντας αἱρετικοὺς ἀναφέρονται ὁ γ’ καὶ ὁ ιθ’. ‘Ο κανὼν γ’ διμιλεῖ περὶ τῶν ἐπιστρεφόντων ἐκ τῆς αἱρέσεως (σχίσματος) τῶν Καθαρῶν κληρικῶν, περὶ δὲ λέγει: «ἔδεξε τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὡστε χειροθεῖται τῷ οὐρανῷ τοῦ οὐρανοῦ, μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. Πρὸ πάντων δὲ τοῦτο δι μολογῆσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, διτι συνθίσονται καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίαις δόγμασι...». Οἱ ἔρευνηται πάντες δέχονται, διτι ἡ Σύνοδος ἔθεώρει ὡς ἔγκυρον, ἢ ὡς μὴ ἐπαναλαμβανόμενον, τὸ βάπτισμα τῶν Καθαρῶν. Πρόβλημα οὐφίσταται μόνον ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς μετοχῆς «χειροθετουμένους». Κατὰ τὸν Θεόφιλον Ἀλεξανδρείας: «ἡ μεγάλη σύνοδος ἡ γενομένη ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν μακαρίων πατέρων ὥστε χειροτονεῖσθαι τοὺς προσερχομένους» τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκ τῶν Καθαρῶν, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ζητεῖ τὴν χειροτονίαν αὐτῶν (κανὼν ιβ’). ‘Τὸν τῆς δοθείσης ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου ἔρμηνείας τῆς μετοχῆς «χειροθετουμένους» ἐτάχθη καὶ διείμν. Παν. Τρεμπέλας⁸. ‘Αντιθέτως οἱ κανονολόγοι Ζωναρᾶς, Βαλσαμῶν καὶ Ἀριστηνδος⁹ ἀπορρίπτουν τὴν ἔρμηνείαν αὐτήν, τασόμενοι ὑπὲρ τῆς διὰ «χειροθεσίας» ἀποδοχῆς τῶν ἐκ τῶν Καθαρῶν ἐπιστρεφόντων εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν κληρικῶν. Καθ’ ἡμᾶς τὸ δόγμα πνεῦμα τοῦ κανόνας τούτου καὶ ἡ ἀντιπαραβολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν ιθ’ κανόνα τῆς αὐτῆς Συνόδου, διὸποιος ρητῶς διμιλεῖ περὶ ἐπαναλήψεως τοῦ βαπτίσματος καὶ ἀναχειροτονίας τῶν Παυλιανισάντων¹⁰, δὲν ἐπι-

8. Π. Τρεμπέλας, Δογματική, τόμ. 3, σελ. 40. ‘Ο συγγραφεὺς παραθέτει καὶ ἔτερας μαρτυρίας ὑπὲρ τῆς ἀναχειροτονίας «τῶν Ἀρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν καὶ Σαββατιανῶν καὶ Ναυατιανῶν ἢ Καθαρῶν», τῶν δοπίων ὅμως καὶ ὀικονομίκων ἀνεγνωρίζετο τὸ βάπτισμα («διδόντας λιβέλους καὶ σφραγίζομένους πρῶτον τῷ ἀγίῳ Μύρῳ»). ‘Ἐν ἔτερῳ ὅμως σημείῳ (σελ. 52, σημ.) ἄλλως πως γράφει περὶ τῶν Καθαρῶν: «Ἄλλὰ καὶ αἱ ὑπὸ Γρηγορίου Μητροπολίτου Χίου... παρατιθέμεναι περιπτώσεις ἀναφέρονται ἢ εἰς ἐπιστρέφοντας ἔξι αἱρέσεως, τῶν δοπίων καὶ ὀικονομίκων ἀνεγνωρίζετο ἡ ιερωσύνη (οἷοι οἱ Καθαροὶ ἢ Ναυατιανοὶ)...».

9. Γ. Α. Ράλλη — M. II ο τλ η, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ιερῶν Κανόνων, Αθήνησιν 1852, τόμ. 2, σελ. 134, 135, 136. Πρβλ. καν. β’ Θεοφίλου.

9α. ‘Η Σύνοδος εἰς τὸν ιθ’ κανόνα τῆς ἀπεφάνθη: «Περὶ τῶν Παυλιανισάντων, εἴτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, δρος ἐκτέθειται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξ ἀ π αντος. Εἰ δέ τινες τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ, ἐν τῷ κλήρῳ ἐξητάσθησαν, εἰ μὲν ἀμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖεν ἀναβαπτισθέντες, χειροτονεῖσθωσαν ὑπὸ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου. Εἰ δέ ἡ ἀνάκρισις ἀνεπιτηδείους αὐτούς εὑρίσκει, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει...» (‘Α. Αλιβιζάτος, σελ. 32-33).

‘Η χρῆσις τῆς λ. «έξαπαντος» προϋποθέτει ἀφ’ ἐνδεικόντων τὴν ἐν σχέσει πρὸς ἄλλους αἱρετικοὺς διαφοροποίησιν τῶν Παυλιανισάντων, ἀφ’ ἔτερου δὲ τὴν ὑπαρξίαν ἀσυμφωνίας ἐν τῇ πράξει πρὸς τῆς Α’ Οἰκ. ὡς πρὸς τὸν τρόπον ἀποδοχῆς τῶν ἐπιστρεφόντων.

τρέπουν τὴν υἱόθετησιν τῆς ἑρμηνείας τοῦ Θεοφίου 'Αλεξανδρείας. Κατὰ ταῦτα εἶχε δίκαιον ὁ Ταράσιος, ὃ δόποιῶς, ως θά λίδωμεν εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος, ἔξελάμβανε τὴν μετοχὴν «χειροθετουμένους» ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς μεταδόσεως «εὐλογίας» διὰ τῆς χειροθεσίας. 'Επομένως ἡ χειροθεσία ἐδῶ τῶν Καθαρῶν σημαίνει τὴν ἀποδοχὴν τῆς μετανοίας τῶν ἐπιστρεφόντων Καθαρῶν καὶ τὴν χορήγησιν εἰς αὐτοὺς θείας εὐλογίας καὶ χάριτος, διὰ τῆς ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν ἐπιτέσσεως τῶν χειρῶν τοῦ κατὰ περίπτωσιν ἐπισκόπου¹⁰. 'Η διὰ τῆς χειροθεσίας εἴσοδος εἰς τὸν ὄρθοδοξὸν κλῆρον παρ' αἱρετικῶν χειροτονηθέντων ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν διὰ χρίσεως δι' ἀγίου Μύρου ἐπιστροφὴν τῶν παρ' αἱρετικῶν βαπτισθέντων. Περὶ αὐτοῦ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν καταλείπει μία ἀρχαία πηγή, τὸ ἔργον τοῦ Ψευδο-Ιωάννου στὸν οὐ: 'Αποκρίσεις πρὸς τοὺς ὄρθοδοξούς περὶ τινῶν ἀναγκαίων ζητημάτων:

«ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ'. Εἰ ἔψευσμένον τυγχάνει καὶ μάταιον τὸ ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν διδόμενον βάπτισμα, διὰ τί οἱ ὄρθοδοξοὶ τὸν προσφεύγοντα τῇ ὄρθοδοξίᾳ αἱρετικὸν οὐ βαπτίζουσιν, ἀλλ' ὡς ἐν ἀληθεῖ τῷ νόθῳ ἐῶσι βαπτίσματι; Εἰ δὲ καὶ χειρωτονίαν τύχοι παρ' ἐκείνων δεξάμενος, καὶ ταύτην ὡς βεβαίαν αὐτοῦ ἀποδέχονται. Πῶς οὖν ὁ δεχθεὶς καὶ οἱ δεξάμενοι τὸ ἀμεμπτὸν ἔχουσιν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ αἱρετικοῦ ἐπὶ τὴν ὄρθοδοξίαν ἐρχομένου τὸ σφάλμα διορθοῦται, τῆς μὲν κακοδοξίας τῇ μεταθέσει τοῦ φρονήματος· τοῦ δὲ βαπτίσματος τῇ ἐπιχρίσει τοῦ ἀγίου μύρου· τῆς δὲ χειροτονίας τῇ χειροθεσίᾳ· καὶ οὐδὲν τῷ πάλαι μένει ἀλυτον» (ΒΕΠ 4, 80).

Περὶ τοῦ τρόπου ἀποδοχῆς ὑπὸ τῆς Καθολικῆς 'Εκκλησίας τῶν 'Αρειανῶν ἡ Σύνοδος δὲν ποιεῖται λόγον. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῶν ἀναφέρεται ἡ κανονικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Μ. 'Αθανασίου πρὸς Ρουφινιανόν. 'Η ἐπιστολὴ αὕτη ἀνεγνώσθη ἐπανειλημμένως ἐν τῇ Ζ' Οἰκουμενικῇ, διὸ καὶ θὰ χρειασθῇ νὰ

10. Τοῦτ' αὐτὸν λεχύει καὶ περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Μελιτίου Λυκοπόλεως χειροτονηθέντων 29 ἐπισκόπων. 'Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς Α' Οἰκουμενικῆς πρὸς τὰς 'Εκκλησίας 'Αλεξανδρείας, Αἰγύπτου κ.λπ.. προκύπτει ὅτι ἡ Σύνοδος ἐδέχθη εἰς ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν τοὺς ὑπὸ τοῦ Μελιτίου χειροτονηθέντας. Πῶς δμως; «μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιωθέντας». Αἱ ἔκφρασεις «χειροθετουμένους» (τοῦ η' Κανόνου) καὶ «μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ» (τῆς ἐπιστολῆς) τῆς Α' Οἰκουμ. συμπίπτουν ἐννοιολογικῶς. Πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ ἰδέα τῆς ἀναχειροτονίας τῶν Καθαρῶν καὶ τῶν Μελιτιανῶν. Πῶς, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, ἢτοι δυνατὸν δ Μελιτίος —ἄνευ μυστικωτέρας χειροτονίας— νὰ διατηρήσῃ τὴν «τιμὴν» τοῦ ἐπισκόπου (βλ. κατωτ. σημ. 25); 'Αλλ' ἡ θεώρησις τῆς «χειροθεσίας» ὡς «μυστικωτέρας χειροτονίας» δὲν θὰ ἐσήμαινεν ὅτι αὕτη ὑπερτερεῖ τῆς κανονικῆς χειροτονίας, ἐάν ἐγληφθῇ (ἢ χειροθεσία) ὡς ἐπανάληψις τῆς χειροτονίας; Προσέτι εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἥν ὑπὸ «μυστικωτέρων χειροτονίαν» ἐκλάβωμεν τὴν ἀναγειροτονίαν, ἢτοι τὴν ἐν τῇ Καθολικῇ 'Εκκλησίᾳ χειροτονίαν, δὲν πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὴν χειροτονίαν τῶν Καθαρῶν καὶ Μελιτιανῶν ὡς «μυστικήν»; 'Η «μυστική» χειροτονία ὑστερεῖ λίσας κατά τι τῆς «μυστικωτέρας», ἐν οὐδεμιᾷ δμως περιπτώσει ἐπιτρέπεται νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἀνυπόστατος ἢ ἄκυρος.

ἐπανέλθωμεν εἰς αὐτήν. Ἐνταῦθα σημειοῦμεν μόνον ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἐπιστρεφόντων ἐκ τῆς αἱρέσεως κληρικῶν, τοὺς ὁπίσιους διακρίνει: α) εἰς τοὺς «προϊσταμένους τῆς ἀσεβείας» καὶ β) εἰς τοὺς παρασυρθέντας. Οἱ παρασυρθέντες εἰς τὴν αἱρεσιν κληρικοί, ἐπιστρέφοντες δὲν ἀναχειροτονοῦνται. Πολλῷ μᾶλλον δὲν ἀναβαπτίζονται. Ἀλλ’ οὔτε καὶ περὶ ἐπαναλήψεως τοῦ βαπτίσματος τῶν «προϊσταμένων» ὁμιλεῖ ὁ Πατὴρ ἐν αὐτῇ.

Ἄκολουθοῦντες τὴν χρονολογικήν σειρὰν τῶν μακρυτριῶν ἐπικαλούμεθα τὴν Α' κανονικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Μ. Βασιλείου πρὸς Ἀμφιλόχιον, τῆς ὁποίας τὸ περὶ Ἑγκρατιτῶν τμῆμα ἀνεγνώσθη ἐν τῇ Ζ' Οἰκ. Συνδω¹¹. Ἐν αὐτῇ δὲ

11. Παραθέτομεν ἀποστάματά τινα τῆς ἐπιστολῆς: «Τὸ μὲν οὖν περὶ τοὺς Καθαροὺς ζήτημα, καὶ εἴρηται πρότερον, καὶ καλῶς ἀπεμνημόνευσας, δεῖ τοῦτο τῷ ἔθει τῷ καθαρῷ ἐκάστην χώραν ἐπεσθαί, διὰ τὸ διαφόρον τοῦτον, τοὺς τότε προτούς διαλαβόντας. Τὸ δὲ τῶν Πεπουζῆνων οὐδένα μοι λόγον ἔχει δοκεῖ... Ἐκεῖνο γάρ ἔχονταν οἱ παλαιοὶ δέχεσθαι βάπτισμα, τὸ μηδὲν τῆς πίστεως παρεκβαῖνον· θεον, τὰς μέν, αἱρέσεις ὧνδημασαν· τὰ δέ, σχίσματα, τὰς δὲ παρασυναγωγαῖς μετανοίᾳ ἀξιολόγῳ καὶ ἐπιστροφῇ βελτιώθεντας, συνάπτεσθαι πάλιν τῇ ἔκκλησίᾳ, ὥστε πολλάκις καὶ τοὺς ἐν βαθύμῳ συναπελθόντας τοῖς ἀνυποτάκτοις, ἐπειδὴν μεταμεληθῶσιν, εἰς τὴν αὐτὴν παραστατικῶν [βάπτισμα], παντελῶς ἀθετήσαν· τὸ δὲ τῶν ἀποσχισάντων, ὡς ἔτι ἐκ τῆς ἔκκλησίας ὄντων, παραδέξασθαι τοὺς δὲ ἐν ταῖς παρασυναγωγαῖς μετανοίᾳ ἀξιολόγῳ καὶ ἐπιστροφῇ βελτιώθεντας, συνάπτεσθαι πάλιν τῇ ἔκκλησίᾳ, ὥστε πολλάκις καὶ τοὺς ἐν βαθύμῳ συναπελθόντας τοῖς ἀνυποτάκτοις, ἐπειδὴν μεταμεληθῶσιν, εἰς τὴν αὐτὴν παραστατικῶν πλήρῃ ἀλλά¹² ἔδοξε τοῖς ἀρχαίοις, τοῖς περὶ Κυπριανὸν λέγω καὶ Φιρμιλιανὸν τὸν ἡμέτερον, τούτους πάντας μιᾷ ψήφῳ ὑποβαλεῖν, Καθαροὺς καὶ Ἑγκρατίτας, καὶ ὑδροπαραστάτας, καὶ Ἀποτακτίτας. Διδτὶ ἡ μὲν ἀρχὴ τοῦ χωρισμοῦ διὰ σχίσματος γέγονεν· οἱ δὲ τῆς ἔκκλησίας ἀποστάντες, οὐκ ἔτι ἔσχον τὴν χάριν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἐφ' ἔαυτούς· ἐπέλιπε γάρ ἡ μετάδοσις τῷ διακοπῆναι τὴν ἀκολουθίαν... οἱ δὲ ἀπορραγέντες, λαϊκοὶ γενόμενοι, οὕτε βαπτίζειν, οὕτε τοῦ χειροτονεῖν εἶχον ἔξουσίαν... διὸ δέ τοις παρὰ λαϊκῶν βαπτιζομένους τοὺς παραστατικῶν αὐτῶν, ἐκέλευσαν ἐργομένους ἐπὶ τὴν ἔκκλησίαν, τῷ ἀληθινῷ βαπτισματὶ τῷ τῆς ἔκκλησίας ἀνακαθαίρεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ δλῶς ἔδεξε τισι τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν, οἰκονομίας ἔνεκα τῶν πολλῶν, δεχθῆναι αὐτῶν τὸ βάπτισμα, ἔστω δεκτόν. Τὸ δὲ τὸν Ἑγκρατίτην κακούργημα νοῆσαι ἡμᾶς δεῖ, διτι, ἵνα αὐτοὺς ἀπροσδέκτους ποιήσωσι τὴν ἔκκλησίᾳ, ἐπεχείρησαν λοιπὸν ἴδιῳ προκαταλημβάνεν βαπτίσματι· θεον καὶ τὴν συνήθειαν τὴν ἔαυτῶν παρεχάραξαν. Νομίζω τοῖνυν, διτι, ἐπειδὴν οὐδέν ἔστι περὶ αὐτῶν φανερῶς διηγορευμένον, ἡμᾶς προσῆκεν ἀθετεῖν αὐτῶν τὸ βάπτισμα· κακὸν τις ἡ παραστατικῶν αὐτῶν εἰληφώς, προσιδύτω τῇ ἔκκλησι βαπτίζειν. Ἐάν μέντοι μέλλῃ τῇ καθόλου οἰκονομίᾳ ἐμπόδιον ἔσεσθαι τοῦτο πάλιν τῷ ἔθει χρηστόν, καὶ τοῖς οἰκονομήσασι τὸ καθαρόν ἡμᾶς Πατράσιν ἀκολουθήσουν. Ὅφορῶμεν γάρ μήποτε, ὡς βουλόμεθα δικηρούς αὐτούς περὶ τῷ βαπτίζειν ποιῆσαι, ἐμποδίσωμεν τοῖς σφόδραινοις διατάξεις προτάσεως αὐστηρούν· εἰ δὲ ἔκεινοι φυλάσσουσι τὸ ἡμέτερον βάπτισμα, τοῦτο ἡμᾶς μὴ δυσωπεῖτω· οὐ γάρ ἀντιδιδόναι αὐτοῖς ὑπεύθυνοι χάριν ἔσμεν, ἀλλὰ δουλεύειν ἀκριβεῖᾳ κανόνων· Παντὶ δὲ λόγῳ τυπωθήτω, τοὺς ἀπὸ τοῦ βαπτισμοῦ προσερχομένους, χρείσθαι ὑπὸ τῶν πιστῶν δηλούστι, καὶ οὕτω προσέναι τοῖς μυστηρίοις. Οἶδα δέ, διτι τοὺς ὀδελφούς τοὺς περὶ Ζώνων καὶ Σατορνίνων, ἀπ' ἔκεινης ὄντας τῆς τάξεως, προσδεξάμεθα εἰς τὴν καθόδραν τῶν ἐπισκόπων· ὥστε τοὺς τῷ τάγματι ἔκεινων συνηγμένους, οὐκέτι δυνάμεθα διακρίνειν ἀπὸ τῆς ἔκκλησίας, οἷον κανόνα τινὰ τῆς πρὸς

Πατήρ ποιεῖται διάκρισιν τῶν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀποκοπέντων εἰς αἱρετικούς, σχισματικούς καὶ παρασυναγώγους. Οἱ αἱρετικοὶ κληρικοὶ: Μανιχαῖοι, Οὐκλεντινιανοί, Μαρκιωνισταὶ καὶ Πεπουζηνοί, κατὰ τὸν Ἱερὸν Πατέρα, περιῆλθον εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν καὶ ἐπομένως οὐδὲν μαστήριον δύνανται νὰ τελέσουν, διὸ καὶ οἱ ἔξ αὐτῶν βικτισθέντες προσερχόμενοι εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν πρέπει νὰ ἀναβαπτίζωνται. Κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν αἱρετικῶν, ὡς πρὸς τὸν τρόπον ἐπιστροφῆς, θὰ ἔδει νὰ ὑπαχθοῦν καὶ οἱ «ἀπορραγέντες» (σχισματικοὶ) Καθαροί, Ἐγκρατῆται, Ὅδροπαραστάται καὶ οἱ Ἀποτακτῆται. Οὗτοι, κατ’ αὐτῶν, ὡς παραδίδουν οἱ «περὶ Κυπριανὸν καὶ Φιρμιλιανόν», «λαϊκοὶ γενόμενοι, οὔτε τοῦ βαπτίζειν, οὔτε τοῦ χειροτονεῖν εἶχον ἔξουσίαν», διὰ τοῦτο καὶ ἐπιστρέφοντες δέον νὰ ἀναβαπτίζωνται. Ἐπειδὴ ὅμως τινὲς «τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν» εἶχον διαφορετικὴν περὶ αὐτῶν γνώμην, δύνανται νὰ γίνη κατ’ οἰκονομίαν δεκτὸν τὸ βάπτισμα αὐτῶν. Ἐπιφυλάξεις διατυπώνει ὁ Πατήρ, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς Ἐγκρατίτας, ἐπειδὴ οὕτοι προσέτι παρεποίησαν τὸν τύπον τοῦ Ἱεροῦ βαπτίσματος διὰ νὰ καταστήσουν δύσκολον ἥ καὶ ἀνέφικτον τὴν ἀποδοχὴν τῶν ἔξ αὐτῶν ἐπιστρεφόντων ὑπὸ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ βάπτισμα αὐτῶν θὰ ἔδει ν’ ἀθετῆται, πλὴν ὅμως ἐν τῇ πρᾶξει πολλάκις ἀνεγνωρίσθη. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ Πατήρ τάσσεται ὑπὲρ τῆς κατ’ οἰκονομίαν ἀναγνωρίσεως τοῦ βαπτίσματος αὐτῶν, ὅπου τὸ τεπικὸν «ἔθος» θέλει τοῦτο, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ χρίωνται οἱ ἐπιστρέφοντες δι’ ἄγιου Μύρου. Εἰδικώτερον ὁ Μ. Βασίλειος τάσσεται: α) ὑπὲρ τῆς ἐπιστροφῆς διὰ τῆς τελέσεως τοῦ Ἱεροῦ βαπτίσματος τῶν ἀποδεδειγμένως αἱρετικῶν, β) ὑπὲρ τῆς κατ’ ἀρχὴν ἀκυρότητος τοῦ βαπτίσματος τῶν σχισματικῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐδέχθησαν τὸ βάπτισμα ὑπὸ σχισματικοῦ κληρικοῦ καὶ ἐφ’ ὅσον συντρέχουν καὶ ἔτεροι λόγοι (συγγνωσταὶ πλάναι). Ἄλλ’ ἡ θέσις αὕτη τοῦ Ἱεροῦ Πατρὸς ἔχει, μᾶλλον, χαρακτῆρα θεωρητικῆς τοποθετήσεως, καθ’ ὅσον ἐν τῇ πρᾶξει τείνει τελικῶς νὰ δεχθῇ οὕτος τὸ βάπτισμα αὐτῶν, κατ’ οἰκονομίαν, καὶ μάλιστα ἐκεῖ ὅπου τὸ ἔθος ἀναγνωρίζει αὐτό. Ἡ προϋπόθεσις τῆς χρίσεως δι’ ἄγιου Μύρου, τὴν ὅποιαν ἀναφέρει ὁ Πατήρ, δὲν εἶναι βέβαιον ἃν ἀφορᾷ εἰς ὅλους τοὺς «σχισματικούς» ἢ μόνον εἰς ὅσους ἔξ αὐτῶν δίνετανται πρὸς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ δογματικὰ ζητήματα. Καὶ γ) ὑπὲρ τῆς ἀνεπιφυλάκτου ἀναγνωρίσεως τοῦ βαπτίσματος, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἱερωσύνης τῶν προσερχομένων ἐκ παρασυναγωγῶν. Ἀξία ἴδιαιτέρας μνείας εἶναι ἡ εἰδησίς τοῦ Ἱεροῦ Πατρὸς περὶ ἀναγνωρίσεως τῆς χειροτονίας τῶν περὶ τοὺς Ζώινον (ἢ Ἰζόϊν) καὶ Σατουρνῖνον ἐπισκόπων.

Εἰς τὸν ἀναγνώστην τῆς λίαν σημαντικῆς ἐπιστολῆς ταύτης τοῦ Μ. Βασίλειον γεννᾶται τὸ ἐρώτημα, διατί σιωπᾶ ἀντέθι ὁ Πατήρ περὶ τῶν Ἀρεια-

αὐτοὺς κοινωνίας ἐκθέμενοι, διὰ τῆς τῶν ἐπισκόπων παραδοχῆς» ('Α μ. 'Α λι βι ζ & τοι, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 354-357).

νῶν; Οἱ ἐπιστρέφοντες Ἀρειανοὶ (δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ὑπῆρχον) εἰς ποίαν κατηγορίαν θὰ ἔπρεπε κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον νὰ ὑπαχθοῦν; Εἰς τὴν παράγραφον περὶ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς θ' ἀναφερθῶμεν καὶ εἰς ἑτέρας μαρτυρίας τοῦ Πατρός, αἱ ὁποῖαι ἀνεγνώσθησαν ἐν τῇ Συνόδῳ. Ἐνταῦθα ἀναφερόμεθα μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Μαρκέλλου Ἀγκύρας, ὁ ὅποιος καὶ ὑπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου θεωρεῖται ως περισσότερον πλανώμενος καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀρείου. Παρὰ ταῦτα ὅμως εἰς τὴν ὑπὸ ἀριθ. 265 ἐπιστολήν του γράφει: «Ἄλλ' ἐπειδὴ διγμάτων ἔνεκεν ἀσεβῶν ἐξῆλθε τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνος [ὁ Μάρκοελλος], τοὺς ἐπομένους αὐτῷ ἀναγκαῖον ἀναθεματίσαντας ἐκείνην τὴν αἵρεσιν σύτῳ δεκτοὺς γενέσθαι τῇ κοινωνίᾳ»¹².

Εἰς τὸ κέντρον τῶν μαρτυριῶν ἐκ τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας περὶ τοῦ τρόπου ἀποδοχῆς τῶν αἰρετικῶν εὑρίσκονται ὁ παραδιδόμενος ως ζ' κανὼν τῆς Β' Οἰκουμενικῆς καὶ ὁ ζε' τῆς Πενθέκτης. Ἐπειδὴ οὗτοι ἐν πολλοῖς συμπίπτουν, παραβλέπομεν αὐτοὺς εἰς παραλλήλους στήλας¹³.

12. PG 32,989A. Οἱ «ἐπόμενοι» τῷ Μαρκέλλῳ κατεδικάσθησαν ὑπὸ τῆς συνόδου τῶν Μεδιολάνων (349), ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Μαρκέλλου (τὸ ἴδιον ἔτος καὶ ὁ Μάρκελλος ἔξωρισθη) Φωτεινοῦ Σύρμου. Ἐξ ὅσων ἀναφέρει περὶ αὐτῶν ὁ Μ. Βασίλειος δὲν καθίσταται σαφές ἐάν ἐπρόκειτο περὶ ἐπιστρεψάντων λαϊκῶν ἢ καὶ κληρικῶν ἀλλ' οὕτε καὶ ἐάν οὗτοι εἶχον βαπτισθῆ ἢ, εἰς περιπτώσεις κληρικῶν, εἶχον χειροτονηθῆ ὑπὸ δρθοδόξων ἢ ὑπὸ αἰρετικῶν (ὅπαδῶν τοῦ Μαρκέλλου). Τὸ μόνον βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ ἵερος Πατήρ δὲν ἡσάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ παράσχῃ περιστοτέρας διευκρινήσεις. Μήπως, διότι δὲν ὄλιξ τὰς περιπτώσεις ἵσχυεν ἡ δι' ἐπιδόσεως λιβέλλου ἀποδοχὴ αὐτῶν;

13. 'Ἡ γηησιότης τοῦ ζ' καν. τῆς Β' Οἰκουμ. ἀμφισβετεῖται. Πρῶτος, δοτὶς δι' ἐπιχειρημάτων ἐτάχθη κατὰ τὴς γηησιότητος αὐτοῦ, εἶναι ὁ "Ἀγγλος κανονολόγος G. Beveridge. Ἐξ αὐτοῦ ἐπηρεάσθη καὶ ὁ μοναχὸς Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης, δοτὶς ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ καταδειξῃ ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς συνόδου τοῦ 1755 περὶ βαπτίσεως τῶν αἰρετικῶν (Ρωμαιοκαθολικῶν) ἀποτελεῖ παγίαν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εὑρίσκων τὸν κανόνα τοῦτο ἀλλως διαλαμβάνοντα, ἥρηθη τὴν γηησιότητά του (διότι «δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὰς παλαιὰς μεταφράσεις —λατινικήν, ἀραβικήν—, οὔτε εἰς τὰς ἐπιτομὰς Ἰωάννου τοῦ Σχολαστικοῦ καὶ Συμεὼν τοῦ Μαγίστρου». Βλέπ. Γ. Μεταλληγον, ἔνθα, σελ. 21, σημ. 61. 'Ο ἐρευνητής εἰς τὴν ἐνδιαφέρουσαν αὐτὴν μελέτην του ἀσχολεῖται διὰ μακρῶν μὲ τὴν γηησιότητα καὶ τὴν ἥρμηνεαν τοῦ κανόνος). Τὴν ἀποφίνιαν αὐτὴν υἱοθετοῦν καὶ ἄλλοι δρθοδόξοι. Κατὰ τὸν 'Ι. Καρμήλην: «Τινές ως ἀναμφισβήτητας γηησίους θεωροῦσι εμόνον τοὺς τέσσαρας πρώτους κανόνας, ἐνῷ δὲ πέμπτος καὶ ὁ ἔκτος ἀνήκουν εἰς τὴν κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπίσης ἐν Κων/πόλει συνελθοῦσαν καὶ τὸ ἔργον τῆς Β' Οἰκουμενικῆς συνεχίσασαν σύνοδον, δ' ἔβδομος εἶναι ὄλως ἀσχετος πρός ἀμφοτέρας καὶ ἀποτελεῖ εἰς τὴν πραγματικότητα 'ἐπιστολὴν' τοῦ πατριάρχου Κων/πόλεως Γενναδίου Α' (458-471) πρὸς τὸν 'Αντιοχείας Πατρύριον...» (Α. Χοιστοφιλοπόύλου, 'Ἐλληνικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαίοι, τεῦχ. Α', 'Αθῆναι 1952, σ. 41)» (Δογμ. καὶ Συμβ. Μηνημεῖα, 'Αθῆναι 1960, τομ. 1, σελ. 129, σημ. 2). 'Ἄλλα καὶ ὁ Π. Τρεμέλης αἱ της Β' Οἰκουμενικῆς δὲν γνωρίζομεν. 'Ἡ Πενθέκτη συμπεριέλαβε αὐτὸν αὐτούσιον εἰς τὸν ζε' κανόνα της. Σημειωθήτω δομῶς διότι οὐδεμίαν περὶ τῆς

Κανών ζ' τῆς Β' Οἰκουμενικῆς.

«Τοὺς προστιθεμένους τῇ Ὁρθοδοξίᾳ καὶ τῇ μερίδι τῶν σωζομένων, ἀπὸ αἱρετικῶν, δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀκολουθίαν καὶ συνήθειαν. Ἀρειανούς μὲν καὶ Μακεδονιανούς καὶ τοὺς Σαββατιανούς καὶ Ναυατιανούς, τοὺς λέγοντας ἔσκυτούς Καθαρούς καὶ Ἀριστερούς, καὶ τοὺς Τεσσαρεσκαιδεκατίτας εἴτουν Τετραδίτας, καὶ Ἀπολλιναριστάς, δεχόμεθα διδόντας λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζοντας πᾶσαν ἄλρεσιν, μὴ φρονοῦσαν, ὡς φρονεῖ ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία, καὶ σφραγίζομένους, ἵτοι χριομένους, πρῶτον τῷ ἀγίῳ μύρῳ τό τε μέτωπον, καὶ τοὺς δόφιλαμούς, καὶ τὰς ρίνας, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὰ ὅτα· καὶ σφραγίζοντες αὐτούς, λέγομεν. Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος ἀγίου. Περὶ δὲ τῶν Παυλιανισάντων, εἴτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, δόρος ἐκτέθειται, ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος.

Εὐνομικούς μέντοι τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους, καὶ Μοντανιστάς, τοὺς ἐνταῦθα λεγομένους Φρύγας, καὶ Σαβελλιανούς, τοὺς υἱοπατορίαν διδάσκωντας, καὶ ἔτερά τινα καὶ χαλεπά ποιοῦντας, καὶ τὰς ἄλλας πάσας αἱρέσεις (ἐπειδὴ πολλοί εἰσιν ἐνταῦθα, μάλιστα οἱ ἀπὸ τῶν Γαλατῶν χώρας ἡράρας ὅρμάμενοι), πάντας τοὺς ὑπὸ αὐτῶν θέλοντας προστίθεσθαι τῇ ὁρθοδοξίᾳ, ὡς "Ἐλληνας δεχόμεθα· καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν ποιοῦμεν αὐτούς Χριστιανούς, τὴν δὲ δευτέραν κατηχουμένους· εἴτα τῇ τρίτῃ,

προελεύσεώς του ποιεῖται. Τὸ γεγονός ὅτι ἡ Πενθέκτη προσέδωκεν εἰς τὰ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κανόνι οἰκουμενικὸν κύρος μαρτυρεῖ, ὅτι οὗτος ἐξέφραζε πιστῶς τὴν διδασκαλίαν τῆς ὁρχαίας ἐκκλησίας.

Ο Νεόφυτος ἡμφεσβήτησε καὶ τοῦ ζε' κανόνος τὴν γνησιότητα, διότι εὑρίσκεν αὐτὸν ἀντιφάσκοντα πρὸς τὴν ὁρχαίαν διδασκαλίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς Ἀποστ. κανόνας καὶ τὸν κανόνα τῆς ἐπὶ Κυπριανοῦ συνόδου τῆς Καρχηδόνος, τοὺς δοπιόνις ἡ Πενθέκτη ἐδέχθη ὡς οἰκουμενικοῦ κύρους δόντας (βλ. Γ. Μεταλληνοῦ, σελ. 26 ἔξ.).

Κανὼν ζε' τῆς Πενθέκτης.

«Τοὺς προστιθεμένους τῇ ὁρθοδοξίᾳ καὶ τῇ μερίδι τῶν σωζομένων ἀπὸ αἱρετικῶν δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀκολουθίαν τε καὶ συνήθειαν. Ἀρειανούς μὲν καὶ Μακεδονιανούς καὶ Ναυατιανούς, τοὺς λέγοντας ἔσκυτούς Καθαρούς καὶ Ἀριστερούς καὶ τοὺς Τεσσαρεσκαιδεκατίτας, ὃγουν Τετραδίτας καὶ Ἀπολλιναριστάς, δεχόμεθα, διδόντας λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζοντας πᾶσαν ἄλρεσιν μὴ φρονοῦσαν, ὡς φρονεῖ ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία, σφραγίζομένους, ἵτοι χριομένους πρῶτον τῷ ἀγίῳ μύρῳ, τὸ μέτωπον, καὶ τοὺς δόφιλαμούς, καὶ τὰς ρίνας, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὰ ὅτα, καὶ σφραγίζοντες αὐτούς, λέγομεν. Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος ἀγίου. Περὶ δὲ τῶν Παυλιανισάντων, εἴτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, δόρος ἐκτέθειται, ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος.

Εὐνομικούς μέντοι τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους καὶ Μοντανιστάς, τοὺς ἐνταῦθα λεγομένους Φρύγας, καὶ Σαβελλιανούς τοὺς υἱοπατορίαν διδάσκοντας, καὶ ἔτερά τινα χαλεπά ποιοῦντας, καὶ πάσας τὰς ἄλλας αἱρέσεις, ἐπεὶ πολλοί εἰσιν ἐνταῦθα, μάλιστα οἱ ἀπὸ Γαλατῶν χώρας ἐρχόμενοι, πάντας τοὺς ὑπὸ αὐτῶν θέλοντας προστίθεσθαι τῇ ὁρθοδοξίᾳ, δόρος ἐκτέθειται, ὡς ἐκληγνας δεχόμεθα· καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν ποιοῦμεν αὐτούς Χριστιανούς· τὴν δὲ δευτέραν κατηχουμένους· εἴτα τὴν τρίτην, ἐξορκί-

έξορκίζομεν αὐτούς, μετὰ τοῦ ἐμφυσᾶν τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ εἰς τὰ δάτα, καὶ οὕτω κατηγοῦμεν αὐτούς, καὶ ποιοῦμεν χρονίζειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν Γραφῶν καὶ τότε αὐτούς βαπτίζομεν» ('Α. Ἀλιβιζάτου, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 38).

Ζομεν μετὰ τοῦ ἐμφυσᾶν τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ εἰς τὰ δάτα, καὶ οὕτω κατηγοῦμεν αὐτούς, καὶ ποιοῦμεν χρονίζειν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν Γραφῶν, καὶ τότε αὐτούς βαπτίζομεν.

Καὶ τοὺς Μανιχαίους δέ, καὶ τοὺς Οὐαλεντινιανούς, καὶ Μαρκιωνιστάς, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ὁμοίων αἱρέσεων προσερχομένους, ὡς "Ἐλληνας δεχόμενοι, ἀναβαπτίζομεν. Νεστοριανούς δέ, καὶ Εὐτυχιανιστάς, καὶ Σεβηριανούς, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ὁμοίων αἱρέσεων χρὴ ποιεῖν λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζειν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν, καὶ Νεστόριον, καὶ Εὐτυχέα, καὶ Διόσκορον, καὶ Σεβῆρον· καὶ τοὺς λοιποὺς ἔξαρχους τῶν τοιούτων αἱρέσεων, καὶ τοὺς φρονοῦντας τὰ αὐτῶν, καὶ πάσας τὰς προαναφερομένας αἱρέσεις, καὶ οὕτω μεταλαμβάνειν τῆς ἀγίας κοινωνίας» ('Α. Ἀλιβιζάτου, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 113-114).

'Ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν δύο Κανόνων προκύπτει δτι: α) 'Ο κανών, δλεγόμενος τῆς Β' Οἰκουμενικῆς, περιελήφθη αὐτούσιος εἰς τὸν καινὸν τῆς Πενθέκτης, καὶ β) 'Ο κανὼν τῆς Πενθέκτης εἶναι πληρέστερος, διότι καλύπτει καὶ ἑτέρους ἀρχαίους αἱρετικούς, ἤτοι τοὺς Παυλιανίσαντας (βλ. ιθ' καν. Α' Οἰκ.) καὶ τοὺς Μανιχαίους, Οὐαλεντινιανούς καὶ Μαρκιωνίτας, συμφωνῶν ἐν τῷ σημειῷ αὐτῷ πρὸς τὴν ἀνωτέρω κανονικὴν ἐπιστολὴν πρὸς Ἀμφιλόχιον τοῦ Μ. Βασιλείου (βλ. σημ. 11).

"Οσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τρόπον ἀποδοχῆς τῶν αἱρετικῶν καὶ οἱ δύο κανόνες συμφωνοῦν δτι: α) Οἱ ἐπιστρέφοντες ἐξ αἱρέσεων, αἱ ὅποῖαι ἀκρωτηριάζουν παραμορφωτικῶς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἰησοῦ, πρέπει νὰ ἀναβαπτίζωνται καὶ νὰ ἀναχειροτονῶνται. β) Οἱ ἐπιστρέφοντες Ἀρειανοὶ (ἐκτὸς τῶν Εὐνομιανῶν), Καθαροί, Ἀριστεροί, Τεσσαρεσκαιδεκατῖται καὶ Ἀπολλιναρισταί, πρέπει νὰ γίνωνται δεκτοὶ διὰ χρίσεως δι' ἀγίου Μύρου. 'Ο κανὼν τῆς Πενθέκτης, ὡς ὥφειλε, ἀναφέρεται καὶ εἰς τοὺς μετὰ τὴν Β' Οἰκουμ. Σύνοδον αἱρετικούς, ἤτοι εἰς τοὺς Νεστοριανούς καὶ τοὺς Μανοφυσίτας (Εὐτυχιανιστάς καὶ Σεβηριανούς). Τὴν ἐπιστροφὴν πάντων ἡ Πενθέκτη θέλει δι' ἐπιδόσεως λιβέλλου. Κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο καινοτομεῖ ἡ Πενθέκτη ἔναντι τῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὅποιαν παραδίδει δὲ λεγόμενος ζ' κανὼν τῆς Β' Οἰκουμενικῆς. Πρόκειται ἀράγε περὶ καινοτομίας, περὶ ἀπομακρύνσεως ἐκ τῆς πατερικῆς παραδόσεως; Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, δχι. 'Ὕπάρχει πλήρης

ἀντιστοιχία μεταξύ ήσ' κανόνος τῆς Πενθέκτης καὶ τῆς Α' ἐπιστολῆς τοῦ Μ. Βασιλείου πρὸς Ἀμφιλόχιον. 'Ο Μ. Βασίλειος δύμιλεῖ ἔκει περὶ αἰρέσεως, σχίσματος, καὶ παρασυναγωγῆς. Οἱ ἔξι αὐτῶν ἐπιστρέφοντες κατατάσσονται εἰς τρεῖς ἀντιστοιχίους περιπτώσεις, ὅπως ἀκριβῶς παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸν κανόνα τῆς Πενθέκτης. Οὐδεὶς ἀπροκατάληπτος ἐρευνητὴς θὰ διαφωνήσῃ, ὅτι ὁ Νεστοριανισμὸς καὶ ὁ Μονοφυσιτισμὸς εἶναι μετριοπαθέστεραι αἱρέσεις ἐν σχέσει πρὸς τὸν Ἀρειανισμὸν καὶ τὸν Ἀπολλιναρισμόν, οἱ δὲ Ἀρειανοὶ πάλιν καὶ οἱ Ἀπολλιναρισταὶ εἶναι μετριοπαθέστεροι ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Παυλιανούς, τοὺς Σαχελλιανούς κ.λπ. Δὲν πρέπει, ἀλλωστε, νὰ διαφεύγῃ τῆς προσοχῆς ἡμῶν, ὅτι ἥδη αὐτὴ ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διέκρινε τοὺς Καθαρούς, ὡς πρὸς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς χειροτονίας τῶν ἐπιστρεφόντων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀπὸ τοὺς Παυλιανίσαντας. 'Ως θὰ γνωρίσωμεν δὲ ἐν τοῖς ἔξης καὶ ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ ὁποίᾳ ἐπεκαλέσθη καὶ ἐτέρας μαρτυρίας ἐκ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τοὺς Πατέρας, ἐπικυροῦ τὴν πρᾶξιν ταύτην τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἀποδοχὴν δηλ. τῶν ἐπιστρεφόντων ἐκ τῶν μετὰ τὴν Β' Οἰκουμενικὴν ἐμφανισθεισῶν αἱρέσεων διὰ μόνης τῆς ἐπιδόσεως λιβέλλου.

3. Ἡ διδασκαλία τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Τὸ πρόβλημα περὶ τοῦ τρόπου ἀποδοχῆς τῶν αἱρετικῶν ἐτέθη ἐν τῇ Συνόδῳ εὐθὺς μὲ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἔξι ἀφορμῆς ἐνίων ἐπισκόπων, οἱ ὄποιοι προσήχθησαν ὡς ὑπόδικοι ἐνώπιον αὐτῆς εἴτε διότι ἐθεωρήθησαν ὡς οἱ προεξάρχοντες τῆς εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως, εἴτε διότι ἐπρωτοστάτησαν εἰς ἀντιεκκλησιαστικάς ἐνεργείας κατὰ τῆς συγκλήσεως τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς καὶ ὑπέρ τῆς συνόδου τῆς Ἱερείας (754) ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ 786.

Μετὰ τὴν σύντομον προσφώνησιν τῆς Συνόδου ὑπὸ τοῦ προέδρου αὐτῆς Ταρασίου, ὁ Κωνσταντίας Κύπρου Κωνσταντῖνος, λαβὼν τὸν λόγον, εἶπεν: «εὐδοκεῖ ταύτη τῇ ἀγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, κατὰ τὰ λαληθέντα παρὰ τοῦ ἀγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πατριάρχου Ταρασίου¹⁴, εἰσελθέτωσαν οἱ ὁ σιώτας αἱρετοὶ, οἱ ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἐγκληθέντες ἐνώπιον τῆς ἀγίας ταύτης καὶ Οἰκουμενικῆς συνόδου»¹⁵. Μετὰ τὴν εἰσόδον εἰς τὴν Σύνοδον τῶν «ἐγκληθέντων» ἐπισκόπων: Βασιλείου Ἀγκύρας, Θεοδώρου Μύρων καὶ Θεοδοσίου Ἀμμαρίου, ἡκολούθησεν ἡ ἀνάγνωσις τῆς «σάκρας» τῶν βασιλέων

14. 'Ο Ταράσιος, κατακλείων τὴν προσφώνησίν του, εἶπε: «...καὶ εἰ πληροφορούμεθα ἀρεστὸν εἶναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ παραγενέσθωσαν οἱ κατὰ τὸν πέρυσι χρόνον ἀντιταχθέντες τῇ ἀληθείᾳ· καὶ εἴ τις ἔστιν αὐτοῖς λόγος, εἴτε ἀντιλογίας, ἢ καὶ ἀπολογίας, λαλεῖτωσαν, οὕτω γάρ πᾶσα ἔξέτασις φανερὰ γενήσεται» (Mansi 12, 1002C).

15. Mansi 12, 1002C.

περὶ τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου. Εὔθυνς δὲ ἀμέσως ὁ Βασίλειος Ἀγκύρας «ἀπὸ λιβέλλου ἀνέγνω οὕτω· θεσμοθεσίᾳ ἐστὶν ἐκκλησιαστικὴ κανονικῶς παραδεδομένη ἀνωθεν καὶ ἔξι ἀρχῆς ἐκ τε τῶν ἀγίων ἀποστόλων, καὶ τῶν αὐτῶν διαδόχων ἀγίων Πατέρων ἡμῶν καὶ διδασκάλων, ἀλλά γε καὶ τῶν ἀγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἔξι συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶν ὄρθιοδόξων ἀθροισθεισῶν συνόδων, ὥστε τοὺς ἀπὸ αἱρέσεως οἱασδηποτοῦν ἐπιστρέφοντας πρὸς τὴν ὄρθιοδόξον ὁμολογίαν καὶ παράδοσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐγγράφονται...» (ἡκολούθησεν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ λιβέλλου αὐτοῦ)¹⁶. Τὸν αὐτὸν λιβέλλον ἀνέγνωσε καὶ ὁ Θεόδωρος Μύρων¹⁷. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τοῦ λιβέλλου τοῦ Θεοδοσίου Ἀμμορίου¹⁸, ὁ ἡγούμενος τοῦ Στουδίου Σάββας εἶπε: «κατὰ τὰς ἀποστολικὰς διατάξεις καὶ οἰκουμενικὰς Συνόδους, ἀξιός ἐστιν ἀποδοχῆς»¹⁹. ‘Ο Πρόεδρος ἀπτήθυνε τότε τὸ ἐρώτημα πρὸς τὴν Σύνοδον: «δοκεῖ ὑμῖν τοὺς θρόνους αὐτῶν ἀπολαβεῖν»; Οἱ μοναχοὶ ἀπήντησαν: «καθὼς ἐδέξαντο αἱ ἄγιαι καὶ Οἰκουμενικαὶ ἔξι σύνοδοι τοὺς ἔξι αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας, καὶ ἡμεῖς δεχόμεθα». ‘Η δὲ Σύνοδος ἐδήλωσεν: «ἀρέσκει πᾶσιν ἡμῖν ... καθίσαι εἰς τοὺς βαθμοὺς καὶ εἰς τὰς καθέδρας αὐτῶν», ὅπερ καὶ ἐγένετο²⁰.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς συντόμου καὶ τυπικῆς αὐτῆς διαδικασίας ἐπιστροφῆς τῶν ἀνωτέρω τριῶν ἐπισκόπων, προσήχθησαν οἱ ἐπίσκοποι: ‘Ὕπατιος Νικαίας, Λέων Ρόδου, Γρηγόριος Πισινοῦντος, Λέων Ἰκονίου, Γεώργιος Πισιδίας, Νικόλαος Ἱεραπόλεως καὶ Λέων Καρπάθου. Οὗτοι δὲν ἐνεκαλοῦντο μόνον διὰ τὰς εἰκονομαχικὰς των κακοδοξίας, ἀλλὰ καὶ διότι εἶχον προβῆτες σύστασιν παρασυναγωγῶν κατὰ τοῦ Ταρασίου καὶ τῆς συγκλήσεως τῆς Συνό-

16. Mansi 12, 1007D ἔξ.

17. Α΄ τό θι, 1011D.

18. Α΄ τό θι, 1014A-1015B.

19. Α΄ τό θι, 1015B. ‘Ο ἡγούμενος Σάββας δὲν μετεῖχε τῆς Συνόδου ὡς τοποτηρητής-ἀντιπρόσωπος ἐπισκόπου τινός. ‘Η Ζ’ Οἰκουμενικὴ ἐκαινοτόμησεν ἐν σχέσει μὲ τὰς προηγηθεισὰς Συνόδους, διότι προσεκάλεσε νὰ παραστοῦν εἰς αὐτὴν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν μονῶν καὶ ὅλοι σημαντοτες μοναχοί. Οὗτοι εἶχον δικαίωμα λόγου, ὅχι δμας καὶ ψήφου. ‘Ο λόγος τῆς καινοτομίας αὐτῆς πρέπει μᾶλλον ν’ ἀναζητηθῇ εἰς τὴν πρόθεσιν τῶν θυσιντῶν, ὅπως οὕτω τιμήσουν τὸ μοναχικὸν τάγμα, τὸ ὄποιον τόσο πολλὰ προσέφερεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἐπὶ τοῦ ὄποιου κυρίως ἔξεσπασεν ἡ δργὴ τῶν εἰκονομάχων αὐτοκρατόρων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πρόνοιάν των διὰ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ἀποφάσεων τῆς Συνόδου, ήτις θὰ συνήτα μεγάλας δυσκολίας ἔλαν δὲν ἐτύγχανε τῆς συγκαταθέσεως τῶν μοναχῶν.

20. Α΄ τό θι, 1015CD.

δου εις Κ/Πολιν τὸ προηγούμενον ἔτος (786)²¹. Ἐκ τοῦ ἐπακολουθήσαντος διαλόγου μεταξὺ αὐτῶν καὶ κυρίως, τοῦ Ταρασίου διαφαίνεται ποιά τις πρόθεσις τοῦ Ταρασίου νὰ μὴ ἐπιτραπῇ εἰς αὐτοὺς ἡ διατήρησις τῶν θρόνων των. "Οταν δὲ Ὑπάτιος «καὶ οἱ σύν αὐτῷ ἐπίσκοποι», ἐν τῇ προσπαθείᾳ των ἀπροσαγάγουν δικαιολογίας πειστικάς, εἶπον: «ἐκ κακῶν διδασκάλων μαθήματα κακὰ παρελάβομεν» (ένδον ὅτι ἐν τῇ αἵρεσι ἐγενήθησαν καὶ ἔξεπαιδεύθησαν), δὲ Ταράσιος παρετήρησεν: «...ἡ ἐκκλησία ἐκ κακῶν διδασκάλων ἵερεῖς δέχεσθαι οὐ προσίσται». Ἀλλ' οἱ λόγοι τοῦ ἡγουμένου Σάββα, «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ὁδηγήσας ὑμᾶς εἰς τὴν ἀλήθειαν», διέκοψαν τὸν διάλογον καὶ ὠδήγησαν, ἶσως, τὸν Ταράσιον εἰς μετριοπαθεστέρας σκέψεις. Ἀλλά, ἐώ θ' ἀνέμενέ τις ν' ἀκολουθήσῃ ἡ διαδικασία τῆς ἀποδοχῆς αὐτῶν, ὡς ἐγένετο διὰ τοὺς τρεῖς προηγουμένους ἐπισκόπους, ἔλαβε τὸν λόγον ὁ «τοποτηρητὴς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου Ἀντιοχείας, μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος Ἰωάννης» καὶ ἔθεσεν ἐν σοβαρώτατον πρόβλημα, εἶπὼν: «διαθέτω λαλεῖται, πανάγιε Πατέρε, παραράπτω πολλῶν, πᾶς δεῖ τοὺς ἀπόδοτας αἴρεσθαι, παρακαλοῦμεν τὴν ἀγίαν καὶ ἵερὰν σύνοδον, ὅπως ἐλθωσιν αἱ βίβλοι τῶν ἀγίων Πατέρων, καὶ θεωρῶμεν καὶ ἀνακρίνωμεν, κἀκεῖθεν λάβωμεν τὴν ἀκριβῆ ἀσφάλειαν, ὅπως χρὴ δέχεσθαι αὐτούς, ἀπορῶμεν γάρ ἡμεῖς»²². Πόθεν ἄραγε τὸ δψιμον ἐνδιαφέρον τοῦ ἀγίου Τοποτηρητοῦ; Καὶ πῶς δέον νὰ ἐκληφθῇ ἡ δήλωσίς του «ἀποροῦμεν γάρ ἡμεῖς», δταν ληφθῇ ὑπ' ὅψιν, ὅτι μόλις πρὸ δὲλίγου εἰς ἐφαρμογὴν τῆς «ἀνωθεν παραδόσεως», δὲ δίδιος μεθ' ὅλης τῆς Συνόδου εἶχον δεχθῆ ἐν τῷ πλήρῃ ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν τοὺς ἀνανήψαντας ἐπισκόπους Βασιλείου, Θεόδωρον καὶ Θεοδόσιον; Νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐφοβεῖτο ἀντίδρασιν ἢ ἔστω διατύπωσιν δυσαρεσκείας ἔναντι τῆς Συνόδου εἰς μίαν ἐνδεχομένην ἀμνήστευσιν τῶν ἀνωτέρω ἐπισκόπων, οἱ δοποῖοι μᾶλλον ἥσαν ἐκ τῶν προσταμένων τῆς αἵρεσεως τῶν Εἰκονομάχων, διὸ καὶ ἐπεθύμει ἡ περίπτωσις αὐτῶν νὰ ἔξετασθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως; Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν εἶχε τὸ πρᾶγμα, ἡ ἐπέμβασις τοῦ Ἰωάννου ἔθεσεν εἰς τὴν Συνόδον τὸ πρόβλημα, περὶ τοῦ βάσει τῶν Πατέρων τρόπου ἐπιστροφῆς τῶν αἱρέτων. 'Ἡ Συνόδος δὲν ἤδυνατο νὰ μὴ προβῇ εἰς τὴν ἔξετασιν αὐτοῦ. 'Ο Κωνσταντῖνος Κωνσταντίας Κύπρου, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Ταράσιον, παρεκάλεσε νὰ προσκυμισθοῦν «τὰ βιβλία, ὅπως πληροφορηθέντες τάξιν ἀρίστην ταύτην ποιησάμεθα». 'Ο Ταράσιος συνεφώνησε καὶ ἔδωκεν ἐντολὴν ἵνα προσκυμισθοῦν «αἱ βίβλοι» καὶ νὰ ἀναγνωσθῇ πρῶτον ἡ «βίβλος τῶν κανονικῶν διατάξεων».

21. Τῇ ἐπεμβάσει τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ὅχλου ἡ ἐν Κων/πόλει συνελθοῦσα τὸ 786 Ζ' Οἰκουμ. διελύθη. Ἀλλ' ἀμέσως ἀπεφασίσθη ἡ σύγκλησίς της ἐκ νέου τὸ ἐπόμενον ἔτος (787) εἰς Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας, ὅπου εἶχε συγκληθῆ καὶ ἡ Α' Οἰκουμενική (325).

22. Α ὡς θέση, 1019C.

‘Ο νοτάριος Κωνσταντῖνος, λαβὼν τὴν προσκομισθεῖσαν βίβλον, ἀνέγνωσε: «Τῶν ἀγίων Ἀποστόλων κανῶν πεντηκοστὸς τρίτος:

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος, τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἀμαρτίας οὐ προσδέχεται, ἀλλ’ ἀποβάλλεται, καθαιρείσθω, ὅτι λυπεῖ Χριστὸν, τὸν εἰπόντα· Χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι»²³.

‘Ο ἡγούμενος Σάββας, ἐπεμβαίνων, εἶπε: «τοῦτο ἔδηλον, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀποδεδεγμένον, ὅτι ἔκαστον τῶν μετανοούντων ἡ ἐκκλησία προσδέχεται». Ἐνδεχομένως διὰ τῶν ἀνωτέρω διηγούμενος Σάββας ἤθελε νὰ φέρῃ τὴν συζήτησιν εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ προβλήματος, τὸ ὅποῖον ἀφεώρα εἰς τὸν τρόπον, καθ’ ὃν δέον νὰ γίνη δεκτὸς ὁ ἐν μετανοίᾳ ἐπιστρέφων αἱρετικὸς καὶ ὅχι εἰς τὸ ἑὰν πρέπη νὰ γίνη δεκτὸς ἢ ὅχι. Ἐπεμβαίνων δὲ Ταράσιος, εἶπε: «ἔστι καὶ ἔτερος κανῶν περὶ τούτου». Καὶ ἐνῷ θ’ ἀνέμενε τις νὰ ἀναγνωσθοῦν οἱ γνωστοὶ Κανόνες μας, μζ’ καὶ ἔνη τῶν Ἀποστόλων²⁴, διηγούμενος Σάββας ἡγούμενος ἀνέγνωσε τὸν γ’ κανόνα τῆς Α’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου²⁵. ‘Ο κανῶν οὗτος ἀναφέρεται διητῶς εἰς τὴν ἔξεταζομένην ὑπόθεσιν, διὸ καὶ ὡς ἀνεπιτυχῆς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ ἐπέμβασις τοῦ Θεοδώρου Κατάνης: «πρὸς τὴν αἱρεσιν ταύτην [τὴν τῶν Εἰκονομάχων] οὐδὲν ἔχει ὁ ἀναγνωσθεὶς κανὼν». ‘Ο Πατριάρχης Ταράσιος εἶχε διαφορετικὴν γνώμην καὶ τὴν διετύπωσεν εὐθέως: «ἀλλὰ καὶ περὶ πά σης αἱρέσεως ἔστιν». ‘Ο ἐκπρόσωπος τοῦ Θωμᾶ Σαρδηνίας διακονος Ἐπιφάνιος ἐπενέβη, λέγων· «οὗτος ὁ κανὼν τότε περὶ τῶν Καθαρῶν ἐρρέθη». Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Ἐπιφανίου προεκάλεσαν δικαίως τὴν οἰονεὶ διαμαρτυρίαν τοῦ Ταρασίου: «ἀρτίως οὖν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον τὴν

23. Mansi 12, 1019E-1022A. Πρόκειται ὅμως περὶ τοῦ νβ’ κανόνος καὶ ὅχι τοῦ νγ’.

24. Βλ. ἀνωτ., σημ. 5, 6, 7.

25. Βλ. ἀνωτ., σελ. 537. Ἐκ τῆς Συνοδικῆς Ἐπιστολῆς, τὴν ὅποιαν ἡ Α’ Οἰκουμ. ἔστειλε πρὸς τὰς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Αιγύπτου κ.λπ. ἐν σχέσει πρὸς τὸ Μελιτιανὸν σχίσμα, γνωρίζομεν ὅτι αὐτῇ, ἐνῷ ἐδέχθη εἰς κοινωνίαν τοὺς ὑπὸ τοῦ Μελιτίου χειροτονηθέντας ἐπισκόπους, περὶ τοῦ Μελιτίου ἀπεφάνθη: «ἔδοξε οὖν Μελιτίου μὲν φιλανθρωπότερον κινηθείσης τῆς συνόδου· κατὰ γάρ τὸν ἀκοιβῆ λόγον οὐδεμάς συγγράμμης ἄξιος ἦν μένειν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, μηδεμίαν ἔχουσιαν ἔχειν, μήτε χειροτονεῖν, μήτε χειρίζειν, μήτε χειροθετεῖν... ψυλὸν δὲ τὸ δηνομα τῆς τιμῆς κεκτῆσθαι». Αἰτιολογοῦσσα δ’ ἐν σύνεχει τὴν ἀπόφασιν τῆς αὐτῆς ἡ Σύνοδος γράφει: «διὰ τὴν ἀνέκαθεν αὐτοῦ ἀταξίαν, καὶ διὰ τὸ πρόχειρον καὶ προπετές τῆς γνώμης, ἵνα μηδεμίαν ἔχουσίαν ἡ αὐθεντία αὐτῷ δοθεῖη, ἀνθρώπῳ δυναμένῳ πάλιν τὰς αὐτὰς ἀταξίας ἐμποιήσαιν» (Mansi 12,912C). Η Α’ Οἰκουμ., ὡς πρὸς τὸν τρόπον ἀποδοχῆς τῶν ὑπὸ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἔξισῶνει τοὺς Μελιτιανοὺς πρὸς τοὺς Καθαρούς. Οἱ Μελιτιανοί, ὡς καὶ οἱ Καθαροί, θεωροῦνται ὡς σχισματικοί καὶ ὅχι ὡς αἱρετικοί. Σημειωθήτω ὅμως ὅτι οἱ σχισματικοί δικαιολογοῦν τὴν ἐκ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπόσχισιν τῶν, σχεδὸν πάντοτε, ἐπὶ τῇ βάσει δογματικῶν προϋποθέσεων καὶ θεωροῦν τὴν Ὁρθοδοξίαν ὡς αἱρεσιν. ‘Αλλ’ εἰς οἰανδήποτε περίπτωσιν τὸ σχίσμα καθ’ ἔσωτδεν συνιστᾷ ἐκκλησιολογικὴν αἱρεσιν; (Βλ. καὶ ἀνωτ., σημ. 10).

ἀναφυεῖσαν αἵρεσιν πῶς ὀφείλομεν δέξασθαι;». Ὁ ταποτηρητής Ἰωάννης ἤλθε κατά τινα τρόπον ἀρωγὸς εἰς τὸν Πατριάρχην Ταράσιον, εἰπών: «ἡ αἱρεσίς χωρὶς εἰς τὴν ἡκκλησίας πάντα ἔνθετη στήσεις πάντα ἔνθετης θέσιν τῆς καὶ παρεκάλεσαν νὰ διευκρινηθῇ ἡ σημασία τῆς μετοχῆς «χειροθετουμένους» τοῦ ἀναγνωσθέντος κανόνος. Ἡ παράκλησις-έρωτησις τῶν μοναχῶν δὲν ἔτυχεν ίδιαιτέρας ἐρεύνης, ἐκτὸς τῆς ὀρθῆς —καθ’ ἡμᾶς— παρατηρήσεως τοῦ Ταράσιου: «μητίπως ἐπ’ εὐλογίας ἐνταῦθα τὴν χειροθεσίαν λέγει καὶ εὐχὴ χειροτονίας»²⁶, ἵσως ἔνεκα τῆς ἐπεμβάσεως τῶν «ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων», οἱ δόποιοι προέτεινον: «έὰν δὲλλο τὸ καλῦπον οὐκ ἔστιν, ἔνεκεν ταύτης τῆς μετανοίας αὐτῶν δεχθήσονται κατὰ τοὺς κανόνας». Ἀλλ’ ὁ Ταράσιος δὲν ἐπεθύμει νὰ κλείσῃ ἥξεταζομένη ὑπόθεσις κατὰ τρόπον, ὁ δόποιος ἐνδεχομένως θ’ ἀφηνεν ἀμφιβολίας, ὡς πρὸς τὴν κανονικότητα τῆς δεθείσης λύσεως, διὸ καὶ ἀντιπρότεινεν: «ἐρευνῶμεν καὶ δὲλλους κανόνας περὶ λοιπῶν αἰρέσεων».

‘Ημεῖς σήμερον θ’ ἀνεμένομεν τὴν συνέχισιν τῆς ἀναγνώσεως κανόνων, σχετικῶν μὲ τοὺς ἐπιστρέφοντας αἱρετικούς, μὲ τοὺς κανόνας ιθ’ τῆς Α’ Οἰκουμενικῆς, περὶ τῶν Παυλιανισάντων καὶ ζ’ τῆς Β’ Οἰκουμενικῆς. ‘Ο νοτάριος Κωνσταντῖνος, δύμας, ἐσυνέχισε μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ γ’ κανόνος τῆς Γ’ Οἰκουμενικῆς:

«Εἴ τινες τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει εκληρικῶν ὑπὸ Νεστερίου καὶ τῶν σύν αὐτῷ ὅντων ἐκωλύθησαν τῆς ἱερωσύνης διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν, καὶ τούτους τὸν ἕδιον ἀπολαμβάνειν βαθμὸν ἐδικαιώσαμεν· καὶ ὡς δὲ τοὺς τῇ οἰκουμενικῇ καὶ ὀρθοδόξῳ συνόδῳ συμφρονοῦντας [ἢ καὶ συμφρονήσοντας, ἢ νῦν ἢ μετὰ ταῦτα]²⁷ κληρικούς [ἐν οἰωδήποτε χρόνῳ] τοῖς ἀποστατήσασιν ἢ ἀφισταμένοις, [ἢ παραβαίνουσιν] ἐπισκόποις [τοὺς τε ἀγίους κανόνας καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν] κελεύομεν μηδόλως ὑποκεῖσθαι κατὰ μηδένα τρόπον».

Τὸν νοτάριον Κωνσταντῖνον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν «χρήσεων» ἀντικατέστησεν δὲ βιβλιοφύλαξ τοῦ Πατριαρχείου μοναχὸς Στέφανος. Οὗτος, ἀνέλθων ἐπὶ τοῦ βῆματος, εἶπε: «μετὰ χεῖρας ἔχομεν ἐπιστολὰς τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου περὶ τῆς προορηθείσης ὑποθέσεως, εἰ δεκτοί εἰσιν εἰς τὴν ἡγεμονίαν οἱ ἐκ τῆς αἱρέσεως ἐπιστρέφοντες καὶ εἰ κελεύετε αὐτοῖς ἀναγνωσθήτωσαν»²⁸. Ἡ δήλωσις τοῦ Στεφάνου «εἰ δεκτοί εἰσιν εἰς ἱερωσύνην...» προσδιορίζει σαφῶς δὲ τὸ ἀντικείμενον, εἰς τὸ δόποιον ἀν-

26. Mansi 12, 1022D. Bλ. καὶ κατωτ.

27. Αἱ ἐντὸς [...] λέξεις δὲν ὑπάρχουν εἰς τὰς γνωστὰς ἐκδόσεις τῶν Τερῶν Κανόνων τῶν Ράλλη-Ποτλῆ καὶ Α. Αλιβιζάτου.

28. Αὕτοι, 1022E-1023A.

φέρονται αἱ ὑπὸ αὐτοῦ ἀναγνωσθησόμεναι «χρήσεις»—μαρτυρίαι, εἶναι, ὅχι ἡ ἀναγνώρισις τοῦ βαπτίσματος τῶν ἐπιστρεφόντων, ἀλλ’ ἡ ἀναγνώρισις τοῦ κύρους τῆς ἱερωσύνης αὐτῶν²⁹. Οἱ ἐγκληθέντες ἥσαν ἐπίσκοποι. Τὸ ἔρωτημα σχετικῶς μὲ αὐτοὺς ἦτο ὅχι ἐὰν θὰ ἔδει νὰ ἀναβαπτισθοῦν, ἢ νὰ ἀναχειροτονηθοῦν, ἀλλ’ ἐὰν θὰ διετήρουν τοὺς θρόνους των ἢ θὰ ἔξεπιπτεν ἐξ αὐτῶν. «Οθεν καὶ αἱ «χρήσεις» ἔπειτε νὰ ἀναφέρωνται εἰς τὴν περίπτωσίν των. 'Ο Στέφανος, λαβὼν τὴν ἀδειαν τῆς Συνόδου, ἀνέγνωσεν ἐκ τῆς Α' ἐπιστολῆς πρὸς Ἀμφιλόχιον τοῦ Μ. Βασιλείου τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, τὸ δποῖον ἀναφέρεται εἰς τοὺς Ἐγκρατίτας, ὅπου —παρὰ τὰς προσωπικὰς ἐπιφυλάξεις τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς— ἀναφέρεται ὅτι εἶχον γίνει δεκτοὶ εἰς πλήρη κοινωνίαν οἱ ἐκ τῶν Ἐγκρατιτῶν ἐπιστρέψαντες περὶ τοὺς Ἰζδίν (ἢ Ζώινον) καὶ Σατουρνίνον ἐπίσκοποι. 'Αλλ’ οἱ μοναχοὶ διέκοψαν τὸν ἀναγνώστην τῶν «χρήσεων» καὶ ἐζήτησαν ν’ ἀναγνωσθῇ ἡ πρὸς Ρουφινιανὸν ἐπιστολὴ τοῦ Μ. 'Αθανασίου. Τὸ αἴτημά των ἐγένετο δεκτόν. 'Ο Στέφανος ἐσυνέχισε, μέχρι νὰ προσκομισθῇ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Μ. 'Αθανασίου, τὴν ἀνάγνωσιν «χρήσεων» ἐκ τοῦ Μ. Βασιλείου: Εἰδικώτερον ἀνέγνωσε: 1) ἐκ τῆς ἐπιστολῆς πρὸς Εὐαισηνοὺς τὰ ἔξῆς: «Οὓς δὲ πέρυσι ἐκ τῆς Γαλατῶν μετεστέλλαντο, ὡς δι’ αὐτῶν δυνάμενοι τὴν παρρησίαν τῆς ἐπισκοπῆς ἀπολαβεῖν, τοιεῦτοι εἰσιν, οἵους ἔσσοι μέν, οἱ πρὸς ὀλίγον συγγεγονότες αὐτοῖς... εἰ δὲ λέγουσιν, ὅτι μετενέησαν, δειξάτωσαν αὐτῶν ἔγγραφον τὴν μετάνοιαν, καὶ ἀναθεματισμὸν τῆς ἐν Κωνσταντινούπολει πίστεως, καὶ χωρισμὸν τῶν αἱρετικῶν, καὶ μὴ ἐξαπατάτωσαν τοὺς ἀπλικούστερους»³⁰. 2) Ἐκ τῆς πρὸς Δυτικοὺς ἐπιστολῆς, τὸ τμῆμα: «Ἐστι, τοίνυν, εἰς τῶν πολλὴν ἡμῖν κατασκευαζόντων λύπην, Εὔσταθιος ὁ ἐκ Σεβαστείας τῆς κατὰ τὴν μικρὰν Ἀρμενίαν, ὡς πάλαι μαθητεύεις τῷ Ἀρείῳ, δτε ἤκμαζεν ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, τὰς πονηρὰς κατὰ τοῦ Μωνογενοῦς συνθεὶς βλασφημίας, ἀκολουθῶν ἐκείνῳ, καὶ τοὺς γηνησιωτάτοις αὐτοῦ τῶν μαθητῶν ἐναριθμωύμενος, ἐπειδὴ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ, τῷ μακαριωτάτῳ ἐπισκόπῳ Ἐρμογένει τῷ Καισαρείᾳ, κρίνοντι αὐτὸν ἐπὶ τῇ κακαδοξίᾳ, δμολογίαν ἔδωκε πίστεως ὑγιοῦς. καὶ οὕτω τὴν χειροτονίαν ὑπὸ αὐτοῦ δεξάμενος, Εὔσταθιος μετὰ τὴν

29. Αὐτός θε., σ. 1023B.

30. Ἐπιστ. 251,3. Βλ. PG 32, 136C. 'Η ἐπιστολὴ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Μανσί ἐπιγράφεται: πρὸς Εὐφεσηνούς. 'Εγράφη τὸν Δεκέμβριον τοῦ 376 καὶ σχετίζεται μὲ τὴν ἀλλοπρόσαλλον τακτικὴν τοῦ Εὐσταθίου Σεβαστείας, δ δποῖος τὸ 360 καθηρέθη ὑπὸ τῆς ἐν Κων/πόλει συνελθούσης συνόδου τῶν Ὄμοιων. 'Αργότερον δ Εὐσταθιος συνεφιλιώθη μὲ τοὺς καταδικάσαντας αὐτὸν καὶ τοὺς ὑπὸ ἐκείνων χειροτονηθέντας ἐπισκόπους. Εἰς τὸ ἀναγνωσθὲν τμῆμα τῆς ἐπιστολῆς ὁ Μ. Βασιλείος ἀναφέρεται εἰς δμάδα τινὰ ἐκ τῶν Ὄμοιων (ἐπισκόπων), οἱ δποῖοι προετίθεντο νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων. 'Απὸ αὐτοὺς δ Πατήρ ἀπαιτεῖ ἔγγραφον μετάνοιαν καὶ ἀναθεματισμὸν τοῦ συμβόλου τῆς ἐν Κων/πόλει συνόδου τοῦ 360 καὶ τῶν προτέρων κακαδοξίων των, τ.ε. λιβελλον πίστεως.

έκεινου κοιμησιν εύθυνς πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Κωνσταντινουπόλεως Εὐσέβιον ἔδραμε, οὐδενὸς ἔλαττον καὶ αὐτὸν τὸ δυσσεβὲς δόγμα τοῦ Ἀρείου πρεσβεύοντα. εἴτα ἔκειθεν δὶ' οἵας δήποτε αἰτίας ἀπελαθεῖς, ἐλθὼν τοῖς ἐπὶ τῆς πατρίδος ἀπελογήσατο πάλιν, τὸ μὲν δυσσεβὲς ἐπικρυπτόμενος φρόνημα, ρημάτια δέ τινα δρθότητα [τὸ κείμενον παρὰ Mansi ἔχει: δρθότητος] προβαλλόμενος· καὶ τυχῶν τῆς ἐπισκοπῆς ὡς ἔτυχεν, εύθυνς φαίνεται γράφας ἀναθεματισμὸν τοῦ δόμοιο σίου ἐν τῷ κατὰ "Αγκυραν γενομένῳ αὐτοῖς συλλόγῳ. κἀκεῖθεν ἐπὶ τὴν Σελεύκειαν ἐλθὼν, ἔγραψε [παρὰ PG: δέδρακε] μετὰ τῶν αὐτοῦ δύοδόξων, ἢ πάντες ἵσασιν. ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει συνέθετο πάλιν τοῖς ἀπὸ τῶν αἱρετικῶν προταθεῖσι. καὶ οὕτως ἀπελαθεῖς τῆς ἐπισκοπῆς διὰ τὸ ἐν τῇ Μελιτηνῇ προκαθηγῆσθαι, δόδον ἔαυτῷ τῆς ἀποκαταστάσεως ἐπενόησε τὴν εἰς ὑμᾶς ἀφίξιν. καὶ τίνα μέν ἐστιν ἢ προετάθη αὐτῷ παρὰ τοῦ μακαριωτάτου ἐπισκόπου Λιβερίου, καὶ τίνα δὲ ἢ αὐτὸς συνέθετο, ἀγνοεῦμεν· πλὴν δτὶ ἐπιστολὴν ἐκόμισεν ἀποκαθιστῶσαν αὐτόν, ἦν ἐπιδείξας τῇ κατὰ Τύανα συνόδῳ, ἀποκατέστη τῷ τόπῳ³¹. 3) Τὴν πρὸς τὸν κόμητα Τερέντιον ἐπιστολὴν «ἐν ᾧ ἐσήμανεν ὃ πατήρ τὴν πρὸς Εὐστάθιον κοινωνίαν καὶ ἀποδοχὴν ἐκ τῆς αἱρέσεως ἐπιστρέφοντα»³².

"Ο αὐτὸς ἀναγνώστης, ἐν συνεχείᾳ, ἀνέγνωσεν «ἐκ τοῦ "Ορου τῆς ἀγίας Τρίτης συνόδου κατὰ τῶν δυσσεβῶν Μασσαλιανῶν ἥγουν Εὔχυτῶν», τὸ ἔξῆς κείμενον, τὸ δόποῖον θεωροῦμεν ὡς λίαν σημαντικόν: «"Ἡρεσεν ἀπασιν ἥμιν, καὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις Οὐαλεριᾳ· ὃ καὶ Ἀμφιλοχίῳ, καὶ πᾶσι τοῖς τῶν Παμφύλων καὶ Λυκαόνων ἐπαρχιῶν εὐλαβεστάτοις ἐπισκόποις, τὰ ἐν τῷ συνοδικῷ χαρτίῳ τυπωθέντα κρατεῖν ἀπαντα, καὶ κατὰ μηδένα τρόπον παραβαίνεσθαι αὐτά, βεβαίων ὅντων αὐτῶν δηλαδή, καὶ τῶν πεπραγμένων ἐν. Ἀλεξανδρείᾳ· ὥστε τοὺς ὅντας κατὰ πᾶσαν ἐπαρχίαν τῆς Μασσαλιανῶν ἥγουν ἐνθουσιαστῶν αἱρέσεως, ἢ καὶ ἐν ὑποφίᾳ τῆς τοιαύτης νόσου γεγενημένους, εἴτε κληρικοὶ εἴεν, εἴτε λαϊκοί, μεθοδεύεσθαι· καὶ ἀναθεματίζοντας κατὰ τὰ ἐν τῷ μνημονευθέντι συναδικῷ διηγοφευμένα, ἔγγραφως, μένειν τοὺς μὲν κληρικούς ἐν τῷ κλήρῳ, τοὺς δὲ λαϊκούς ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἐκκλησίας»³³.

31. Mansi 12, 1026AC.

32. Α ὄ τ ὁ θ ι, 1026B. Η ἐπιστολὴ δὲν κατεχωρίσθη εἰς τὸ βιβλίον τῶν Πρακτικῶν. Πρόκειται περὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 99 Ἐπιστολῆς (PG 32, 497-504).

33. Α ὄ τ ὁ θ ι, 1026DE. Τὸ παρὸν κείμενον δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Πρακτικῶν τῆς Γ' Οἰκ. Συνόδου, τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ Mansi, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν τοῦ Schwartz (Acta Conciliorum Oecumenicorum, I, I, VIII, σελ. 117-118). Οἱ Μασσαλιανοὶ εἶναι αἱρετικοὶ ἐνθουσιαστικῶν τάσεων τοῦ β' ἥμ. τοῦ Δ' αἰῶνος. Διεκρίνοντο διὰ τὰς μυστικὰς καὶ ἀσκητικὰς αὐτῶν τάσεις. Περιεφρόνουν τὰ μυστήρια καὶ τὴν λοιπὴν ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν καὶ ἥσαν ὑπὲρ τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς, διὰ τῆς ὁποίκης καὶ μόνον κατορθοῦται —κατ' αὐτούς— ἡ ἐκκοπὴ τῆς ρίζης τῆς ἀμαρτίας. Εἶναι φανερὸν δτὶ οὗτοι παρεποίουν οἰκετῶς τὴν περὶ ἐκκλησίας καὶ μυστηρίων πίστιν τῆς Καθολικῆς Ἐκ-

‘Ο ἀναγνώστης Πέτρος διεδέχθη εἰς τὸ βῆμα τὸν νοτάριον Στέφανον καὶ ἀνέγνωσε δύο ἀπεσπάσματα ἐξ ἐπιστολῶν τοῦ Κυρίλλου ’Αλεξανδρείας. Τὸ πρῶτον· εἶναι ἐκ τοῦ «‘Ὑπομνηστικοῦ» πρὸς Μάξιμον («ἔμαθεν πάρα τοῦ ἀγαπητοῦ μονάζοντος Παύλου... οἰκνομίας γάρ, ὡς ἔφην, δεῖται τὸ πρᾶγμα πολλῆς· βλ. PG 77, 320C-321A). Αὐτόθι δὲ ἵερὸς Κύριλλος φέγει τὸν διάκονον Μάξιμον, διότι εἶχε διακόψει τὴν μετὰ τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωάννου ἐκκλησίαν, κοινωνίαν, διότι ὁ τελευταῖος εἶχε δεχθῆ ἐις πλήρη ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν κληρικούς τινας, οἱ διότιοι προσήρχοντο ἐκ τῆς αἵρεσεως τοῦ Νεστορίου. Περὶ αὐτοῦ σὺν τοῖς ἄλλοις γράψει δὲ ἵερὸς Πατήρος: «βισυλόμεθα γάρ μᾶλλον ἀρνουμένους αὐτοὺς ὅραν ἢ ἀναισχύντες γνώμη συνηγοροῦ: τας ταῖς Νεστορίου κακίαις, ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν τιμᾶν τὸ φιλόνεικον, ἀσπασώμεθα τὴν πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην κοινωνίαν, συγχωροῦντες αὐτῷ καὶ οἰκονομίας ἔνεκα μὴ ἀκριβολόγεσσθαι σφόδρα περὶ τούς μεταγινώσκοντας. οἰκονομίας γάρ, ως ἔφην, δεῖται τὸ πρᾶγμα»³⁴.

Τὸ δεύτερον· εἶναι εἰλημμένον ἐκ τῆς πρὸς Γεινάδιον ἐπιστολῆς καὶ ἔχει ὡς ἔξῆς: «Τὸ μὲν ἔντονον εἰς εὐλάβειαν τῆς σῆς θεοσέβείας οὐ νῦν ἔγνων, ἀλλ’ ἥδεν ἔκπαλαι. καὶ ἐπαινῶ γε σφόδρα μετὰ τοιαύτης ἀκριβείας θέλουσαν ζῆν. ἀλλ’ [αἱ] οἰκονομίαι [τῶν] πραγμάτων ἐσθ’ ὅτε παραβιάζονται βραχὺ τοῦ δέοντος ἐξωφρείας, ὅτε παντὸς πάθωμεν ζημίαν. [Καὶ] ταῦτα γράφω μαθών, ὅτι ἡ σὴ θεοσέβεια λαλύπηται εἰς τὸν δσιώτατον καὶ θεοφιλέστατον ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συλλειτουργὸν ἐπίσκοπον Πρόκλουν. ὡς λαβόντα πρὸς κοινωνίαν τὸν τῆς Αἰλιέων· διὸ οἱ μὲν τῆς ἐκκλησίας θεσμοὶ τῆς Παχαιστίνης ἥγούμενον οὐκ ἴσασιν. Ἐγείρει δὲ πρὸς ἀχάλιουν τοῦ πράγματος ἐπιθυμίαν φιλαδεξία διάκενος πικρὸν ἔχουσι τὸ τέλος. μὴ ἀποφευγέτω τοῖνυν ἡ σὴ θεοσέβεια τὴν πρὸς τὸν δσιώτατον καὶ θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Πρόκλουν κοινωνίαν. μία γάρ γέγονεν ἡ φροντὶς ἐμέι τε καὶ τῇ δσιότητι αὐτοῦ. καὶ ὁ τῆς οἰκονομίας τρόπος οὐδενὶ τῷ συνετῷ πάντῃ συνετῷ ἀπήρεσεν»³⁵.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο οἱ μοναχοί, λαβόντες τὸν λόγον, εἶπον: «εἰ

κλησίας (Θλ. Θρησκ. καὶ Ηθ. Ἐγκυροπαιδείᾳ, τόμ. 8, στ. 814-815, διόπου καὶ σχετ. βιβλιογραφία).

34. Αὐτὸς, 1027AB.

35. Αὐτὸς, 1027CD. Πρβλ. PG 77, 320ABC. Λί έντδες [], λέξεις δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Mansi, ἀλλ’ εἰς τὴν PG.

κελεύει ἡ ἀγία σύνοδος κομισθήτω ἡ πρὸς Ρουφινιανὸν τοῦ Μ. Ἀθανασίου ἐπιστολή, καὶ ἀναγνωσθήτω». Οἱ μοναχοὶ δηλ. ἐπανῆλθον εἰς τὸ πρό τινος ὑποβληθὲν αἴτημά των. ‘Ο νοτάριος Στέφανος ἡτο ἥδη ἔτοιμος καὶ λαβὼν ἀνὰ χεῖρας τὴν σχετικὴν βίβλῳ ἀνέγνωσεν: «Ἐπειδὴ φιλοκάλως καὶ ἐκκλησιαστικῶς, τοῦτο γὰρ πάλιν πρέπει τῇ σῇ εὐλαβείᾳ, ἡρώτησας περὶ τῶν δι’ ἀνάγκην ὑποσυρέντων, μὴ φθαρέντων δὲ ἐν τῇ κακοπιστίᾳ καὶ ἥθελησας γράψαι με τὰ δόξαντα ἐν ταῖς συνόδοις καὶ πανταχοῦ περὶ αὐτῶν γίνωσκε, κύριέ μου ποθεινότατε, δτι ἐν ἀρχῇ μὲν, παυσαμένης τῆς γεγενημένης βίας, γέγονε σύνοδος παρόντων καὶ τῶν ἀπὸ τῶν ἔξω μερῶν ἐπισκόπων· γέγονε δὲ καὶ παρὰ τοῖς τὴν Ἑλλάδα κατοικοῦσι συλλειτουργοῖς· οὐδὲν δὲ ἥττον καὶ τοῖς ἐν Ἰσπαλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ· καὶ ἤρεσεν ὅπερ ὅδε, καὶ πανταχοῦ· ὅστε τοῖς μὲν καταπεπτωκόσι καὶ προϊσταμένοις τῆς ἀσεβείας συγγινώσκειν μὲν μετανοοῦσι, μὴ διδόναι δὲ αὐτοῖς ἔτι τόπον κλήρου. τοῖς δὲ μὴ αὐθεντοῦσι μὲν τῆς ἀσεβείας, ὑποσυρεῖσι [παρὰ PG: παρασυρεῖσι] δὲ δι’ ἀνάγκην καὶ βίαν, ἔδοξε δίδοσθαι μὲν συγγνώμην, ἔχειν δὲ καὶ τὸν τόπον τοῦ κλήρου· μᾶλιστα δὲ δτι ἀπολογίαν πιθανὴν ἐπορίσαντο· καὶ ἔδοξε τοῦτο πῶς οἰκονομικῶς γεγενῆσθαι· [παρὰ PG: γενέσθαι]. διαβεβιώσαντο γὰρ μὴ μεταβεβλῆσθαι μὲν εἰς ἀσεβείαν, ἵνα δὲ μὴ κατασταθέντες τινὲς ἀσεβέστατοι διαφθείρωσι τὰς ἐκκλησίας, εἶλοντο μᾶλλον συνδραμεῖν τῇ βίᾳ, καὶ βαστάσαι τὸ βάρος, ἢ λαοὺς ἀπολέσθαι· τοῦτο δὲ λέγοντες, ἔδοξαν καὶ ἡμῖν πιθανῶς λέγειν· διὰ τὸ καὶ προφασίζεοθαι αὐτοὺς τὸν Ἀαρὼν τὸν Μωϋσέως ἀδελφὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ συνδραμεῖν μὲν τῇ τοῦ λαοῦ παραβάσει, ἀπολογίαν δὲ ἐσχηκέναι, ἵνα μὴ δ λαδὸς ὑποστρέψας εἰς Αἴγυπτον ἐπιμείνῃ τῇ εἰδωλολατρίᾳ· καὶ γὰρ ἦν [τὸ] φαινόμενον εὐλογον, δτι μένοντες ἐν τῇ ἐρήμῳ δύνανται παύσασθαι τῆς ἀσεβείας, εἰσελθόντες δὲ εἰς Αἴγυπτον ἐπετρίβοντο, καὶ ηὔξανεν ἐν ἔχυτοῖς τὴν ἀσεβείαν. τούτου τοίνυν ἔνεκα συγγνωστὸν πρὸς τὸν κλῆρον γέγονε· τοῖς δὲ ἀπατηθεῖσι καὶ βίαν παθοῦσι συγγνώμην διδόναι [ταῦτα καὶ ἐν Ρώμῃ ἐγράψη, καὶ ἀπεδέξατο ἡ Ρωμαίων ἐκκλησία]³⁶. ταῦτα καὶ τῇ σῇ εὐλαβείᾳ [παρὰ PG: εὐσεβείᾳ] δηλῶ, θαρρῶν, δτι [καὶ] τὰ δόξαντα ἀποδέξεται σου ἡ θεοσέβεια³⁷.

‘Ο ἡγούμενος τοῦ Στυλίου Σάββας καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μοναχοί, ἀναφερόμενοι εἰς τὴν κατ’ ἀπαίτησιν ἰδικήν των ἀναγνωσθεῖσαν «χρῆσι», παρετήρησαν: «οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ φωνὴ τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου μόνον, ἀλλὰ καὶ συνόδων... καὶ ὁρίζει τοὺς ἔξι αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας δέχεσθαι μὲν εἰς μετάνοιαν, τὴν ἱερωσύνην δὲ μὴ ἀπολαμβάνειν». Ο Ταράσιος εἰς ταῦτα ἀπήντησεν: «οὐ περὶ παντὸς αἱρετικοῦ ἐπιστρέφοντας ἀποφαίνεται ὁ πατὴρ μὴ δεχθῆναι, ἀλλὰ περὶ τῶν πρωτάρων τῆς αἱρέσεως, καὶ τῶν ἐμπαθῶς ἐγκειμέ-

36. Τὸ τμῆμα [ταῦτα... ἐκκλησίᾳ] δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν PG τοῦ Migne.

37. Mansi 12, 1030ABCD. Πρβλ. PG 26, 1180-1181.

νων...»³⁸ καὶ ἔζητησε ν’ ἀναγνωσθῆ καὶ πάλιν ἡ ἐπιστολή, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Εὔθυς δικαῖος δὲ ἀναγνώστης ἀνέγνωσε τὸ σημεῖον: «ὦστε τοῖς μὲν καταπεπτωκόσι... ὅτι ἀπολογίαν πιθανὴν ἐπαρίσαντο», ἔλαβον οἱ μοναχοὶ τὸν λόγον καὶ εἶπον: «ἴδού καθὼς προέφημεν, δὲ πατήρ ὁ δέχεται εἰς ἵερωσύνην τοὺς ἔξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας». Ὁ Ταράσιος ἀνταπαντῶν εἶπεν: «οὐκ ἔστιν οὕτως καθὼς νοεῖτε· δὲ μὲν γὰρ πατήρ τοὺς μὴ αὐθεντήσαντας τῆς αἱρέσεως, ἀλλ’ ὑποσυρέντας καὶ βίᾳ παθόντας ἀποδέχεται εἰς ἵερωσύνην. μόνους δὲ τοὺς προϊσταμένους ἡ γεννήτορας τῶν αἱρέσεων, αὐτοὺς εἰς ἵερωσύνην αὐτὸς προσεδέξατο, εὗγε καὶ καλῶς καὶ δικαίως τοῦτο ἀποφανόμενας». Ἐν τῇ προσπαθείᾳ του δὲ νὰ ἔξηγήσῃ διατί δὲ Μ. Ἀθανάσιος δὲν ἐδέχετο «εἰς ἵερωσύνην» ταύτης προϊσταμένους τῆς ἀρειανικῆς αἱρέσεως, δὲ Ταράσιος εἶπεν ὅτι τοῦτο ὠφείλετο: α) εἰς τὴν τακτικὴν τῶν Ἀρειανῶν, ἄλλοτε μὲν νὰ ὑπεραμύνωνται τῆς Ἀρειανικῆς κακοδοξίας καὶ ἄλλοτε νὰ προσποιῶνται ταύς δρθιδόξους καὶ β) εἰς τὸ γεγονός ὅτι τόσον δὲδιος δὲ Μ. Ἀθανάσιος, δύσκον καὶ οἱ ἄλλαι δρθιδόξοι ὑπέμειναν ἔξ αὐτῶν πολλὰ «χαλεπά». Οἱ λόγοι, τοὺς δύποίους ἐπεκαλέσθη δὲ Ταράσιος, διὰ νὰ δικαιοιογήσῃ τὴν ἔναντι τῶν «προϊσταμένων» τῆς αἱρέσεως θέσιν τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ἔξελήγησαν φάνεται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου Σάββα, δικαίως μειωτικοὶ διὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον, διὸ καὶ ἀντιπαρετήρησεν οὗτος: «ἀμνησίκακός ἐστιν δὲ πατήρ». Ὁ Ταράσιος δὲν ἥδυνατο ἄλλως νὰ πράξῃ, εἰ μὴ νὰ ἔξαρῃ καὶ δὲδιος τὴν ἀμνησικακίαν τοῦ Μ. Ἀθανασίου. Οἱ μοναχοὶ ἔμειναν, φάνεται, ἴκανοι ποιημένοι ἐκ τῆς νέας δηλώσεως τεῦ Πατριάρχου περὶ τῆς ἀμνησικακίας τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Ἱεράρχου ὃχι δικαῖος καὶ ἀπὸ τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ αὐτοῦ ἔρμηνέαν τῆς περὶ τῶν αἱρετικῶν θέσεως ἐκείνου, διὸ καὶ ὑπεστήριξαν καὶ αὖθις, ὅτι «τοὺς παρασυρέντας καὶ βίᾳ παθόντας δὲ Πατήρ προσίεται». Ἀπευθυνόμενοι δὲ εἰς τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν ἐπισκόπους, ἡρώτησαν αὐτούς: «εἰ παρεσύρησαν ἢ βίᾳ ὑπέμειναν». Καὶ οἱ ἐπίσκοποι, διὰ τοῦ Ὑπατίου, ἀπήντησαν: «ἡμεῖς οὔτε βίᾳ ὑπεμείναμεν, οὐδὲ παρεσύρημεν, ἀλλ’ ἐν ταύτῃ τῇ αἱρέσει ἡμῶν γεννηθέντες ἀνετράφημεν καὶ ἡρξήθημεν»³⁹. Ἡ δήλωσίς των ἦτο σαφῆς καὶ εἰλικρινής. Ἀλλ’ ἡ περαιτέρω συζήτησις διεκόπη, διότι ἐπενέβησαν οἱ ἐπίσκοποι τῆς Σικελίας καὶ ἔφεραν τὴν συζήτησιν πολὺ δύσιστη, εἰς ἓν σημεῖον τὸ δύποιον εἶχε μὲν συζητηθῆ, δὲν εἶχεν δικαῖος ἴκανῶς διευκρινηθῆ. Οὕτοι, λοιπόν, εἶπον ὅτι «οἱ ἀναγνωσθέντες κανόνες τῶν ἀγίων πατέρων» διμιλοῦν περὶ «Ναυατιανῶν, καὶ Ἐγκρατιτῶν καὶ Ἀρειανῶν» καὶ ἐν συνεχείᾳ ἔθεσαν τὸ ἔρωτημα: «ταύτης δὲ τῆς αἱρέσεως τοὺς ἡγήτορας μετὰ τίνων τάξομεν»; Ἡ ἔρωτησίς των ἦτο εὐλογος, δι’ ἡμᾶς δὲ σήμερον καὶ ἐπιβεβλημένη. Δὲν γνωρίζομεν ἐὰν οἱ ἔρωτῶντες ἥθελον διὰ τῶν λεχθέντων νὰ ὑπομνήσουν ὅτι ὑπῆρχαν καὶ ἄλλαι αἱρέσεις, περὶ ᾧ οὐδὲν ἡκαύσθη, δύσκον ἀφορᾷ εἰς τὸν τρόπον

38. Α ὑ τ ὁ θι, 1030E.

39. Α ὑ τ ὁ θι, 1031D.

έπιστροφῆς ἐξ αὐτῶν, ἢ ἀν εἰχον ἀπορίαν περὶ τοῦ ἔαν οἱ ἡγήτορες τῶν Εἰκονομάχων ἔπρεπε νὰ ὑπαχθοῦν εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Ναυατιανῶν, τῶν Ἐγχρατιῶν, ἢ τῶν Ἀρειανῶν. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν συνεχείᾳ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Ταρασίου δὲν ἀποτελοῦν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἀνωτέρω ἐρώτημα: «εὑρίσκωμεν καὶ Μανιχαίους μὴ δεξαμένους εἰκόνας, καὶ Μαρκιωνιστάς, καὶ ταὺς συγχριτικούς τῶν Χριστοῦ φύσεων» ὅν Πέτρος ὁ Κναφεύς, καὶ Ξεναῖας ὁ Ἰεραπόλεως, οἱ αἱρετικοί, ἀλλὰ καὶ Σεβῆρος». Ἐπειδὴ δλοι οἱ αἱρετικοί οὗτοι ἀπέρριπτον τὰς ἴερὰς εἰκόνας, πρέπει νὰ ταυτισθοῦν ὡς πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν βαρύτητα τῆς κακοδοξίας των μὲ τοὺς Εἰκονομάχους; «Οχι, βεβαίως. Εἰς τὸ παραλειφθὲν μέρος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Μ. Βασιλείου πρὸς Ἀμφιλόχιον γίνεται σαφῆς διάκρισις καὶ ἀντιδιαστολὴ τῶν Ναυατιανῶν καὶ τῶν Ἐγχρατιῶν ἀπὸ τοὺς Μανιχαίους καὶ τοὺς Μαρκιωνιστάς (βλ. ἀνωτ., σημ. 11).

Ο τοποτηρητής τοῦ Θωμᾶ Σαρδηνίας διάκονος Ἐπιφάνιος ἐπανέφερε «πλαγίως» τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος τῶν ἐπισκόπων τῆς Σικελίας. Οὗτος, λοιπόν, ἥρωτησε τὴν Σύνοδον: «ἐλάττων ἐστὶ τῶν προγεγενημένων αἱρέσεων ἡ νῦν καινοτομηθεῖσα, ἢ ὑπερτέρα;»⁴⁰. Εἰς τὴν νέαν αὐτὴν ἐρώτησιν ὁ Ταράσιος ἔδωκε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν: «τὸ κακὸν ἥδη κακόν ἐστι καὶ μάλιστα ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. τὸ γάρ ἐπὶ δόγμασιν εἴτε μικροῖς εἴτε μεγάλοις ἀμαρτάνειν, ταυτόν ἐστιν, ἐξ ἀμφοτέρων γάρ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἀθετεῖται»⁴¹. Εἰς τὴν συζήτησιν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ τοποτηρητής τῶν «ἀνατολικῶν ἀρχιερέων» Ἰωάννης, ὁ δόποιος, εἴτε ἐπειδὴ δὲν ἐνόησε τὴν θεολογικὴν σκέψιν τοῦ προέδρου Ταρασίου, εἴτε διότι διεφώνει πρὸς αὐτὴν, εἶπεν: «ἡ αἱρεσίς αὕτη πάντων τῶν αἱρέσεων κακόν· οὐαὶ τοῖς εἰκονομάχοις, καὶ κακὴ ὡς τὴν οἰκονομίαν τοῦ Σωτῆρος ἀνατρέπουσα». Ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ ὡς ἀνω ἐρωτήματος, τὸ δόποιον ἐν πολλοῖς θεωρεῖται ἀπαφασιστικῆς σημασίας καὶ προσδιοριστικὸν τοῦ τρόπου, καθ’ ὃν πρέπει νὰ γίνωνται δεκτοὶ οἱ ἐπιστρέφοντες αἱρετικοί, ἐθεωρήθη εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο λήξασα. Ἡ δήλωσις τοῦ Ἰωάννου, δτὶ ἡ αἱρεσίς τῶν Εἰκονομάχων εἶναι «πάντων τῶν αἱρέσεων κακόν», δηλ. ἡ κακίστη τῶν αἱρέσεων, διότι ἀνατρέπει τὴν τοῦ Σωτῆρος οἰκονομίαν, δὲν εἶχε συνέχειαν. Οὐδεὶς τῶν Πατέρων ἢ τῶν παρισταμένων ἡγουμένων καὶ ἀρχιμανδριτῶν ἐζήτησεν δπως ἐξετασθῆ συνολικῶς καὶ εἰς βάθος ἡ εἰκονομαχικὴ αἱρεσίς, ἵνα καταδειχθῇ τὸ μέγεθος καὶ ἡ βαρύτης τῶν κακοδοξιῶν της⁴². Ἡ συζήτησις, δπωσδήποτε, ἀπέδειξεν δτὶ ὑπῆρχε διάστασις ἀπόψεων. Ο Ταράσιος μᾶλλον ἐφρόνει, δτὶ δλαι αἱρέσεις θέτουν τοὺς δπαδούς των ἐκτὸς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπομένως εἶναι ἐξ ἕσου κακαί. Ἀντιθέτως, οἱ ἐπίσκοποι

40. Α ὑ τ 6 θ 1, 1031E.

41. Α ὑ τ 6 θ 1, 1034A.

42. Περὶ τῶν πλανῶν τῶν Εἰκονομάχων βλέπ. ἡμετέραν διατριβήν: Αἱ Χριστολογικαὶ ἀντιλήψεις τῶν Εἰκονομάχων, Ἀθῆναι 1975.

τῆς Σικελίας, ὁ διάκονος Ἐπιφάνιος, καὶ ὁ πρεσβύτερος Ἰωάννης ἦσαν τῆς γηώμης ὅτι ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν αἱρέσεων, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν βαρύτητα τῆς πλάνης αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκτάσεως, καὶ ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἀποδοχῆς τῶν ἐπιστρεφόντων ἐξ αὐτῶν πρέπει νὰ εἶναι, ἀντιστείχως, ἀνάλογος. Τὴν ἀποψίαν αὐτήν φαίνεται ὅτι εἶχον καὶ οἱ μοναχοί. Ἡ Σύνοδος ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ δὲν ἔλαβεν εὑθέως θέσιν.

Ο νοτάριος Κωνσταντῖνος, τώρα, ἐσυνέχισε τὴν ἀνάγνωσιν τῶν «χρήσιων». Οὗτος ἀνέγγιγε τὸν Πρακτικῶν τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς μικρὸν ἀπόσπασμα, τὸ δόπιον ἀναφέρεται εἰς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσαλύμων Ἰουβενάλιον. «Ο Ἰουβενάλιος, ὡς εἶναι γνωστόν, εἰς τὴν Ληστρικήν σύνοδον τοῦ 449 (Ἐφεσος) διεδραμάτισε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν καταδίκην τοῦ Φλαβιανοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς θεολογίας του, ὡς καὶ εἰς τὴν δικαίωσιν τῆς Θεολογίας τοῦ Εύτυχοῦ. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐθεωρήθη ὡς ὑπὸ κατηγορίαν ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Χαλκηδόνος. Κατὰ τὸ ἀναγνωσθὲν σημεῖον τῶν Πρακτικῶν, εὐθὺς ὡς οἱ ἐπίσκοποι Εὐσέβιος, Θαλάσσιος καὶ Εὐστάθιος ἀνεφώνησαν: «πάντες ἡμάρτομεν, πάντες συγγνώμην αἰτοῦμεν», ὁ Ἰουβενάλιος «ἀναστὰς ὥμα αὐτοῖς μετῆλθεν εἰς τὸ ἄλλο μέρος», εἰς τὸ μέρος δηλ. ὅπου ἐκάθηντο οἱ ὄρθιοδοξοί ἐπίσκοποι (τὰ μέλη τῆς Συνόδου), οἵτιες καὶ ἀνεβόησαν αἱ Θεδεις καλῶς ἡγεγέ σε, δρθόδοξε, καλῶς ἡλθες»⁴³. Κατὰ τὸ ἀναγνωσθὲν κείμενον, ὁ αἱρετικὸς Ἰουβενάλιος ἐγένετο δεκτὸς ἀπὸ ταὺς Πατέρας τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἐιργειάν του, ἡ ὁποία ἐσήμαινεν ἀρνησιν τῶν προτέρων ἐνεργειῶν καὶ πεποιθήσεών του καὶ ἐπιθυμίαν νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῶν ὄρθιοδόξων. 'Αλλ' ὁ συμετόχος καὶ καλὸς θεολόγος, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἐπεμβάσεών του, ἡγούμενος τοῦ Στοῦδιου Σάββας, ἐνδεχομένως, δὲν ἐθεώρει ὡς ἴκανοποιητικὴν τὴν ὅλην διαδικασίαν τῶν «χρήσεων» καὶ εἰδικώτερον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀξιολόγησιν των καὶ εἰς τὴν ἐφαρμογήν των εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Λαβών, λοιπόν, τὸν λόγον οὗτος ὑπέβαλε τὴν παράκλησιν: «εἰ δοκεῖ τῇ ἀγίᾳ Συνόδῳ ἵδωμεν τὰς χειροτονίας τῶν δεχθέντων εἰ ἀπὸ αἱρετικῶν ἦσαν ἢ οὐ». Κατὰ τὸν ἡγούμενον Σάββαν, προκειμένης τῆς ἐξετάσεως τῆς ἀποδοχῆς ἡ μὴ εἰς ιερωσύνην τῶν ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρεφόντων κληρικῶν, πρέπει νὰ διερευνηθῇ καὶ τὸ ἐὰν οὗτοι ἔχουν χειροτονηθῆ ὑπὸ ὄρθιοδόξων, ἐννοεῖται πρὸ τῆς προσχωρήσεώς των εἰς τὴν αἱρεσιν. Ἡ Σύνοδος ἐμμέσως ἀπεδέχθη τὴν ὑπαρξίαν τοῦ προβλήματος αὐτοῦ καὶ ὑπεσχέθη ὅτι αὐτὸς θὰ ἐξετασθῇ εἰς μεταγενέστερον στάδιον. Εἰς τὴν συνέχειαν ἐπὶ τοῦ βῆματος ἀνῆλθεν ὁ μοναχὸς Ἀντώνιος, ὁ δόπιος ἀνέγνωσε τὸ ἔξῆς λίαν ἐνδιαφέρον κείμενον ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἰστορίας τοῦ Ρουφίνου: «Εὐσέβιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενόμενος εύρισκει σύνοδον κριτουμένην περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ὀλίγων μὲν ὄντων τῶν συνελθόντων, χάριτι δὲ τῆς ὑπέρ Χριστοῦ δμο-

43. Mansi 12, 1034B.

λογίας, τὰ μέγιστα πράττειν καὶ λέγειν δυναμένων. ἔνιοι γοῦν ζῆλοι τῆς εὐσεβείας ἔλεγον, μὴ θέμις τοῖς δεξαμένοις "Αρειον κοινωνεῖν". ἔνιοι δὲ ἐβουλεύοντο πάντας δέχεσθαι μετανοοῦντας καὶ ἀναθεματίζοντας, ἵνα μὴ πολλὰ πλήθη ἀνθρώπων ἀπόλωνται λέγοντες, δτὶ οὐκ ὁφελούμεν τὰ ἑαυτῶν ζητεῖν, ἀλλὰ τὸ πολλοῖς συμφέρον, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ποιεῖ σταυρωθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα σώσῃ τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος. Οὕτε γάρ μόνοις ἡμῖν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν πρεσβεύειν διφείλομεν, ἀλλὰ καὶ ἐτέροις ποιλλοῖς ὅπου καὶ τὸν υἱὸν τὸν ἐν ἀστείᾳ βιώσαντα, μετανοήσαντα ὁ Πατὴρ προσεδέξατο· καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, τῆς Ἱερωσύνης αὐτῷ μετεῖναι τὸ ἀξιωμα βαυλόμενος, τὴν σφραγίδα ἐν τῷ δακτύλῳ δίδωσι, καὶ τὴν στολὴν περιθέσθαι ποιεῖ. ἐκράτησε γοῦν αὐτὸς ὁ κανὼν ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς αὐθεντίας συνεσφιγμένος, καὶ τυποῦντιν "Αστέριον μὲν ἐν ταῖς κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐκκλησίαις περὶ τούτου πρεσβεύειν, Εὔσεβιον δὲ ταῖς ἐπὶ τῆς δύσεως προσετέθη δὲ κατὰ τήιδε τὴν σύνοδον καὶ τὰ περὶ τοῦ ἄγιου Πνεύματος, διὰ τὸ ἀναφυῆναι πάλιν τοὺς χωρίζοντας αὐτὸ τῆς δοξολογίας"⁴⁴.

Τόν ἀναγνώστην "Αντώνιον ἀντικατέστησεν ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ διάκονος Κωνσταντῖνος, ὁ ὄποιος ἀνέγνωσεν ἐν μικρὸν ἐδάφιον ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἰστορίας τοῦ Σωκράτους, ἐν φύγεται λόγος περὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν θρόνων τῶν εἰς τοὺς Παῦλον, Ἀθανάσιον (τὸν Μέγαν) καὶ Μάρκελλον Ἀγκύρας, ὑπὸ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου. Περὶ τοῦ Μαρκέλλου δέ, ὁ ὄποιος «ψιλὸν ἀιθρωπὸν τὸν κύριον ἔλεγεν», ἀναφέρεται αὐτόθι, δτὶ ἀποκατεστάθη διότι, ἀπελογούμενος, εἶπεν «ώς οὐκ ἐνοήθησαν ἀπερ ἐν βίβλοις ἐξέθετο· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς τοὺς λέγοντας ψιλὸν ἀιθρωπὸν τὸν κύριον ἀπεστρέφεται».

"Ο πατριάρχης καὶ πρόεδρος τῆς Συνόδου Ταράσιος, μετὰ ταῦτα, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν Σύνοδον εἶπεν: «Ἄγδη πλεῖσται κανονικαὶ βίβλοι, καὶ συνοδικαὶ καὶ πατρικαὶ ἀνεγνῶσθησαν· καὶ τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἀπιστρέφεται αὐτοῖς». Ἀλλὰ φαίνεται δτὶ ὁ Ταράσιος διετήρει ἐπιφύλαξίν τινα περὶ τοῦ ἐὰν ἐπεισθησαν πάντες καὶ εἰδικώτερον εἰ μοναχοὶ διὰ τὴν ὄρθοτητα τοῦ συμπεράσματός του. Οἱ μοναχοί, ὡς ἔχομεν ἡδη γνωρίσει, εἶχον ζητήσει τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πρὸς Ρουφινιανὸν ἐπιστολῆς τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ εἶχον ἐκφράσει ἀμφιβολίαν, δσον ἀφορᾶ εἰς τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ταρασίου ἐρμηνείαν. Αὐτός, ἶσως, εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὄποιον ὁ Ταράσιος ἐζήτησε ν' ἀναγνωσθῇ ἐκ νέου (διὰ τρίτην φορὰν) ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, ὅπερ καὶ ἐπράξειν δ μοναχὸς Στέφανος. Περατωθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐπιστολῆς, ὁ Ταράσιος,

εἶπε: «καθὼς προειρήκαμεν, οὕτως ἐστὶν δὲ νοῦς τοῦ πατρὸς ἡμῶν». Οἱ δὲ μοναχοὶ εἰς ταῦτα ἐδήλωσαν: «ἡμεῖς καὶ πρώην εἴπομεν οἱ ἀνάξιοι δοῦλοι τῆς ἀγιωσύνης ὑμῶν, διτε εἰς τινα δέχονται αἱ ἄγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, εἰ μή τι ἐστι τὸ ἀντιπράττον, δεχόμεθα»⁴⁵. Ἐν συνεχείᾳ ἔλαβε τὸν λόγον ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Πάπα πρεσβύτερος Πέτρος, ὁ ὅποῖς ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Σύνοδον διτε, διτε ὁ ὑπὸ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς (682 μ.Χ.) ἀναθεματισθεὶς Μακάριος Ἀντιοχείας εὑρίσκετο ἔξοριστος εἰς τὴν Ρώμην, ὁ πάπας Βενέδικτος (ὁ Β', 684-685) διὰ τοῦ κονσιλιαρίου Βονιφατίου ἐπὶ 40 ἡμέρας προσεπάθησε νὰ μεταπείσῃ αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὸ δρθόδοξον δόγμα, ὑποσχόμενος αὐτῷ πλήρη ἐκκλησιαστικὴν ἀποκατάστασιν: «τοῦτο δὲ ἐποίει πρὸς τὸ πεῖσαι αὐτὸν καὶ δέξασθαι»⁴⁶. Ὁ αὐτὸς πρεσβύτερος Πέτρος ἐν συνεχείᾳ ἐπεκαλέσθη καὶ τὴν περίπτωσιν τοῦ Μελετίου, ὁ ὅποῖς, «ὡσπερ φασὶν οἱ ἴστορικοι, ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν ἐχειροτονήθη, καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἀμβωνος καὶ ἐκήρυξε τὸ δόμοούσιον· ἦ δὲ χειροτονία αὐτοῦ οὐκ ἀπεδοκιμάσθη»⁴⁷. Τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ πρεσβύ-

45. Αὐτόθι, 1035E.

46. Mansi 12, 1035E-1038A. ‘Η εἰδησις αὗτη ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς ΣΤ’ Οἰκουμενικῆς περὶ τοῦ Μακαρίου. Ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Σύνοδου ταύτης πληροφορούμεθα διτε μετὰ τὴν ὑπὸ αὐτῆς καταδίκην τοῦ Μακαρίου, οἱ «ἐνδοξέστατοι ἀρχοντες» (οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ αὐτοκρ.) διεβίβασαν εἰς τὴν Σύνοδον τὴν παράκλησιν-ἔρωτησιν τοῦ αὐτοκράτορος περὶ τοῦ ἐὰν προετίθετο νόμον προκαταστήσῃ εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ τὸν Μακάριον, εἰς ἥν περίπτωσιν οὗτος ἐπέστρεψεν ἐν μετανοίᾳ εἰς τὴν Καθολικὴν Ἑκκλησίαν. Εἰς ταῦτα «ἡ ἄγια σύνοδος εἶπε· τὸν παλαιωθέντα Μακάριον ἐν τοῖς τῆς ἀσεβείας δόγμασι, καὶ οὐ μόνον τὸν ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει οἰκοῦντα πάντα φιλόχριστον λαὸν ἀνατροπήν θαλερὸν ποτίσαντα, καὶ φιλοεύσαντα τὰς χρήσεις τῶν ἀγίων καὶ ἐκκρίτων πατέρων... καὶ δικαίως καὶ κανονικῶς ἀπὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ σχῆματος γυμνωθέντα, οὐδαμῶς δὲ θεῖος κανὼν δέχεται τοῦ λοιποῦ εἰς διδασκαλικὸν καθίσαι θρόνον· δπως μὴ ἐντεῦθεν τὸ τῆς οἰκείας αὐτοῦ αἱρέσεως πλειόνως ἀναζωπυρηθεῖ φρόνημα...» (Mansi 11, 574BCD). Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται σαφές διτε ἡ ΣΤ’ Οἰκουμ. Οὐδὲ διέδιδεν εἰς τὸν αἱρετικὸν Μακάριον τὸν θρόνον τοῦ εἰς περίπτωσιν μεταμελείας αὐτοῦ, ἐὰν οὗτος δὲν εἶχε χαρακτῆρα ἀστατοῦ καὶ εὐμετάβλητον. Εἶναι δὲ γνωστὸν διτε ἡ Καθολικὴ Ἑκκλησία ἐδέχθη εἰς πλήρη ἐκκλ. κοινωνίαν τοὺς ὑπὸ τῆς Γ' Οἰκ. Συνόδου ἀναθεματισθέντας (τὸν Ἰωάννην Ἀντιοχείας καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐπισκόπους), ἀφοῦ πρότερον ἀγεθεμάτισαν ἐγγράφως τὸν Νεστόριον καὶ ἐδέχθησαν τὸ δόγμα τῆς Σύνοδου περὶ ἐνδε Χριστοῦ καὶ Θεοτόκου Μαρίας.

‘Η πρᾶξις τῆς Ἑκκλησίας τῆς Ρώμης περὶ τῶν ἐπιστρεφόντων αἱρετικῶν δὲν διέφερεν ἐκείνης τῶν Ἑκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, ὡς πληροφορούμεθα καὶ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ πάπα Μαρτίνου (649-655) πρὸς Ἰωάννην Φιλαδελφείας (βλέπ. Mansi 10, 309D).

47. Εἶναι γνωστὸν διτε ἡ ἐκλογὴ τοῦ Μελετίου εἰς τὸν θρόνον Ἀντιοχείας (361) ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ τῶν Ὀρθοδόξων. ‘Ἄλλ’ ὁ Μελέτιος ἤτο πρὸν ἐπίσκοπος Σεβαστείας. Οἱ περὶ τὸν Ἀκάκιον “Ομοιοι εἶχον ἐκδιώξει ἐκ τοῦ θρόνου Σεβαστείας τὸν Εὐστάθιον καὶ ἐχειροτόνησαν ὡς διάδοχόν του τὸν Μελέτιον. Ἐπομένως τόσον ἦτο τοῦ θρόνου Σεβαστείας ἀπομάκρυνοις τοῦ Εὐστάθιου, δύσον καὶ ἡ χειροτονία ὑπὸ τῶν ‘Ομοιών τοῦ Μελετίου εἶναι πράξεις ἀντικανονικαλ. ’Αλλὰ καὶ ἡ εἰς ἐπίσκοπον χειροτονία τοῦ Μελετίου ὑπὸ αἱρετικῶν εἶναι δεδομένη.

τέρου Πέτρου, τὴν ἀλήθειαν τῶν ὁποίων ἐπεβεβαίωσαν ὁ Θεόδωρος Κατάνης καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῆς Σικελίας, ἥρχοντο εἰς ἐπίρρωσιν τῆς θέσεως τοῦ Ταρασίου, ὁ διποῖος ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν Σύνοδον καὶ τοὺς μοναχοὺς ἐδήλωσε: «κατ’ οὐδὲν τοὺς πατέρας εὑρίσκομεν διαφωνοῦντας, ἀλλ’ ὡς τοῦ αὐτοῦ πνεύματος ὅντες πάντες τὸ αὐτὸν κηρύττουσι καὶ διδάσκουσιν, ἀλλ’ ὡς οἰκενομίαν τινὰ ἐπινοῶν ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος, οὗτως ἔξειθετο. Όθεν ἔκρινεν αὐτοὺς δέχεσθαι εἰς τὸν κλῆρον, ὅσοι οὐκ εἰσὶ διδάσκαλοι τῆς αἵρεσεως». Οἱ μοναχοὶ ἀντελήφθησαν ὅρθως δτὶ αὐτοὶ ἡσαν οἱ ἀποδέκται τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ Ταρασίου, διὸ καὶ ἐδήλωσαν: «εἴ τι ἔκριθη ἀναμέσον τῆς ἀγίας ὑμῶν συνόδου, δεχόμεθα».

Μετὰ τὴν δήλωσιν ἐκείνην τῶν μοναχῶν, ὁ Κωνσταντίας Κύπρου Κωνσταντῖνος ὑπέβαλεν εἰς τὴν Σύνοδον τὴν πρότασιν νὰ θεωρηθῇ περιττωθεῖσα ἡ προσκριψιγή καὶ ἀνάγνωσις «χρήσεων» καὶ νὰ κληθοῦν οἱ ἐγκληθέντες ἐπίσκοποι νὰ ἀναγνώσουν τοὺς λιβέλους αὐτῶν. Ὑπέρ τῆς προτάσεως αὐτῆς ἐτάχθησαν καὶ οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Πολιτείας, πλὴν δύμας αὕτη δὲν εὑρε σύμφωνον τὸν Ταρασίου, ὁ διποῖος προέτεινε νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀνάγνωσις καὶ τῶν λοιπῶν «χρήσεων». Οὕτως, ὁ νοτάριος Κοσμᾶς ἀνέγνωσεν ἐκ τοῦ Βίου τοῦ ὁσίου Σάββα, τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ὅπερ ἀναφέρεται εἰς τοὺς Νεολαυρίτας μοναχούς («τῆς τοινυν ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς πέμπτης συνόδου... καὶ τὴν ἐπαρχίαν πᾶσαν τῆς αὐτῶν ἡλευθέρωσε λύματη»). Κατὰ τὴν «χρήσιν» ταύτην ὁ Πατριάρχης Ιεροσολύμων Εὐστόχιος, παρ’ ὅλον δτὶ οἱ Νεολαυρίται μοναχοὶ εἶχον ἐμμέσως ἀναθεματισθῇ ὑπὸ τῆς Ε΄ Οἰκουμενικῆς διὰ τὰς ὡριγενιστικὰς αὐτῶν κακοιδοξίας⁴⁸, προσεπάθησεν ἐπὶ δκτὼ μηῆνας ὅπως μεταπείσῃ αὐτοὺς ἵνα κοινωνήσουν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τότε, ἐφ’ ὅσον ἀπέτυχον αἱ προσπάθειαι του, ἀπεμάκρυνεν αὐτοὺς βιαίως ἐκ τῆς Λαύρας. Εξ ἀφορμῆς τῆς εἰδήσεως ταύτης ὁ

48. 'Ο Βίος τοῦ ὁσίου Σάββα, τοῦ διποίου ὡς συγγραφεὺς φέρεται ὁ μαθητής τοῦ 'Οστού Κύριλλος Σκυθοπολίτης, θεωρεῖται ὡς λίτιση σημαντικὴ πηγὴ διὰ τὴν ίστορίαν τῆς 'Εκκλησίας Ιεροσολύμων, τοὺς 'Ωριγενιστὰς τοῦ στ' αἰῶνος, καὶ τὴν Ε΄ Οἰκουμενικὴν ἐν σχέσει πρὸς τὴν καταδίκην τοῦ 'Ωριγένους. Αἱ περὶ τῆς Ε΄ Οἰκουμ. εἰδήσεις τοῦ Βίου, δύμας, περιέχουν πολλὰς ἀνακριβείας. "Ἐχει ὑποστηριχθῇ ἡ ἀποφίση δτὶ δ συγγραφεὺς τοῦ Βίου ταυτίζει τὴν ἐνδημοῦσαν σύνοδον τῆς 'Ανοιξεως τοῦ 553 μὲ τὴν Ε΄ Οἰκουμενικὴν ἡ διποία συνήλθε ἀπὸ 5ῆς Ματου ἔως 2ας 'Ιουνίου 553 (βλ. Ε.β. Χρυσοῦ, Αἱ μαρτυρίαι τοῦ Κυριλλοῦ Σκυθοπολίτου περὶ τῆς Ε΄ Οἰκουμ. Συνόδου καὶ τῆς καταδίκης τοῦ 'Ωριγένους, ἐν Θεολογικὸν Συμπόσιον, Θεσσ. 1967, σελ. 271). Παρὰ ταῦτα τὸ χάσμα δὲν γεφυροῦται. Κατὰ τὴν ΣΤ' Οἰκουμ. καὶ τὴν Πενθέκτην ἡ Ε΄ Οἰκουμ. ἀνεθεμάτισε τοὺς 'Ωριγένη, Εὐάγγριον καὶ Δίδυμον καὶ κατεδίκασε τὰ τρία κεφάλαια (δηλαδὴ τὸν Θεόδωρον Μοφουεστίας καὶ τὰς ἐν τοῖς συγγράμμασι Θεοδωρῆτου καὶ τῇ λεγομένῃ ἐπιστολῇ "Ἴβα κακοδοξίας"). Αντιθέτως, κατὰ τὸν Βίον τοῦ 'Οστού Σάββα ἡ Ε΄ Οἰκ. ἀνεθεμάτισε τὸν 'Ωριγένη καὶ τὸν Θεόδωρον Μοφουεστίας καὶ κατεδίκασε τὰς κακοδοξίας τῶν Διδύμου καὶ Εὐάγγριου. 'Εκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται σαφές δτὶ ὁ βιογράφος τοῦ 'Οστού Σάββα εὑρίσκετο ἐν πλήρει συγχύσει, δσον ἀφορῷ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Ε΄ Οἰκουμ. Συνόδου.

Ταράσιος παρετήρησεν: «ὅρατε δτὶ δικτὼ μῆνας διετέλεσεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος παρακαλῶν καὶ μακροθυμῶν ἐπ’ αὐτοῖς, καίτοιγε εἰδὼς αὐτοὺς προαναθεματισθέντας ἐν τῇ συνόδῳ· τοιγαροῦν ἥδη ἡνωτισάμεθα τὰς κανονικὰς διατάξεις, καὶ τὰ συνοδικὰ παραγγέλματα, καὶ τῶν ἀγίων πατέρων τὴν ἀκρίβειαν· καὶ πάντες δικιφρόνως τοὺς προσερχομένους ἀπὸ αἱρέσεως τῆς οἰασοῦν ἀπεδέξαντο»⁴⁹. Συνεχίζων οὕτος, ἡρώτησε τὴν Σύνοδον: «οὕτω στοιχεῖ πᾶσιν, ἵνα δεξάμεθα αὐτούς»; ‘Η Σύνοδος ἀπήντησε: «στοιχεῖ πᾶσιν»· καὶ «οἵ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ ἔξεβόησαν· καὶ ἡμῖν ἀρέσκει». Πᾶσα, λοιπόν, ἡ Σύνοδος καὶ οἱ παριστάμενοι, μετὰ δικαιώματος λόγου, μοναχοὶ συνεφώνησαν δτὶ δέον νὰ γίνωνται δεκτοὶ οἱ κληρικοὶ, οἱ ἔξ αἱρέσεων προσερχόμενοι, ἐὰν βεβαίως δὲν ὑπάρχῃ ἔτερός τις λόγος, δι’ ὃν οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας ἀλλως προβλέπουν⁵⁰. Οἱ μοναχοὶ εἶχον πρό τινος ὑποβάλει τὸ αἴτημα περὶ τῆς ἔξετάσεως τοῦ πόθεν ἔλαβον τὰς χειροτονίας των οἱ αἱρετικοὶ κληρικοί. ‘Ο νοτάριος Κωνσταντῖνος ἥτο ἥδη ἔτοιμος καί, λαβών τὴν σχετικὴν ἀδειαν τῆς Συνόδου, ἀνέγνωσε: 1) Μικρὸν κείμενον ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ‘Ιστορίας τοῦ Ρουφίνου, ἀναφερόμενον εἰς τὴν ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν (‘Αρειανῶν) Ἀντωνίου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης καὶ Πατροφίλου ἀπομάκρυνσιν ἐκ τοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων τοῦ ὁρθοδόξου Μαξίμου καὶ τὴν χειροτονίαν εἰς διαδοχὴν αὐτοῦ τοῦ Κυρίλλου (350-386), τοῦ συγγραφέως τῶν Κατηχήσεων. 2) Ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ‘Ιστορίας Θεοδώρου τοῦ Ἀναγνώστου τὴν εἰδῆσιν περὶ τῆς χειροτονίας ἐν Κων/πόλει τοῦ Ἀνατολίου, ὡς Πατριάρχου Κων/πόλεως, ὑπὸ τοῦ αἱρετικοῦ Διοσκόρου Ἀλεξαδρείας, συλλειτουργοῦντος μετ’ αὐτοῦ καὶ τοῦ Εὐτυχοῦς, περὶ οὗ ὁ Ἀνατόλιος «χαριέντως ἔφη· τὸ γὰρ μέλλον ἥγνοιε· ὅπου περιπεπάτηκας, ἥγίακας». Τὴν μαρτυρίαν ταύτην ὡς ἔξῆς ἐσχολίασεν ὁ Ταράσιος: «τί λέγετε περὶ Ἀνατολίου; οὐχὶ ἔκαρχος τῆς ἀγίας τετάρτης συνόδου ἐγεγόνει; καὶ ἴδού ὑπὸ Διοσκόρου τοῦ δυσσεβοῦς κεχειροτόνητο, παρόντος καὶ Εὐτυχοῦς καὶ ἡμεῖς γοῦν δεχόμεθα τοὺς ἀπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας, ὡς καὶ Ἀνατόλιος ἐδέχθη, καὶ αὖθις ἀληθῶς φωνὴ Θεοῦ ἐστιν, δτὶ οὐκ ἀποθανοῦνται τέκνα ὑπὲρ πατέρων, ἀλλ’ ἔκαστος τῇ ἴδιᾳ ἀμαρτίᾳ ἀποθανεῖται· καὶ δτὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν ἡ χειροτονία, ἐπειδὴ δέ τιες τυχὸν ἀμφιβάλλουσι περὶ Ἀνατολίου, ἀναγνωσθήτω τὰ περὶ αὐτοῦ»⁵¹. 3) Τὸ σημεῖον τοῦ Προσαιμίου τῆς Δ’ Οἰκ. Συνόδου, ἐν ḏ

49. Mansi 12, 1039B.

50. Αὐτόθι, 1039CD.

51. Αὐτόθι, 1042C. ‘Η ἀποψίς τοῦ Ταρασίου «ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν ἡ χειροτονία» καὶ ὅχι ἐκ τοῦ τελοῦντος αὐτὴν ἐπισκόπου ἐναρμονίζεται πρὸς τὴν θέσιν τοῦ ψευδο-Ιουστίνου, τὴν διποίκην διετύπωσεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἐφωτήματος: διατί καὶ οἱ αἱρετικοὶ ἐπιτελοῦν θαύματα; Γράφει, λοιπόν, ὁ ψευδο-Ιουστίνος: «Ἐل μὲν διὰ τῶν αἱρετικῶν ζώντων ἡ

γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐν αὐτῇ κανονικῆς συμμετοχῆς τοῦ 'Ανατολίου' καὶ 4) 'Ἐκτενέστατον κείμενον ἐκ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου Σάββα, ἐνῷ γίνεται λόγος περὶ τοῦ Πατριάρχου 'Ιεροσολύμων 'Ιωάννου (516-524). 'Ο αἱρετικὸς Σεβῆρος 'Ἀντιοχείας, ἐπειδὴ ὁ 'Ιεροσολύμων 'Ηλίας (494-516) δὲν ἔχοινώνει μετ' αὐτοῦ, παραμένων πιστὸς εἰς τὴν Δ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, δι' ἐνεργειῶν του παρὰ τῷ αὐτοκράτορι 'Ἀναστασίῳ ἐπέτυχε τὴν ὑπὸ τοῦ ἔχοντος τὴν διοίκησιν τοῦ δουκάτου τῆς Παλαιστίνης 'Ολυμπίου ἀπομάκρυνσιν τοῦ 'Ηλία καὶ τὴν ἀντικατάστασίν του διὰ τοῦ 'Ιωάννου. 'Ο 'Ιωάννης εἶχε δώσει ὑπόσχεσιν πρὸ τῆς χειροτονίας του ὅτι θὰ ἀνεθεμάτιζε τὴν Δ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον καὶ θὰ ἔχοινώνει ἐκκλησιαστικῶς μετὰ τοῦ Σεβῆρου, ἀλλ' ὅμως, μετὰ τὴν χειροτονίαν του εἰς ἐπίσκοπον, δὲν ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν του εἴτε διότι μετεπιεσθή ὑπὸ τῶν μοναχῶν, εἴτε διότι ἔξηναγκάσθη ἐκ τῶν 10.000 μοναχῶν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ὁσίου Σάββα, οἱ ὄποιοι εἶχον συρρεύσει εἰς 'Ιεροσόλυμα. 'Αντί, λοιπόν, τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς ἀνεθεμάτισε τοὺς αἱρετικούς Νεστόριον, Εύτυχῆ, Σεβῆρον καὶ τὸν Σωτήριχον τὸν Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ αὕτως ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῶν ὄρθιοδόξων. Μετὰ τὴν δλοκλήρωσιν τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς τελευταίας τῶν «χρήσεων», διὰ Ταράσιος ἡρώτησε τὴν Σύνοδον: «τὴν ἀκρόασιν ἐποιησάμεθα τῶν πατρικῶν ἐνταλμάτων. Τί οὖν δεῖ; δέχεσθαι τοὺς ἔξ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας;». 'Η ἀγία Σύνοδος ἀπήντησε: «ναὶ δέσποτα ἡκροασάμεθα, καὶ δέον δέχεσθαι». 'Αλλ' οἱ μοναχοὶ ἐσιώπων, ἵσως καὶ διότι δὲν εἶχον συνειδητοποιήσει τὴν τραγικότητα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τῶν ἡμερῶν ἐκείνων⁵². 'Ο Ταράσιος ὑπειθύμισεν εἰς τὰ μέλη τῆς Συνόδου καὶ εἰς

ἀποθανόντων ἡ θεία χάρις ἐνήργει τὰ χαρίσματα, εἶχεν ἀν τὸ γνόμενον εῖδογον ἀπορίαν· εἰ δὲ οἱ τὸ θεῖα θαύματα ἐν ταῖς 'Ἐκκλησίαις ἐνεργοῦντες, ἀγιοὶ εἰσιν ἀπόστολοι, προφῆται τε καὶ μάρτυρες, δι' ὅν τοῖς θείοις ἔργοις διαιμαρτύρεται τῷ κόσμῳ δ Θεός ἐκείνων εἰναι τὰς ἐκκλησίας, δι' ὃν θαύματα ἐκτελεῖται, τουτέστι τῶν ὄρθιοδόξων» ('Αποκρίσεις πρὸς τοὺς 'Ὀρθιοδόξους..., Ρ'. ΒΕΠ 4, 119). 'Ο αὐτὸς συγγραφεὺς εἰς τὴν 'Ε φ ω τ η σ i n E' (ώσαύτως περὶ τῶν ὑπὸ αἱρετικῶν ἐνεργούμενων θαύμάτων) ὄρθιος παρατηρεῖ: «Εἰ γάρ ἦν ἀπόδειξις καὶ σημεῖον εὐσεβείας τὸ ἐνεργεῖν δυνάμεις, οὐκ ἀν δ Κύριος ἀδοκίμους τε καὶ ἀνάξιους τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως ἀποφύνεται τοὺς εἰρηκότας· 'Κύριε, οὐ τῷ σῷ δύνματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ δύνματι δαιμόνια ἔξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ δύνματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;» λέγων πρὸς αὐτούς· 'Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἔργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν» (ΒΕΠ 4, 77). Τὸ 'ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ' σημαίνει χωρισμὸν ἐκ τοῦ Χριστοῦ· καὶ διὰ τοὺς ζῶντας αἱρετικούς χωρισμὸν ἐκ τῆς 'Ἐκκλησίας. Μὲ δὲλλας λέξεις ἡ αἱρεσίς δὲν εἰναι 'Ἐκκλησία. Τὰ ἐν τῇ αἱρέσει τελούμενα θαύματα, ὡς καὶ τὰ μυστήρια «ἐκ Θεοῦ ἔστιν» καὶ δχι ἐκ τῶν τελούντων αὐτὰ ἱερέων ἐπισκόπων. Βλ. καὶ κατωτ., σημ. 85.

52. 'Η Ζ' Οἰκουμενική, ὡς γνωστόν, εἶχε συγκληθῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 786. 'Η πόλις ἥτοι εἰκονομαχικὸν κέντρον. 'Ο στρατὸς καὶ διὰ 'ἀγυρτώδης' δχλος — ἐν πλήθος παρασιτικῶν ἀνθρώπων, οἱ ὄποιοι εἶχον συρρεύσει εἰς τὴν Πρωτεύουσαν καὶ συνετηροῦντο ἀπὸ τὰς αὐτοκρατορικὰς ἐπιχορηγήσεις,— ἥσων ἔνθερμοι ὑποστηρικταὶ τῶν εἰκονομαχικῶν 'ιμεταρρυθμίσεων'. Καθ' διὸ χρόνον συνήρχετο ἡ Σύνοδος εἰς τὴν ἐναρκτήριον συνεδρίαν τῆς,

τοὺς παρακολουθοῦντας τὰς ἐργασίας αὐτῆς: «ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ πλείους τῶν ἐν τῇ ἔκτῃ ἀγίᾳ συνόδῳ συνεδρευσάντων ὑπὸ Σεργίου, Πύρρου, Παύλου, Πέτρου ἐκεχειροτόνητο, τῶν καθηγητῶν τῆς αἱρέσεως τῶν Μονοθελητῶν, ἐπεδὴ ἀμοιβαδὸν οὗτοὶ τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἐκληρώσαντο, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν καθηγησαμένου τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως Πέτρου ἔως τῆς ἔκτης συνόδου, ἕτη οὐ πλέον διῆλθον ἢ δεκαπέντε· καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ γενόμενοι, Θωμᾶς καὶ Ἰωάννης καὶ Κωνσταντῖνος, ἀρχιερεῖς ἐν τῷ προδηλωθέντι χρόνῳ τῆς χειροτονίας τῶν ὀνομασθέντων αἱρετικῶν γεγόνασι καὶ ἔνεκεν τούτου οὐκ ἀπεδοκιμάσθησαν· ἐπὶ πεντήκοντα γάρ ἐνιαυτούς τὸ τηνικαῦτα ἡ αἱρεσίς διήρκεσεν, ἀλλ’ οἱ τῆς ἔκτης συνόδου πατέρες αὐτοὺς τοὺς τέσσαρας ἀνεθεμάτισαν, καίπερ χειροτονία αὐτῶν ὅντες».

‘Η Σύνοδος εἰς ταῦτα ἀπήγνητος: «ἀπόδειπται ἵκανῶς, τιμιώτατοι ἀδελφοί, καὶ περὶ τούτου, δῆτι οἱ ἔξι αἱρετικῶν προερχόμενοι δεκτοὶ εἰσιν. ἐὰν δὲ ἐπίτηδες πρὸ διαίρετοι καὶ λάβη χειροτονίαν, ἀδεκτοὶ εἴστω». ‘Η ὡς ἄνω διευκρίνησις τοῦ Κωνσταντίνου δὲν προκύπτει ἐκ τῶν ἀναγνωσθέντων κανόνων καὶ τῶν Πατερικῶν μαρτυριῶν. Νὰ ἐγνώριζεν ἄραγε τὴν οἰονεὶ ἔνστασιν τὴν ὁποίαν ὑπέβαλον εὐθύς ἀμέσως οἱ μοναχοί; Θεωροῦμεν δὲ ὡς ἔνστασιν, τὴν αἵτησιν τῶν μοναχῶν ν’ ἀναγνωσθῆ ἢ πρὸς Νικοπολίτας ἐπίστολὴ τοῦ Μ. Βασιλείου, ἡ ὁποίᾳ προσδίδει νέαν διάστασιν εἰς τὴν ἐρευνωμένην ὑπόθεσιν. ‘Ο νοτάριος Κωνσταντῖνος ἀνέγνωσε τὸ ὑποδειχθὲν σημεῖον τῆς ἐπίστολῆς: «Οὐκ οἶδα ἐπίσκοπον, μηδὲ ἀριθμήσαιμι ἐν Ἱερεῦσι Χριστοῦ τὸν παρὰ τῶν βεβήλων χειρῶν ἐπὶ καταλύσει τῆς πίστεως εἰς προστασίαν προβεβλημένον, αὕτη ἐστὶν ἡ ἐμὴ κρίσις. Ὡμεῖς δὲ εἴ τινα ἔχετε μεθ’ ἡμῶν μερίδα, ταῦτα ἡμῖν φρονήσετε δηλονότι· εἰ δ’ ἐφ’ ἔαυτῶν βουλεύεσθε, τῆς ἰδίας γνώμης ἔκαστος ἐστι κύριος. Ὡμεῖς ἀθῶι αἴτιος τοῦ αἴματος τούτου· ταῦτα δὲ ἔγραψα, οὐχ ὅμιν ἀπιστῶν, ἀλλὰ τό τινων ἀμφίβολον στηθίζων, ἐκ τοῦ γνωρίσαι τὴν ἔαυτοῦ γνώμην, ὃς μὴ προληφθῆναι τινας εἰς κοινωνίαν, μηδὲ τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐπιβολὴν δεξαμένους, μετὰ ταῦτα εἰρήνης γενομένης βιάζεσθαι ἔαυτοὺς ἐναριθμεῖν τῷ Ἱερατικῷ πληρῷματι»⁵³. Κατὰ τοὺς μοναχούς ἡ φράσις τοῦ Μ. Βασιλείου «μηδὲ ἀριθμήσαιμι ἐν Ἱερεῦσι Χριστοῦ

οὗτοι ἔστασίασαν καὶ ἐπέτυχον τὴν διάλυσιν της. Τὸ γεγονός αὐτὸ διατείκενει δῆτι τὸ εἰκονομαχικὸν «κατεστημένον» ἥτο ἀκόμη ἴσχυρόν. ‘Ἐπομένως ἡ Σύνοδος ἐπρεπε νὰ ἐπιδείξῃ σύνεσιν καὶ ν’ ἀποφύγῃ, ὅσον ἐπετρέπετο εἰς αὐτὴν, τὴν δημιουργίαν προσωπικῶν διαφορῶν. ‘Η ἀπομάκρυνσις ἐκ τῶν θρόνων αὐτῶν τῶν πρώην ἐνεργῶς εἰκονομάχων ἐπισκόπων θὰ μετέβαλλεν αὐτοὺς εἰς φανατικοὺς πολεμίους τῆς ἐπελθούσης ἐκκλησιαστικῆς ἀλλαγῆς. ‘Ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ αἱ προηγηθεῖσαι Οἰκουμ. Σύνοδοι μόνον ἐκείνους τῶν αἱρετικῶν, οἱ δῆται παρέμενον ἔως τέλους ἀμετάπειστοι εἰς τὰς κακοδοξίας των, ἀνεθεμάτιζον· ἐνῷ ἀντιθέτως παρεῖχον συγγνώμην εἰς τοὺς μεταπειθομένους.

53. Mansi 12, 1047DE.

τὸν παρὰ τῶν βεβήλων χειρῶν... προβεβλημένον» δηλοῖ σαφῶς, ὅτι «ὁ Πατὴρ ἀποτρέπεται τὴν τῶν αἱρετικῶν χειροτονίαν». Ὁ Ταράσιος ἦτο διαφορετικῆς γνώμης. Τὸ κέντρον βάρος τῶν γραφομένων ὑπὸ τοῦ ἵεροῦ Πατρός, κατ' αὐτόν, εὑρίσκεται εἰς τὴν φράσιν: «ἐπὶ καταλύσει τῆς πίστεως», διὸ καὶ παρετήρησε: «Κάγὼ ἀποτρέπομαι τοὺς διὰ τοιαύτην αἰτίαν, ἥτοι τῆς πίστεως κατάλυσιν, κεχειροτονημένους· καὶ μάλιστα ὀρθοδόξων ἐπισκόπων παρόντων, ὃντες ἡδύναντο χειροτονεῖσθαι. οὕτω γάρ ἔστιν ἡ πατρικὴ ἔννοια, ἐὰν δὲ συνοδικὴ ἐκφώνησις γένηται, καὶ ὁμόνοια τῶν ἐκκλησιῶν ἐπὶ ὀρθοδόξῃ, ὁ τολμῶν ἀπὸ τῶν βεβήλων αἱρετικῶν χειροτονεῖσθαι, τῇ καθαιρέσσι ὑποπεσεῖται». Οἱ μοναχοὶ εἰς ταῦτα ἀντιπαρετήρησαν: «καὶ πῶς ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς γέγραπται <μετὰ ταῦτα εἰρήνης γενομένης βιάζεοθαι ἑαυτοὺς ἐιαριθμεῖν τῷ ἵερατικῷ πληρώματι>. Ἰδοὺ γάρ καὶ μετὰ τὴν εἰρήνην οἱ χειροτονήμενοι ἀδεκτοι». Ὁ Ταράσιος εἰς ταῦτα ἀντεῖπεν, ὅτι δὲν εἶπεν ὁ Πατὴρ «ἀδέκτους εἶναι, ἀλλὰ μήπως βίᾳν ὑπομένειν τοὺς βιολομένους ἐνεῦσθαι τῷ κλήρῳ τῶν ὀρθοδόξων». Ὁ Πατὴρ, κατὰ τὸν Ταράσιον, ἐπειδὴ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὑπῆρχον πλεῖστοι ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι, οἱ ὄποιοι καὶ θὰ ἡδύναντο νὰ χειροτονήσουν τοὺς ἐνδιαφερομένους, ἀπαγορεύει εἰς τοὺς τροφίμους τῆς Ἐκκλησίας νὰ χειροτονῶνται ὑπὸ Ἀρειανῶν (καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἐκβιάζουν τοὺς ὀρθοδόξους ή τοὺς δεχθοῦν εἰς κοινωνίαν). «Οτι αὐτὸς εἶναι ὁ «νοῦς» τοῦ Πατρός, ἡ ἔννοια τῶν ὑπὸ τοῦ Βασιλείου γραφέντων πρὸς τοὺς Νικαπολίτας, προκύπτει κατὰ τὸν Ταράσιον καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι «οἱ μετ' ἐκεῖνον [τὸν Μ. Βασιλείον] τῆς Ἐκκλησίας διάδοχοι, τοὺς ὑπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας, εἴτα βελτιωθέντας ἐδέξαντο, ὡς μεμαθήκαμεν διὰ τῶν προαναγνωσθέντων». Εἰς ταῦτα δὲ προσέθεσε: «πανταχοῦ γάρ οἱ Πατέρες ἀλλήλοις σύμφωνοί εἰσιν, ἐναντίωσις δὲ οὐδεμίᾳ ἔνεστιν αὐτοῖς· ἀλλ᾽ ἐναντιοῦνται αὐτοῖς οἱ τὰς οἰκονομίας καὶ τοὺς σκοποὺς αὐτῶν μὴ ἐπιστάμενοι». Ἡ τελευταία παρατήρησις τοῦ Ταρασίου μᾶλλον ίσανοποίησε τοὺς μοναχούς, εἰς ὄποιοι καὶ ἐδήλωσαν: «πρόσφορα τὰ ἐπιλυθέντα»⁵⁴.

‘Ηκολούθησεν ἡ ἀνάγνωσις τῶν λιβέλλων τῶν ἐγκληθέντων. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ Σύνοδος διέκοψε τὸ ἔργον της. Ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἐπισκόπων ἀγεβλήθη, τῇ προτάσει τοῦ Ταρασίου, δι’ ἀλλην συνεδρίαν.

Εὔθυς ὡς ἤρχισεν ἡ β’ συνεδρία (ἡ β’ Πρᾶξις), ὡδηγήθη ἐνώπιον τῆς Συνόδου ὑπὸ «βασιλικοῦ ἀνδρὸς» ὁ Γρηγόριος Νεσκαισαρείας. Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ταρασίου διεξήχθη εἰς ἐνδιαφέρων διάλογος ἐν σχέσει πρὸς τοὺς λόγους, οἱ ὄποιοι ὤθησαν τὸν Γρηγόριον εἰς τὴν ἀπάρνησιν τῶν εἰκονομάχικῶν του κακοδοξιῶν καὶ τὴν προσχώρησιν του εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν (βλ. Mansi 12,1051E

54. Α ὑ τὸ θι, 1050C. Τὰ ἐπιλυθέντα, κατὰ τὸν Ταράσιον ἥσαν: «ἡ ὑπόθεσις περὶ τῶν προσερχομένων ἐξ αἱρέσεως τῇ ἀγίᾳ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τῶν ὑπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντων» (1050D).

-1054D). Ἡ Σύνοδος ἀπεφάσισεν ἵνα ἔξετασθῇ ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ «ἐν τῇ ἔξης πράξει», εἰς ἣν ὥφειλεν οὗτος νὰ προσέλθῃ μετὰ τοῦ λιβέλλου αὐτοῦ.

“Αμαὶ τῇ ἐνάρξει τῆς τρίτης συνεδρίας ὁ σκευοφύλακς διάκονος Δημήτριος ὑπέμνησεν εἰς τὴν Σύνοδον, ὅτι ἔδοξεν αὐτῇ, «ἀκολουθησάσῃ τοῖς πατρικοῖς καὶ ἐκκλησιαστικοῖς θεσμοῖς, δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας, ἔτι μὴν καὶ τοὺς ἀπὸ αἱρέσικῶν χειροτονηθέντας δροθιδοῦντας πρὸ σλαβάνης εἰς θόρηκας, καὶ συνεχίζων, προσέθεσε: «πάρεισι πρὸ τῶν πυλῶν τοὺς λιβέλλους αὐτῶν ἤδη ὀρθοδόξως ἀνεγνωκότες ἐπίσκοποι, καὶ ἀξιοῦσιν εἰσιέναι καὶ κριθῆναι κατὰ τὸ ὑμῖν παριστάμενον»⁵⁵. Μετὰ τὴν εἰσοδον τῶν περὶ οὓς ὁ λόγος ἐπισκόπων καὶ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου Νεοκαισαρείας τοῦ λιβέλλου αὐτοῦ καὶ ἐνῷ ἀνεμένετο ἡ παροχὴ ὑπὸ τῆς Συνόδου εἰς αὐτοὺς συγγνώμης καὶ τῆς ἀδείας ὅπως ἀπολάβουν τὰς καθέδρας τῶν, ὁ Ταράσιος ἔθεσε νέον πρόβλημα καὶ ἐκάλεσε τὴν Σύνοδον νὰ ἔξετάσῃ αὐτό. Εἶπε, λοιπόν, ὁ Ταράσιος: «ἀλλὰ λόγος τις περιθυρλεῖται, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διωγμοῦ τινες τῶν ἐπισκόπων ἀφόρητον διωγμὸν ἐπήγαγον εὐσεβέσιν ἀνδράσιν». Ἐπειδὴ δὲ ὁ κανὼν (κζ') τῶν Ἀποστόλων σαφῶς δρίζει ὅτι ὁ ἐπίσκοπος, ἢ ὁ πρεσβύτερος, ἢ ὁ διάκονος, ὁ δποῖος τύπτει «πιστοὺς ἀμαρτάνοντας ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας» πρέπει νὰ καθαιρῆται, ὀφείλει ἡ Σύνοδος νὰ ἔξετάσῃ τὸ ἐνδεχόμενον αὐτὸ πρὶν ἢ δεχθῇ τοὺς ἐγκληθέντας εἰκονομάχους ἐπισκόπους. Ἡ ὑπόνοια αὕτη ἐβάρυνε κυρίως τὸν «ἔξαρχον τῆς αἱρέσεως» Γρηγόριον Νεοκαισαρείας, ὁ δποῖος καὶ ἐσπευσε νὰ δηλώσῃ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος εἰς τὴν Κων/πολιν, οὔτε εἰς τὴν ἐπισκοπικήν του περιοχήν, ὁ δποῖος θὰ τὸν κατηγορήσῃ ὅτι ἔχει ὑπὸ αὐτοῦ κακοποιηθῆ. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, καὶ ἐνῷ ἡ Σύνοδος ἦτο ἐτούμην ὑπὸδώσῃ εἰς τοὺς ἀνωτέρω ἐπισκόπους τοὺς θρόνους των, ἐπενέβη ὁ ἡγούμενος Σάββας, ὁ δποῖος εἶχεν ὡς φαίνεται ἐνδοιασμούς περὶ τοῦ ἐὰν ἐπρεπεν ὁ ἐπίσκοπος Γρηγόριος νὰ γίνῃ δεκτός. Ὁ Σάββας ὑπεστήριξεν ὅτι οἱ προλαλήσαντες ἐπίσκοποι «ἔξαρχον τῆς αἱρέσεως ὀμολόγησαν» τὸν ἐπίσκοπον Γρηγόριον· ἀλλ' «ὅ πατήρ ἡμῶν Ἀθανάσιος πρὸς Ρουφινιανὸν λέγει· ὅτι οἱ ἔξαρχοντες τῆς αἱρέσεως ἀφείσθωσαν εἰς μετάνοιαν μόνον». Κατὰ τὸν Σάββαν, ὅταν εἰς τὴν πρώτην συνεδρίαν ἐγένετο συζήτησις περὶ τῆς ἐννοίας τῶν γραφομένων ἐν τῇ ἐπιστολῇ πρὸς Ρουφινιανὸν ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀθανασίου, εἶχε γίνει δεκτὸν ὅτι μόνον ὅσοι παρεσύρθησαν ἢ ὑπέστησαν βίαια κληρικοὶ γίνονται δεκτοὶ καὶ ὅτι οἱ προεξάρχοντες —οἱ προϊστάμενοι— τῆς αἱρέσεως, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, δὲν γίνονται δεκτοὶ εἰς ιερασύνην. Ἐπομένως, ἐφ' ὅσον δ Γρηγόριος ἦτο ἔξαρχος τῆς αἱρέσεως, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ⁵⁶. Ἡ ἔν-

55. Αὐτὸς θι, 1114D.

56. Αὐτὸς θι, 1118AB.

στασις — ἀντίρρησις τοῦ ἡγουμένου Σάββα ἵτο σεβαρωτάτη. Ὡς σοβαρότης αὐτῆς προκύπτει καὶ ἐκ τῆς συγχύσεως, τὴν δποίαν ἐδημιούργησεν εἰς τὸν Ταράσιον, δ ὁποῖος ὡς ἀπάντησιν εἰς αὐτὴν εἶπε μόναν, ὅτι ὁ Γρηγόριος, ὡς ὁ ἔδιος εἶπεν, «οὐκ ἔδειρεν, οὐδὲ ἔδιωξέ» τινα!

Πειστικὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἔνστασιν τῶν μοναχῶν ἔδωκεν ὁ Κωνσταντίας Κύπρου, δ ὁποῖος ἀνεφέρθη εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἰουβεναλίου, δστις ὑπῆρξε μὲν ἔξαρχος τῆς Ληστρικῆς συνόδου, ἀλλ’ ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς. Τούναντίον, τὰ λεχθέντα ἐν συνεχείᾳ ὑπὸ τοῦ λογοθέτου Ἰωάννου⁵⁷ καὶ τοῦ ἐπέχοντος τὸν τόπον τῶν Πατριαρχικῶν θρόνων τῆς Ἀνατολῆς πρεσβυτέρου Ἰωάννου⁵⁸, τὰ δποῖα ὑπειθυμίζουν ἀνάλογον θέσιν-ἐπιχείρημα τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας⁵⁹, ἀπημύνοντο περισσότερον εἰς τὸν συαισθηματικὸν κόσμον τῶν ἐν τῇ Συνόδῳ εὑρισκομένων. Εἰς τὴν συζήτησιν ἐπειέβη καὶ πάλιν δ πρόεδρος Ταράσιος δ ὁποῖος, ἀφοῦ ἐπανέλαβε τὴν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίας Κύπρου προμημονευθεῖσαν περίπτωσιν τοῦ Ἰουβεναλίου, προσέθεσε καὶ ἀλλην περίπτωσιν, τοῦ Εύσταθίου Σεβαστείας, δ ὁποῖος —κατ’ αὐτὸν— ἔξαρχος ἦν τῆς αἱρέσεως τῶν Μακεδονιανῶν, ἀλλὰ μετὰ λιβέλλου δ ἄγιος Βασίλειος καὶ πατήρ ἡμῶν προσεδέξατο αὐτόν». Οἱ μοναχοὶ πρέπει νὰ ἔθεωρησαν ἴκανοποιητικὰς τὰς δοθείσας διευκρινήσεις καὶ νὰ ἤραν τὰς οἰασδήποτε ἐπιφυλάξεις των. Εἰς τοῦτο ἶσως συνέβαλε καὶ δίκαιος, ἀλλωστε, ἐπαινος, τὸν δποῖον ἀπηρύθυνεν εἰς αὐτοὺς δ Ταράσιος: «έπαινοῦμεν ὑμᾶς ὡς ζηλωτὰς τῶν κανονικῶν καὶ εὐχαγγελικῶν διατάξεων»⁶⁰.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ συζήτησις περὶ τοῦ δεκτοῦ ἢ ὅχι εἰς Ἱερωσύνην τῶν ἔξ αἱρέσεων ἐπιστρεφόντων αληγοικῶν ἔκλεισε. Συνιψίζων δὲ δ πρόεδρος Ταράσιος τὰ πορίσματα αὐτῆς, εἶπε: «προλαβθοῦσα ἡ ἄγια σύνοδος αὕτη ἀπεφήνατο, ἀκολουθοῦσα τοῖς ἄγιοις πατράσιν ἡμῶν, προσδέχεσθαι χρή, ἐὰν ἐτέρᾳ αἰτίᾳ οὐκ ἐκβάλλῃ ταύς τοισύτους ἐκ τῆς ἱερατικῆς τάξεως· τὸ αὐτὸ δ οὖν

57. Α ὑ τ ὁ θ i, 1118B: «ἀρκεῖ τῇ συνόδῳ ὑμῶν τῇ θεόθεν συναθροισθείσῃ, δτι Γρηγόριος δ Νεοκαισαρείας, καὶ ἔξαρχος τῆς παρελθούσης ἀσεβοῦς συνόδου, ἐφυλάχθη μέχρι τῆς σήμερον, τοῦ τὴν ἰδίαν αἵρεσιν καὶ διασκαλίαν κατακρῖναι».

58. Α ὑ τ ὁ θ i, 1118C: «χάριν ὄμολογοῦμεν τῷ Θεῷ, δτι ὑπελείρθησαν ἀνδρες ἐκ τῆς κακοσυλλέκτου συνόδου, ἐλέγχοντες καὶ καταστρέφοντες τὰ παρ' αὐτῶν κακῶς πραχθέντα, καὶ τὴν ἰδίαν αἰσχύνην στηλιτεύοντες».

59. Ο ιερὸς Κύριλλος εἰς τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἐν τῇ Συνόδῳ «χρῆσιν» ἐκ τοῦ «Ὑπομνηστικοῦ» πρὸς Μάξιμον, διάκονον Ἀντιοχείας, γράφει: «καὶ ἦδης [τοὺς αἱρετικοὺς] συντρέχοντας [νῦν] τῇ δρθοδόξῳ πίστει, ἀμνησικάκει περὶ τῶν παρελθόντων. Βουλόμεθα γάρ μᾶλλον ἀρνούμενους αὐτοὺς δρᾶν, ἢ ἀναισχύντω γνώμῃ συνηγοροῦντας ταῖς Νεστορίου κακοῖαις» (Μ a n s i 12, 1027B).

60. Α ὑ τ ὁ θ i, 1118D. «Ο ἡγούμενος τοῦ Στουδίου Σάββας εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ταρασίου ἀπήντησε: «φυλάξαι δ Θεός τοὺς δεσπότας ἡμῶν τοὺς ἀγαθούς, τοὺς καταξιώσαντας γενέσθαι καὶ συναθροισθαι ταύτην τὴν ἄγιαν σύνοδον πρὸ δ τὸν ἐνωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ δύμονοιαν».

καὶ πάλιν λέγομεν». Ὡς δὲ «ἀγία σύνοδος εἶπε: πάντες τὸ αὐτὸ λέγομεν». καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκάλεσε τοὺς ἐπισκόπους νὰ καταλάβουν τὰς οἰκείας αὐτῶν θέσεις.

4. Παρατηρήσεις — Συμπεράσματα.

Ἐκ τῶν προσαχθεισῶν «χρήσεων» καὶ τῆς σχετικῆς συζητήσεως προκύπτει ὅτι τὸ ἔρωτημα, τὸ δόποιον ἀπτησχόλησε τὴν Σύνοδον, δὲν ἀφεώρα εἰς τὸ κῦρος τοῦ βχπτίσματος τῶν αἱρετικῶν, ἀλλὰ τῶν χειροτονιῶν αὐτῶν. Τὸ ἔρωτημα, ὡς ἡδη ἐλέχθη, ἐτέθη ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐγκληθέντων ἐπὶ αἱρέσει ἐπισκόπων καὶ ἐνετοπίζετο εἰς τὸ ἐὰν οὗτοι θὰ ἔδει νὰ κηρυχθοῦν ἐκπτωτοὶ ἢ νὰ διατηρήσουν τὰς ἐπισκοπικάς των καθέδρας. Μόνον ἐὰν ἔχωμεν τοῦτο ἐν νῷ, θὰ ἐννοήσωμεν τὸν λόγον δι' ὃν προσήχθησαν αἱ μὲν τῶν «χρήσεων» καὶ παρελείφθησαν αἱ δέ, ὅπως π.χ. οἱ κανόνες ζ' τῆς Β' Οἰκουμενικῆς καὶ 4ε' τῆς Πενθέκτης. Κριτήριον διὰ τὴν ἐπιλογὴν τῶν «χρήσεων» ἦτο ἡ ἀναφορὰ αὐτῶν εἰς τὴν ἐξεταζομένην ὑπόθεσιν. Παρατηρητέον πρὸς τούτοις, ὅτι τὸ πρόβλημα περὶ τοῦ τρόπου ἀποδοχῆς τῶν αἱρετικῶν ἐτέθη ἀμα τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, καὶ ὅχι πρὸ τῆς συγκλήσεως αὐτῆς· δὲν ἥτο δηλαδὴ ἐκ τῶν θεμάτων τῆς Συνόδου. Ἐπομένως δὲν εἶχε προηγηθῆ σχετικὴ προεργασία-προετοιμασία. Τὸ γεγονός ὅτι δὲν προηγήθη μελέτη εἰς βάθος καὶ εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ προβλήματος εἶναι προφανές. Αὐτό, βέβαιως, δὲν σημαίνει ὅτι ἡ Σύνοδος ἐλκεῖ τὴν ἀπόφασίν της χωρὶς νὰ ἔχῃ πλήρη γνῶσιν τῆς πατερικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐν γένει Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' οὔτε ἐπιτρέπεται ν' ἀποδώσωμεν εἰς τοὺς ιθύνοντας τῆς Συνόδου μοιφήν τια, δὲν δῆθεν ἡ δλη συζήτησις ὑπῆρξε «κακτευθυνομένη», δὲν δηλ. ἐπελέγησαν ἐκεῖναι τῶν «χρήσεων», αἱ δόποιαι συνηγόρουν ὑπὲρ τῶν θέσεων τοῦ Ταρασίου καὶ τῆς λύσεως τὴν δόποιαν ἐκεῖνος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐνδεχομένως ἐπεθύμουν.

Ο Ταράσιος ἦτο πεπεισμένος ὅτι δὲν ἥτε δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν Πατέρων, πολλῷ μᾶλλον μεταξὺ τῆς ἐπισήμου ἐκκλησιαστικῆς πράξεως τοῦ ή' αἰῶνος καὶ ἐκείνης λ.χ. τοῦ γ' ἢ τοῦ δ' αἰῶνος. Ἐκεῖ ὅπου τυχὸν φαίνεται δὲν ὑπάρχει ἀντίθεσις, αὐτὴ ἀποδοτέα εἰς ἄγνοιαν —ἐκείνων οἱ δόποιοι διαβλέπουν ἀντίθεσιν— τοῦ σκαποῦ καὶ τῶν αἰτίων, δι' ὃν ἐλέχθη τι ὑπό τίνος Πατρὸς ἢ ὑπὸ Οἰκουμ. Συνόδου. Κατὰ τὸν Ταράσιον, προκειμένου νὰ ἐρμηνεύσωμεν πατερικήν τινα «χρῆσιν», πρέπει νὰ ἀλαζητήσωμεν τὸν «κνοῦν» τοῦ Πατρός, τὴν βαθυτέραν ἔννοιαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφομένων. Εἰς πάσας δὲ τὰς περιπτώσεις πρέπει νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὅψιν πῶς δὲν οὐδεὶς ο Πατήρ καὶ πῶς οι μετ' αὐτὸν Πατέρες καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐφήρμοσαν ἐν :ἢ πράξει τὰς ἐν τῇ «χρήσει» ίδεας τοῦ Πατρός.

Η θέσις αὕτη τοῦ Ταρασίου, εἶναι, καθ' ἡμᾶς, ὀρθοτάτη καὶ δὴ καὶ

καθ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν τὰ αὐτὰ φρονεῖ καὶ προκειμένου περὶ τῆς ἑρμηνείας τῆς Ἀγ. Γραφῆς.

Ἐπομένως, δὲν πρέπει νὰ ἔκληφθῇ ὡς ἀπόκρυψις τῆς ἀληθείας καὶ ἐσκεμμένη παράλειψις ἡ μὴ προσαγωγὴ τῶν περὶ τοῦ τρόπου ἐπιστροφῆς τῶν αἱρετικῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ Κυπριανοῦ, τῆς συνόδου τῆς Καρχηδόνος καὶ τῶν Ἀποστ. Κανόνων μαζί, μαζί καὶ ἴδιᾳ τοῦ ἔξη. Αἱ «χρήσεις» αὗται, ὡς εἰδομεν, ἀπαιτοῦν τὴν ἐπανάληψιν τοῦ βαπτίσματος καὶ τῶν χειροτονιῶν τῶν αἱρετικῶν. Αὗται, δημοσίες, οὐδεμίαν διάκρισιν τῶν αἱρέσεων —εἰς ἀκραίας καὶ μετριοπαθεῖς ἢ εἰς αἱρέσεις καὶ σχίσματα— ποιοῦνται. Ἐαλλ' ἡ Α' Οἰκουμενική, ἡ ὁποία —ώς Οἰκουμενική— ἦτο καὶ ἡ μόνη ἀρμοδία νὰ ἔρμηνεύσῃ τὴν πρὸ αὐτῆς Παράδοσιν, παραδίδει μίαν διάφορον θεώρησιν τοῦ πράγματος. Διὰ τοῦ ἡ κανόνος τῆς αὔτη ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς χειροτονίας τῶν Καθαρῶν, δχι δημοσίες καὶ τῶν Παυλιανισάντων (ιθ' καὶ ὧν). Ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας κεῖνται καὶ ὁ θεωρούμενος ὡς ζ' καὶ ὧν τῆς Β' Οἰκουμενικῆς καὶ ὁ ἡε' τῆς Πενθέκτης. Οἱ κανόνες οὗτοι ἔξαρτοῦν τὸν τρόπον ἐπιστροφῆς τῶν αἱρετικῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὸ βαπτισμα, ἐκ τῆς αἱρέσεως —τοῦ βαθμοῦ τῆς πλάνης — ἐκ τῆς ὁποίας προέρχονται οἱ ἐπιστρέφοντες καὶ ἐκ τῆς τελέσεως ἢ μὴ τοῦ βαπτίσματος συμφώνως πρὸς τὴν πρᾶξιν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις, ὅπως παραδίδεται αὔτη ὑπὸ τοῦ ἡε' κανόνος τῆς Πενθέκτης, ἀπαιτεῖ: α) Τὴν ἐπανάληψιν τοῦ βαπτίσματος (καὶ τὴν ἀναχειροτονίαν) διὰ τοὺς ἐπιστρέφοντας Μανιχαίους, Οὐαλεντινιανούς, Μαρκιωνιστάς, Σαβελλιανούς, Μοντανιστάς, Παυλιανισαντας καὶ Εὐνομιανούς⁶¹. β) Τὴν, κατ' οἰκονομίαν, ἀναγνώρισιν τοῦ βαπτίσματος, ἀλλ' ὡς οἵσοι εἰ ἐλλιποῦς-ἀτελοῦς();, διὸ καὶ ὑφίσταται ἀνάγκη συμπληρώσεως, δλοκληρώσεως ἢ ἀνανεώσεως αὐτοῦ διὰ τῆς χοίσεως διὰ τοῦ ἀγίου Μύρου τῶν ἐπιστρέφοντων Ἀρειανῶν, Ναυατιανῶν (Καθαρῶν), Ἀπολλιναριστῶν (ώς καὶ τῶν Ἐγκρατιῶν, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον)⁶². καὶ γ) Τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ βαπτί-

61. Πρβλ. ιθ' κανόνα Α' Οἰκουμενικῆς. Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ παρατηρεῖται ἀπόλυτος συμφωνία πρὸς τὰς ἀργαιοτέρας πηγάς, αἱ ὁποῖαι τὰς αἱρέσεις αὐτὰς εἰχον ὑπ' ὄψιν τῶν.

62. Τοῦτ' αὐτὸν ἴσχυε καὶ περὶ τῶν Ἀριστερῶν καὶ τῶν Τεσσαρακαΐδεκατιτῶν. Ὅφεισταται διαφωνία, δοσον ἀφορῷ εἰς τὴν ἔννοιαν ἥν εἶχεν ἡ χρῖσις τῶν ἐπιστρεφόντων αἱρετικῶν δι' ἄγιου Μύρου. Ἡ ἀποφίς διτὶ ἐπερόκειτο περὶ ἐπαναλήψεως τοῦ μυστηρίου τοῦ Χρισματος, ἐπειδὴ δὲν ἀνεγνωρίζετο τὸ παρ' αἱρετικῶν τελούμενον, συνεπήγετο καὶ τὴν ἐπανάληψιν τῶν χειροτονιῶν (βλ. ιβ' κανόνα Θεοφίλου Ἀλεξ. καὶ ἀνώνυμου ἐπιστολὴν πρὸς Μαρτύριον Ἀντιοχείας: PG 119,900). Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ παρὰ τῶν αἱρετικῶν βάπτισμα θὰ ἡδύνατο νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἰσόκυρον πρὸς τὸ παρὰ λαϊκοῦ ('Ορθοδόξου) τελούμενον εἰς περίπτωσιν ἀνάγκης. Ἐαλλ' ἐπειδὴ ἡ χρῖσις διὰ τοῦ ἀγίου Μύρου δὲν γίνεται μόνον ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χρισματος, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας περιπτώσεις, ὅπως εἰς τὰ ἐγκατίαι τῶν ναῶν, εἰς τὴν καθιέρωσιν Ιερῶν εἰκόνων κ.λ.π., δότε καὶ προσλαμβάνετε τὴν ἔννοιαν τῆς εὐλογίας, τῆς χορηγήσεως τῆς θείας Χάριτος, ἡ χρῖσις τῶν ἐπιστρεφόντων αἱρετικῶν εἶναι ἐπι-

συμπτος καὶ τῶν χειροτονιῶν, ὡς ἐγκύρων, τῶν ἐκ τῶν Νεσταριαιῶν, (τῶν Μασσαλικνῶν, κατὰ τὴν Γ' Οἰκ. Σύνοδον), τῶν Εὐτυχιαινιστῶν, τῶν Σεβηριανῶν καὶ τῶν ἐκ τῶν «δόμων αἱρέσεων» ἐπιστρεφόντων, δι’ ἐπιδόσεως καὶ μόνον λιβέλλου. Εἰς τὰς «δόμων αἱρέσεις»⁶³ πρέπει νὰ ὑπαχθῇ καὶ ἡ αἱρεσις τῶν Βικονυμάχων. Ἐπομένως, ὅταν οἱ ἔχοντες τὴν εὐθύνην τῆς προσαγωγῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως ἐν τῇ Συνόδῳ τῶν «χρήσεων» ἡρκέσθησαν εἰς τὸν η' καν. τῆς Α' Οἰκουμενικῆς καὶ δὲν ἐπεκαλέσθησαν καὶ τὸν ιθ' περὶ Παυλιανισάντων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἀσυνεπεῖς. Ὡσαύτως καὶ ἡ μὴ μείλα τῶν κανόνων ζ' τῆς Β' καὶ ζε' τῆς Πε. θέτης, τὴν στιγμὴν μάλιστα καθ' ἣν προσήχθησαν δλιγάτερον γνωστοὶ εἰς ἡμᾶς κανόνες, δῆπας δὲ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς καὶ ἡ περὶ τῶν ἐπιστρεφόντων Μασαλλιανῶν «χρῆσις» ἐκ τοῦ «Ορού»

τρεπτὸν νὰ θεωρηθῇ ἐν τῇ ἐννοιᾳ ταύτῃ. 'Η χρῖσις δι' ἄγιου Μύρου ἔχει δηλ. τὴν ἐννοιαν τῆς «χειροθεσίας» καὶ τῆς «μυστικωτέρας χειροτονίας», ἀπερ ζητεῖ ἡ Α' Οἰκουμ. διὰ τοὺς Καθαροὺς καὶ τοὺς Μελιτιανούς προκειμένου νὰ ἀναγνωρισθοῦν αἱ χειροτονίαι αὐτῶν (βλ. ἀνωτ. σελ. 8-9). Σημειωθήτω δὲ ὅτι δὲ νζ' (ξε') κανῶν τῆς Καρθαγένης, διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ βαπτίσματος τῶν Δονατιστῶν, ζητεῖ τὴν ἐπιθεσιν τῶν χειρῶν («τάξει ἀρχαὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἀναδεχθῆναι τοὺς τοιούτους»): ἔνθ δὲ ξε' (οζ') ἀναγνωρίζει τὰς χειροτονίας τῶν ἐκ τῆς μερίδος τῶν Δονατιστῶν ἐπιστρεφόντων εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν.

63. 'Υπάρχει ἀράγε ἐν σταθερὸν κριτήριον, βάσει τοῦ ὄποιου τὸ βάπτισμα καὶ αἱ χειροτονίαι ἔκεινων μὲν τῶν αἱρέσεων νὰ θεωρῶνται πκντελῶς ἀκυρὰ καὶ ἀνυπόστατα μυστήρια καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνωνται διὰ τοὺς ἐπιστρέψοντας εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, τούτων δὲ ὡς ἐν λανθανούσῃ καταστάσει ὅντα καὶ ἐτέρων ὡς ἔγκυρα καὶ μὴ ἐπαναλαμβανόμενα; "Οσον ἀφορᾶ εἰς τὰς δύο πρώτας περιπτώσεις δυνάμειθα νὰ εἴπωμεν, δὲ τοιτήριον εἶναι τὸ μέγεθος τῆς πλάνης ἐκάστης τῶν αἱρέσεων καὶ τὸ τυπικὸν μέρος τοῦ μυστηρίου (τὰ δρατὰ σημεῖα αὐτοῦ). Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἴσχυει ἐν εὑρυτέρᾳ ἐννοιᾳ ἡ διάκρισις τὴν δόποιαν ποιεῖται δ. Μ. Βασίλειος εἰς αἱρέσεις καὶ σχίσματα. Εἰς τοὺς ἐν εὑρυτέρᾳ ἐννοιᾳ σχίσματικούς ὑπάγονται οἱ μετριοπαθεῖς 'Αρειανοί, εἰς 'Απολλυμαρισταί καὶ οἱ Μακεδονιανοί (διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὰς γνωστὰς μεγάλας αἱρέσεις). Αἱ αἱρέσεις αὗται ἀπεσχίσθησαν ἐκ τοῦ κορμοῦ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔξαιρεσι εἴναιων διγματικῶν διαφορῶν διασφύζουν τὴν πίστιν καὶ τὴν δργάνωσιν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Αἱ μετὰ τὴν Β' Οἰκουμενικού Σύνοδοι ἐπανειλημμένως ἀναφέρονται εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως (Νικαίας-Κων/πόλεως), τὸ ὄποιον θεωροῦν αὐτάρκη —πρὸς σωτηρίαν καὶ ἔλεγχον πάσης αἱρέσεως— δομολογίαν πίστεως, διὸ καὶ ἀπαγορεύουν τὴν εἰς αὐτὸν προσθήκην τῶν μετὰ ταῦτα διατυπωθέντων δογμάτων. Τὸ Σύμβολον τοῦτο ἀπέβη τὸ Βαπτιστήριον Σύμβολον τῆς λεγομένης 'Ελληνικῆς Ἐκκλησίας (τῆς 'Ανατολικῆς Ἐκκλ.), τ.ξ. ἡ ἐπίσημος αὐτῆς 'Ομολογία Πίστεως. 'Ο βαπτιζόμενος (ὧς καὶ ὁ χειροτονούμενος ἐπίσκοπος) λαμβάνει, κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μαστηρίου, τὴν ταυτότητά του, τὸ σύμβολόν του, τὸ Σύμβολον Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως.

'Επομένως, οἱ μετὰ τὴν Β' Οἰκουμενικὴν αἱρετικοί, οἱ ὄποιοι διεκτηροῦν ἀλώβητους τὴν Πίστιν τῆς Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως, δρθέως, νομίζομεν, δὲν πρέπει ν' ἀναβαπτίζωνται καὶ ν' ἀναχειροτονῶνται. 'Η νέα ταυτότης τοῦ δρθοδόξου Χριστιανοῦ, ἡ ὄποια θὰ τοὺς δοθῇ, δὲν εἶναι νέα, ἀλλὰ ἡ αὐτὴ ἡνὶ καὶ προηγουμένως εἶχον. Αὕτη δέ, ὡς ἐλέγχη, εἶναι τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ὄποιου ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἀπαιτεῖ καὶ ἀπὲ τοὺς προσερχομένους εἰς τὴν θελαν Κοινωνίαν.

τῆς αὐτῆς Συνόδου, δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ ὅπωσδήποτε εἰς ἄγνοιαν αὐτῶν (εἴπομεν δτι ἔχει ἀμφισβητηθῆναι γνησιότης των), πολλῷ δὲ μᾶλλον εἰς ἐσκευμένην ἀποσιώπησιν⁶⁴. Οἱ δύο οὗτοι κανόνες ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἐπιστρέφοντας ἐξ ὅλων τῶν γνωστῶν αἱρέσεων αἱρετικῶν, ἐν ἀναφορᾷ ὅμως πρὸς τὸ βάπτισμα. ‘Ἐπομένως δὲν ἔχουν οὗτοι ἀμεσον ἐφαρμογὴν εἰς τὴν ἐξεταζομένην ἀπὸ τὴν Σύνοδον ὑπόθεσιν τοῦ τρόπου ἐπιστροφῆς τῶν εἰκονομάχων ἀρχιερέων. Τοῦτο, βεβαίως, δὲν ἴσχυει καὶ περὶ τοῦ ιθ' κανόνος τῆς Α' Οἰκουμενικῆς. Ή μὴ ἐπίκλησις αὐτοῦ πρέπει, μᾶλλον, ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν μὴ ὑπαγωγὴν τῆς αἱρέσεως τῶν Εἰκονομάχων εἰς τὰς ὁμοίας μὲ τὸν Παυλιανισμὸν αἱρέσεις, καὶ δὴ καὶ καθ' ὅσον ἡ Α' Οἰκουμενικὴ σαφῶς ἀπαιτεῖ τὴν ἐπανάληψιν καὶ τοῦ βαπτίσματος καὶ τῶν χειροτονιῶν τῶν Παυλιανισάντων (τῶν διπαδῶν τοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως).

‘Ο ἀναγνωσθεὶς γ' κανὼν τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς εὐθὺς μετὰ τὸν γ' τῆς Α', ἐμμέσως, πλὴν σαφῶς, ἀναφέρεται εἰς τὸ συζητεύμενον θέμα. Κατ' αὐτόν, καὶ μετὰ τὴν θεοπίσασαν τοῦτον Σύνοδον, οἱ Νεστοριανοὶ κληρικοὶ ἔκεινοι, οἱ διποῖοι θ' ἀποδέχωνται τὸ ἔκυρτῆς δόγμα, θὰ γίνωνται δεκτοὶ εἰς ἵερωσύνην⁶⁵. Μὲ τὴν ἀποψίν αὐτὴν συμφωνεῖ καὶ ἡ ἐπιγραφομένη «έκ τοῦ δρου τῆς ἀγίας Τρίτης συνόδου κατὰ τῶν δυσσεβῶν Μασσαλιανῶν, ἥγουν Εὔχιτῶν» χρῆσις. Καὶ κατ' αὐτὴν οἱ ἐπιστρέφοντες Μασσαλιανοί, τόσον οἱ λαϊκοί, ὅσον καὶ οἱ κληρικοί, πρέπει νὰ γίνωνται δεκτοὶ δι' ἐπιδόσεως λιβέλλου.

‘Οσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Μ. Βασιλείου προσαχθείσας «χρήσεις» παρατηρητέον δτι, νὰ μὲν αὖται ἀναφέρονται εἰς τὴν ὑπόθεσιν «εἰ δεκτοὶ εἰσιν εἰς ἱερωσύνην οἱ ἐκ τῆς αἱρέσεως ἐπιστρέφοντες» καὶ διντῶς δέχονται τὴν ἐπιστροφὴν τῶν αἱρετικῶν κληρικῶν διὰ λιβέλλου, πλὴν ὅμως δὲν εἶναι σαφὲς δὲν οἱ δεχθέντες εἶχον χειροτονηθῆναι ὑπὸ αἱρετικῶν ἢ ὑπὸ δρθοδόξων ἐπισκόπων πρὸ τῆς προσχωρήσεώς των εἰς τὴν αἱρεσιν. Ἐξαἱρεσιν ἀποτελεῖται ἡ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς πρὸς Νικηπολίτας «χρῆσις». Αὐτόθι δὲ Μ. Βα-

64. ‘Η ἐρώτησις τοῦ Θεοδώρου Κατάνης «...ταύτης δὲ τῆς αἱρέσεως [τῆς τῶν Εἰκονομάχων] τοὺς ἡγήτορας μετὰ τίνων τάξομεν» (Μανσί 12, 1031D), προϋποθέτει τὴν γνῶσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, ἡ διποία ἔξαρτη τὸν τρόπον ἐπιστροφῆς τῶν αἱρετικῶν ἐκ τοῦ εἰδούς τῆς αἱρέσεως, ἐξ ὅσοις οἱ προέρχονται, καὶ τὴν διποίαν παραδίδουν οἱ κανόνες ζ' τῆς Β' καὶ θερμής Πενθέκτης Οἰκ. Συνόδου (βλ. γ' καν. Γ' Οἰκ. Συνόδου).

65. Εἰδομεν (βλ. σημ. 27) δτι τὸ κείμενον τοῦ γ' κανόνος τῆς Γ' Οἰκουμ., τὸ εὐρισκόμενον εἰς τὰ Πρακτικά τῆς Συνόδου (Mansi) ἔχει σημαντικάς διαφοράς ἀπὸ τὸ παραδιδόμενον ἀπὸ τὰς Συλλογὰς Κανόνων. ‘Η ίδεξ δτι, ἐνδεχομένως, οἱ ἔχοντες τὴν εὐθύνην τῶν «χρήσεων» παρεποίησαν τὸ κείμενον διὰ ν' ἀνταποκρίνεται δῆθεν πληρέστερον εἰς τὸν σκοπὸν δι' ὃ ἀνεγνώσθη, εἶναι ἔξωπραγματική. ‘Αλλωστε δὲν ὑπῆρχε λόγος πρὸς τοῦτο, δεδομένου δτι καὶ ἐν τῇ συντόμῳ μορφῇ του δὲ κανὼν προϋποθέτει τὴν ἀναγνώρισιν τῶν χειροτονιῶν τῶν Νεστοριανῶν, δταν ἐντέλλεται νὰ μὴ ὑπακούουν οἱ δρθοδόξοι κληρικοὶ εἰς τοὺς Νεστοριανοὺς ἐπισκόπους.

σίλειος φέρεται δεχόμενος τὸ ἄκυρον τῶν χειροτονιῶν, τῶν ὑπὸ αἱρετικῶν τελουμένων. ’Αλλ’ ὁ Ταράσιος ὅρθῶς, καθ’ ἡμᾶς, ὑπεστήριξεν ὅτι τὰ γραφόντα ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν δὲν ἀποτελοῦν γενικὸν κανόνα, ἀλλ’ ἀναφέρονται εἰς εἰδικὴν περίπτωσιν καὶ δι’ εἰδικὸν λόγον. Τὴν ἀποψίν αὐτὴν μᾶλλον ἀπεδέχθη καὶ ἡ Σύνοδος.

Οἱ λόγοι, οἱ ὁποῖοι προεβλήθησαν ὡς κωλύοντες τὴν ἀποδοχὴν εἰς ἵερωσύνην τῶν ἔξι αἱρέσεων ἐπιστρεφόντων κληρικῶν, εἶναι: «εἴαν τις αἱτία πανηρά ἔστιν ἐν αὐτοῖς»⁶⁶. «εἴαν τις ἐπίτηδες πρὸς αἱρετικὸν προχωρήσῃ καὶ λάβῃ χειροτονίαν»⁶⁷. «εἴαν κανονικὴ αἱτία ἡ καθαιροῦσα τὸν προσερχόμενόν ἔστιν»⁶⁸, ἢ «εἴαν ἔτέρα τις αἱτία ἐκβάλλῃ τοὺς τοιούτους ἐκ τῆς ἱερατικῆς τάξεως»⁶⁹. Τοῦτ’ αὐτὸν ἴσχυει καὶ «περὶ τῶν πρωτάρχων τῆς αἱρέσεως καὶ τῶν ἐμπαθῶν ἐγκειμένων καὶ ρήμασι μὲν σχηματίζομένων τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ παρουσίᾳ ὅρθιοδόξων, περὶ δὲ τὸν νοῦν κακουργούντων»⁷⁰, ὡς καὶ διὰ τοὺς διὰ τὴν «τῆς πίστεως κατάλιγοι, κεχειροτονημένοις καὶ μάλιστα ὅρθιοδόξων ἐπισκόπων παρόντων, ὡφ’ ᾧ ἥδυναντο χειροτονεῖσθαι»⁷¹. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ θέσις τοῦ Μ. Ἀθανασίου περὶ ἀδέκτου εἰς ἵερωσύνην «τῶν προϊσταμένων τῆς ἀσεβείας», ἥτοι τῶν «πρωτάρχων» καὶ «ἐξάρχων» τῶν αἱρέσεων, φρονοῦμεν ὅτι ὅρθῶς ἡρμηνεύθη ὑπὸ τοῦ Ταρασίου ὡς ἀναφερομένη ὅχι εἰς τὸ ἄκυρον τῶν χειροτονιῶν αὐτῶν, ἀλλ’ εἰς τὸ ἀδεκτὸν αὐτῶν (διὰ λόγους προνοίας καὶ παραδειγματισμοῦ τῶν ἀλλων).

Αἱ ἐκ τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας προσαχθεῖσαι «χρήσεις» ἀναφέρονται εἰς περιπτώσεις ἐπιστρεψάντων Νεστοριανῶν. Ἐξ αὐτῶν προκύπτει ὅτι ὑπῆρχε καὶ τότε διάστασις ἀπόφεων μεταξὺ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς χειροτονίας τῶν ἐπιστρεφόντων Νεστοριανῶν. Κατὰ τὴν μίαν ἀποψίν, ἥτις ἐθεωρεῖτο ὡς ἐκφράζουσα τὴν δογματικὴν καὶ κανονικὴν ἀκρίβειαν, δὲν ἔπρεπε νὰ γίνωνται δεκτοὶ εἰς ἵερωσύνην οἱ ἐπιστρέφοντες (ὑπὲρ τῆς ἀπόφεως αὐτῆς ἦσαν ὁ μοναχὸς Παῦλος καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Γεννάδιος). Κατὰ τὴν ἄλλην, τὴν τῆς ἐπιεικείας, οἱ ἐπιστρέφοντες αἱρετικοὶ ἐπετρέπετο νὰ γίνωνται δεκτοὶ ὡς κληρικοί, κατ’ οἰκονομίαν καὶ χάριν τοῦ γενικωτέρου συμφέροντος τῆς Ἑκκλησίας (κατὰ τοὺς Ἰωάννην Ἀντιοχείας, Κύριλλον, καὶ τὸν ἐπίσκοπον Πρόκλον). Τοῦτ’ αὐτὸν μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐκ τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Ἰστορίας τοῦ Ρουφίνου προσαχθεῖσα «χρῆσις»: «ἔνιοι γοῦν ζήλῳ τῆς εὐσεβείας ἔλεγον, μὴ θέμις τοῖς δεξαμένοις Ἀρειον κοινωνεῖν.

66. Α ὑ τ ὁ θ ἵ, 1035C.

67. Α ὑ τ ὁ θ ἵ, 1047C.

68. Α ὑ τ ὁ θ ἵ, 1039C.

69. Α ὑ τ ὁ θ ἵ, 1118E.

70. Α ὑ τ ὁ θ ἵ, 1030E.

71. Α ὑ τ ὁ θ ἵ, 1050A.

ένιοι δὲ ἔβουλεύοντο πάντας δέχεσθαι μετανοοῦντας καὶ ἀναθεματίζοντας, ὥνα μὴ πολλὰ πλήθη ἀνθρώπων ἀπόλωνται»⁷².

‘Ως συνηγοροῦσαν ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς εἰς Ἱερωσύνην τῶν ἐπιστρεφόντων αἱρετικῶν κληρικῶν ἔθεωρήθη καὶ ἡ ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἰστυρίας τοῦ Σωκράτους προσαχθεῖσα «χρῆσις», καθ’ ἣν ὑπὸ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου ἀποκατεστάθη εἰς τὸν θρόνον τοῦ ὁ Μάρκελλος Ἀγκύρας, μετὰ τὴν δήλωσίν του ὅτι δὲν ἔνοήθησαν ὄρθως «ἀπερ ἐν βίβλοις ἔξειθε». Ὁφείλομεν, ὅμως, νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ «χρῆσις» αὕτη στερεῖται ἀποδεικτικῆς ἰσχύος, ἀφοῦ κατὰ τὴν γνώμην τῆς συνόδου τῆς Σαρδικῆς ὁ Μάρκελλος δὲν ἦτο ὅντως αἱρετικός. Ἀντιθέτως, ἡ εἰδησις τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Πάπα πρεσβυτέρου Πέτρου περὶ τοῦ ὑπὸ τῆς ΣΤ’ Οἰκουμενικῆς ἀναθεματισθέντος Μακαρίου Ἀντιοχέας καταδεικνύει, ὅτι καὶ οἱ ὑπὸ Οἴκ. Συνόδου ἀναθεματισθέντες αἱρετικοί, ἐὰν μετεμελοῦντο καὶ ἐπέστρεψον εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐγίνοντο δεκτοὶ εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον. Καὶ αὐτὸς δὲν συνέβαινε μόνον εἰς τὴν Δύσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Βίου τοῦ ὁσίου Σάββα περὶ τῶν Νεολαυριτῶν.

Εἶναι, θὰ ἐλέγομεν, εὐρέως ἀποδεκτὸν σήμερον ὅτι, εἰς τὰς περιπτώσεις ἐπιστροφῆς αἱρετικῶν κληρικῶν, πρέπει νὰ ἔξεπάζεται ἐὰν εὗτοι ἔχουν χειροτονηθῆ ὑπὸ ὄρθοδόξου ἐπισκόπου ἢ ὑπὸ αἱρετικοῦ. Τὴν γνώμην αὐτὴν εἶχον, ὡς φαίνεται, οἱ μοναχοί, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα καὶ τιες ἐπίσκοποι—μέλη τῆς Συνόδου. Αἱ προσαχθεῖσαι καὶ ἀναγνωσθεῖσαι «χρήσεις» δὲν ἔθιγον τὸ σημεῖον τοῦτο, οὔτε ἦτο πάντοτε δυνατὸν νὰ διαπιστωθῇ ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἐτέρας περιπτώσεως. Εἶχεν ἐπομένως δίκαιον ὁ ἡγούμενος τοῦ Στούδίου Σάββας, ὅταν ἀπηγόρυθη πρὸς τὴν Σύνοδον τὴν παράληψιν: «εἰ δοκεῖ τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ, ἔδωμεν τὰς χειροτονίας τῶν δεχθέντων, εἰ ἀπὸ αἱρετικῶν ἥσαν, ἢ οὐ». Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας καὶ Θεολογίας ἐν τῇ Συνόδῳ (ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Πάπα Πέτρος καὶ οἱ ἐπίσκοποι Σικελίας καὶ ὁ Κατάνης) ἥσαν τῆς γνώμης ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνεται διάκρισις εἰς τὰς χειροτονίας τῶν αἱρετικῶν καὶ εἰς ἐπίρρωσιν ταύτης ἐπεκαλέσθησαν τὴν περίπτωσιν τοῦ Μελετίου, ὁ ὁποῖος «ώσπερ φασὶν οἱ ιστορικοὶ... ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν ἔχειροτονήθη, καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ Ἀμβωνίας, καὶ ἐκήρυξε τὸ ὅμοούσιον· ἡ δὲ χειροτονία αὐτοῦ οὐκ ἀπεδοκιμάσθη»⁷³. Κατὰ τὸν Ταράσιον, ὁ ὁποῖος

72. Mansi 12, 1034D.

73. Mansi 12, 1038B. Κατὰ τὸν Π. Τρεμπέλαν, ὅστις εἴχετο στερρῶς τῆς γνώμης ὅτι τὰ μυστήρια τῶν αἱρετικῶν καὶ τῶν σχισματικῶν εἶναι ἄκυρα, αἱ παραδιδόμεναι περιπτώσεις ἀναγνωρίσεως τῆς χειροτονίας τῶν Ἀντιοχέας Μελετίου, Ἱεροσολύμων Κυρίλλου, Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατολίου, Γερμανοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἰωάννου Ἱεροσολύμων δὲν ἀποτελοῦν μαρτυρίας περὶ ἀναγνωρίσεως τῶν παρ’ αἱρετικῶν τελεσθεῖσῶν χειροτονιῶν. Διατί; Ἐπειδὴ αἱ οἱ χειροτονήσαντες αὐτοὺς «ἐντὸς τῆς μιᾶς ἀγίας καθολικῆς Ἐκκλησίας» ἐνήργουν· καὶ β) «δὲν ἔχειροτονήθησαν οὗτοι ὥνα ὅσιν ἐπίσκοποι τῆς

πρέπει νὰ εἶχεν ἐν πολλοῖς τὴν εὐθύνην τῶν προσαγομένων «χρήσεων», ἡ περίπτωσις τοῦ Μελετίου δὲν ἦτο ἡ μοναδική. Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὴν περίπτωσιν τῆς χειροτονίας τοῦ Ἀνατολίου Κωνσταντινουπόλεως, διόποιος ἔχειριτονήθη ὑπὸ τοῦ αἱρετικοῦ Διασκόρου, παρόντος τοῦ ὅμοφρονος αὐτοῦ Εὐτυχοῦς. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι διάσκορος ἦτο μὲν αἱρετικός, καθ' ὃν χρόνον ἔχειριτονήθησε τὸν Ἀνατόλιον, πλὴν ὅμως δὲν εἶχεν εἰσέτη ἀποκεπῆ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. (Ἡ μεταγενεστέρως ὀνομασθεῖσα Ληστρικὴ σύνοδος τοῦ 449, τῆς δόπειας διάσκορος προήδρευσεν, ἐδικαίωσε τὰς θεολογικὰς θέσεις τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ κατεδίκασε τὰς τοῦ Φλωριανοῦ Κωνσταντινουπόλεως). «Οσον δ' ἀφορᾷ, ἀντιθέτως, εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ιωάννου Β' Ἰεροσολύμων, συμφώνως πρὸς ὅσα ἀναφέρει ὁ Κύριλλος ὁ Σκυθοπολίτης εἰς τὸν Βίον τοῦ Ὁσίου Σάββα, μᾶλλον οὕτος ἔχειριτονήθη ὑπὸ Μοναρχοῦ. Ἡ ἀποδοχὴ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων, μετὰ τὴν ἀρνησίν του νὰ ἔλθῃ εἰς κοινωνίαν μετὰ τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας καὶ τὴν ἐπίσημον τοποθέτησίν του ὑπὲρ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς, ἀποτελεῖ δοτως μαρτυρίαν περὶ ἀναγνωρίσεως τῆς χειροτονίας τῆς ὑπὸ αἱρετικοῦ τελεσθείσης. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς περιπτώσεως τῶν ὑπὸ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς ἀναθεματισθέντων πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Σεργίου, Πύρρου, Παύλου καὶ Πέτρου. Εἴναι μὲν ἀληθὲς ὅτι οὕτοι εἶχον ταχθῆ ὑπὲρ τοῦ Μονοθελητισμοῦ-Μινωενεργητισμοῦ, πλὴν ὅμως δὲν cίχον ἀποκοπῆ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, καθ' ὃν χρόνον ἔζων, καὶ ἐπομένως εἶναι ἵσως ἄδικον νὰ θεωρήσωμεν τοὺς ὑπὸ αὐτῶν χειροτονηθέντας, ὡς χειροτονηθέντας παρ' αἱρετικῶν⁷⁴.

αἱρέσεως, τὴν δόπιαν ἐπρέσβευον οἱ χειροτονήσαντες, οὐδὲ φρονοῦντες τὰ τῆς αἱρέσεως ταύτης, ἀλλ' ὅπθεδέξως πιστεύοντες τῶν δρθιδόξοιντων ποιμνῶν ἐξ ἀρχῆς ὡς τῆς μιᾶς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐπίσκοποι κατεστάθσαν» (Δογματική, τόμ. 3, σελ. 318). Οἱ ἀνωτέρω λόγοι δὲν εἶναι πειστικοί. Καθ' ἡμᾶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπόρχουν αἱρετικοί, οἱ ὅποιοι νὰ ἔχουν συνελήσανταν αἱρετικῶν των κακοδοξῶν καὶ ὅτι εἶναι ἀκτός τῆς μιᾶς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ παραμένουν ἔκουσιας ἐν τῇ αἱρέσει.

74. 'Ο Ταράσιος θεωρεῖ τὸν πλανώμενον ἐν τῇ πίστει ὡς αἱρετικόν, μᾶλλον ἀπὸ τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν δόπιαν, ἀρνούμενος τὴν ἐπίσημον διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, προβάλλει τὴν ίδιαν δοξασίαν ὡς τὴν σάζουσαν ἀλήθειαν καὶ ἐπομένως ἡ ἐπίσημος ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀποκοπή αὐτοῦ ἀποτελεῖ ἀπλῶς μικρὰ τυπικὰ πρᾶξιν. 'Τπέρ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς συνηγορεῖ καὶ ἡ ὑποβολὴ εἰς ἀνάθεμα αἱρετικῶν μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν. (Μὲ τὸ «σκεπτικόν» αὐτὸ φέρονται ὡς ἀναθεματισθέντες οἱ Ὁριγένης, Εὐάγριος, Διδυμος καὶ Θεόδωρος Μοψ. ὑπὸ τῆς Ε' Οἰκουμ. 'Αλλὰ κατὰ περιεργον τρόπον ἡ Ζ' Οἰκ., ἐνῷ συναθεματίζει πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτῆς Οἰκ. Συνόδων ἀναθεματισθέντας αἱρετικούς, δὲν πρέπει τοῦτο καὶ προκειμένου περὶ τῶν ἀνωτέρω αἱρετικῶν, οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν ΣΤ' Οἰκ. καὶ τὴν Πενθέκτην ἀναθεματισθέντας ὑπὸ τῆς Ε'. Κατὰ τὸν "Ορον τῆς Ζ'", ἡ Ε' ἀναθεμάτισε μόνον τὰς κακοδοξίας τοῦ Ὁριγένους). 'Αλλὰ τούναντίον ἡ ἀκολουθουμένη τακτικὴ ὑπὸ τῶν Οἰκ. Συνόδων ἔναντι τῶν ἐγκαλούμενῶν ἐν αὐταῖς αἱρεσιαρχῶν συνηγορεῖ ὑπὲρ τοῦ ἀντιθέτου. Εἰς τὰς Οἰκ. Συνόδους οἱ ἐγκαλούμενοι αἱρετικοὶ προσφωνοῦνται, ὡς

Οι μοναχοί φαίνεται ότι δὲν ἐπείσθησαν ἐκ τῶν προσαχθεισῶν «χρήσεων» ὅτι καὶ οἱ παρ' αἰρετικῶν χειροτονηθέντες αἰρετικοί, ἐπιστρέφοντες, πρέπει νὰ διατηροῦν τὴν ἱερωσύνην των, ἡ ἐθεώρησαν ὡς μοναμερεῖς τὰς «χρήσεις», διὸ καὶ ἀπῆτησαν τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πρὸς Νικοπολίτας ἐπιστολῆς τοῦ Μ. Βασιλείου, ἐν τῇ ὁπαίᾳ —κατ' αὐτοὺς— «ὅ Πατὴρ ἀποτρέπεται τὴν τῶν αἰρετικῶν χειροτονίαν». Εἴπομεν ἥδη, ὅτι ὁ Ταράσιος ἡρμήνευσε μᾶλλον ἐπιτυχῶς τὴν ἐν τῇ ὡς ἀνώ ἐπιστολῇ τεποθέτησιν τοῦ ἱεροῦ Βασιλείου. 'Αλλ' ὀφείλομεν, διὰ λόγους ἐπιστημονικούς, νὰ σημειώσωμεν ὅτι δύο σημαντικαὶ μαρτυρίαι, προερχόμεναι ἀπὸ μεγάλους Πατέρας, τὸν Ἀθωνάσιον (ἐπιστ. πρὸς Ρουφινιανὸν) καὶ τὸν Βασίλειον (ἐπιστ. πρὸς Νικοπολίτας), καὶ αἱ ὄποιαι ἀναφέρονται κατὰ τρόπον δύμεσον καὶ κατηγορηματικὸν εἰς τὸ ὑπὸ ἔξετασιν θέμα, δὲν προσήχθησαν ὑπὸ τῶν ἔχοντων τὴν εὐθύνην τῆς προσαγωγῆς τῶν «χρήσεων», ἀλλ' ὑπὸ τῶν μοναχῶν. Παρὰ ταῦτα, ἀποτελεῖ εὐτύχημα ἡ ἐν τῇ Συνόδῳ τελικῶς ἀνάγνωσις αὐτῶν, διὰ τὴν πληρεστέραν ἐνημέρωσιν ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν μελῶν τῆς Συνόδου. Οὕτως, ἡ «ὑπόθεσις» περὶ «τῶν ζητουμένων δύο κεφαλαίων... περὶ τῶν προσερχομένων ἐξ αἰρέσεως τῇ ἀγίᾳ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τῶν ὑπὸ αἰρετικῶν χειροτονηθέντων» ἔξητάσθη «ἀκριβῶς» καὶ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ τελικοῦ συμπεράσματος τῆς Συνόδου ἐλήφθησαν ὑπ' ὅψιν «χρήσεις» ἀντιπρασωπεύουσαι ἐν εὐρύτερον φάσμα. Καὶ τὸ συμπέρασμα εἰς τὸ ὄποιον κατέληξεν ἡ Σύνοδος, ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ ἐπίσημον αὐτῆς ἀπόφανσιν, κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ προέδρου αὐτῆς Ταρασίου, ἔχει ὡς ἔξης: «...ἡ ἀγία σύνοδος ἀπεφήνατο, ὅτι τοὺς προσερχομένους ἐκ τῆς αἰρέσεως, ἀκολουθοῦσα τοῖς ἀγίοις πατράσιν ἡμῶν, προσδέχεσθαι χρή, ἐὰν ἐτέρα αἰτίᾳ οὐκ ἐκβάλλῃ τοὺς τοιούτους ἐκ τῆς ἱερατικῆς τάξεως»⁷⁵. Τὸ συμπέρασμα αὐτό, ἀσφαλῶς, περιλαμβάνει καὶ τοὺς χειροτονηθέντας ἀπὸ αἰρετικούς, ἐξ οἱ ασ δή ποτε αἰρέσεως καὶ ἀν προέρχωνται οὗτοι⁷⁶. Τὸ τελευταῖον

καὶ οἱ δρθόδοξοι («εὐλαβέστατοι», «θεοφιλέστατοι» κ.λπ.) καὶ μόνον μετὰ τὴν ἀρνησίν των νὰ ἀναθεματίσουν τὰς κακοδοξίας των δνομάζονται αἰρετικοί καὶ ἀποκόπτονται τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Καὶ ἡ Ζ' Οἰκ. ἀναθεμάτισε τοὺς προκομηθέντας ἐν τῇ αἰρέσει Πατριάρχας Κ/πόλεως Ἀναστάσιον (730-753), Κωνσταντίνον (754-766) καὶ Νικήταν (766-780). 'Αλλ' οὗτοι εἶχον ἀναθεματισθῆ ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας ἔτι ζῶντες, μεθ' ὃν καὶ δὲν εὑρίσκοντο εἰς ἐκκλησιαστική κοινωνίαν. 'Η Ε' Οἰκ. Σύνοδος, ὅμως, ρητῶς ἀποφίνεται ὅτι ὁ αἰρετικὸς θέτει ἑαυτὸν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἧς στιγμῆς υἱοθετήσῃ αἰρετικήν τινα κακοδοξίαν. Τὴν διδασκαλίαν τῆς αὐτὴν ἡ Σύνοδος θεμελιοῦ ἀγιογραφικῶς ἐπὶ τῶν ἔδαφίων: 'Ιω. 3,18· Γαλ. 1,8· καὶ Τίτ. 3,10 (βλ. Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, 'Η Πέμπτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, 'Αθῆναι 1985, σελ. 577).

75. Μανσί 12, 1118E.

76. Κατὰ τὸν δείμν. Π. Τρεμέλαν, ἡ Παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας τάσσεται ὑπὲρ τῆς ἀναχειροτονίας τῶν ἐξ αἰρέσεων ἐπιστρεφόντων κληρικῶν. Γράφει, λοιπόν, οὕτος: «'Η ἐπίσημος τέλος πρᾶξις τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ δρθόδοξου καθολικῆς Ἐκκλησίας ὑπεμφανεῖται μὲν ἐκ τοῦ Η' κανόνος τῆς Α' Οἰκουμ. Συνόδου. Καὶ δὲ μὲν Η' κανὼν τῆς Α' Οἰκ.

δρίζει οι έκ τῶν Νοουατιανῶν ἡ Ναυατιανῶν ἡ Καθαρῶν ἐπιστρέφοντες αληρικοὶ δέον νὰ «χειροθετῶνται», ήτοι νὰ χειροτονῶνται, ὡς ἐμφανέται ἔκ τῆς μαρτυρίας Θεοφίλου τοῦ 'Αλεξανδρείας βεβαιοῦντος, ἐν τῷ ιβ' κανόνι αὐτοῦ ὅτι ἡ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος ὥρισεν, «ἄστε γειροτονεῖσθαι τοὺς προσερχομένους ἔκ τῶν δυομαζόντων ἑαυτοὺς Καθαρούς...» Κατὰ τὴν πρᾶξιν δὲ ταύτην, ἐνῷ δινεγωρίζετο κατ' οἰκονομίαν τὸ βάπτισμα τῶν Ἀρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν καὶ Σαββατιανῶν καὶ Ναυατιανῶν ἡ Καθαρῶν καὶ ἐδέχοντο αὐτοὺς «διδόντας λιβέλλους καὶ σφραγιζομένους πρῶτον τῷ ἀγίῳ Μύρῳ», προκειμένου περὶ τῶν ἔξ αὐτῶν ιερωμένων ἐκράτει, ἵνα οὗτοι ὡς σπουδαῖοι λαϊκοὶ χειροτονῶνται, διήσαν, εἴτε πρεσβύτεροι, εἴτε διάκονοι, εἴτε τι ἄλλο;» (Δογματική, τόμ. 3, σελ. 40).

Ταῦτα καὶ ἀύτὸν ἵσχουν καὶ προκειμένου περὶ τῆς ἐπιστροφῆς ἐκ τῆς αἰρέσεως τῆς τῶν Μονοφυσιτῶν. Τὴν γνώμην του ταῦτην δὲ Π. Τρεμπέλας στηρίζει ἐπὶ τῆς εἰδήσεως διτοῦ δι πατρ. Ἰωάννης δὲ Σχολαστικὸς (565-577) «ἀνεχειροτόνησε τὸν Παῦλον Μονοφυσιτὴν ἐπίσκοπον Ἀφροδισιάδος τῆς Καρίας» καὶ ἐπὶ παραδειγμάτων τινῶν ἀναχειροτονίας δρθιδόξων, οἵτινες προσεχώρησαν εἰς τὴν αἰρεσιν τῶν Μονοφυσιτῶν (Αὐτόθι). Κατὰ τὸν αύτὸν συγγραφέα, τὴν ἰδίαν πρᾶξιν ἡκαλούθει καὶ ἡ Ρωμαιικὴ Ἐκκλησία (παραθέτει παραδειγματά τινα). Καὶ συμπεραίνει διτοῦ ἡ Ρωμαιικοθολικὴ Ἐκκλησία εἴχετο «ἀπαρεγκαλίτως τῆς πράξεως τοῦ ἀναχειροτονεῖν τοὺς ἔξ αἰρέσεως ἢ σχίσματος προερχομένους κληρικούς μέχρι καὶ αύτοῦ τοῦ τέλους τοῦ ΙΒ' αἰῶνος» (Αὐτόθι, σελ. 41). 'Αλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, διατί καὶ πόθεν οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Πάπα ἐν τῇ Ζ' Οἰκουμ. καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῆς Σικελίας ἐτάχθησαν ἐν τῇ Συνόδῳ ὑπὲρ τῆς διὰ λιβέλλου ἀποδοχῆς τῶν ἔξ αἰρέσεως ἐπιστρεφόντων κληρικῶν; Δέον πρὸς τούτοις νὰ λεχθῇ, διτοῦ δὲ Π. Τρεμπέλας οὐδόλως ἀγαφέρεται εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς, τὴν ὄποιαν —ῶς προκύπτει ἔξ ἐμμέσων παρατηρήσεών του— πρέπει νὰ ἐγνώριζεν. Εἶναι γεγονός διτοῦ ἡ ἀπόφασις περὶ τοῦ τρόπου ἐπιστροφῆς τῶν αἰρετικῶν τῆς Ζ' Οἰκουμ. δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν ἀντίστοιχον θέσιν τοῦ Π. Τρεμπέλα. 'Αντιθέτως ἡ ἐπ' αύτοῦ ἐπιστημονική θέσις τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ 'Ιωάννου Καρμμιρηγη η εὑρίσκεται εἰς πλήρη συμφωνίαν μὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ζ' Οἰκ. Συνόδου (βλ. 'Ιωάνν. Καρμμιρηγη, Πῶς δεῖ δέχεσθαι τοὺς προσινότας τῇ 'Ορθοδοξίᾳ ἐτεροδόξους, ἀναγνώριστις τῶν μυστηρίων αὐτῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονῶν, μυστηριακὴ κοινωνία κ.λπ. 'Ἐν Δογμ. καὶ Συμβ. Μνημεῖα, τόμ. 2, 'Ἐν Αθήναις 1953, σελ. 972-1042).

77. A 3 τ 6 θι, 1007 DE.

78. A vτδθι, 1032D.

Σχρδηνίας⁷⁹, οἱ δποῖοι ἥσαν φαίνεται τῆς γνώμης ὅτι ὁ τρόπος ἐπιστρεφῆς ἐνὸς αἰρετικοῦ ἔξαρτᾶται καὶ ἐκ τῆς αἰρέσεως ἔξ ἥς οὗτος προέρχεται, ἐδήλωσε μετὰ βεβαιότητος ὅτι τὰ περὶ τοῦ τρόπου ἐπιστρεφῆς τῶν Καθαρῶν καὶ Ἐγκρατιτῶν ἴσχύουν «καὶ περὶ πάσης αἰρέσεως». Κατὰ τὸν Ταράσιον, ὡς καταδεικνύεται ἀπὸ τὰς «κανονικὰς διατάξεις καὶ τὰ συνεδικὰ παραγγέλματα καὶ τῶν ἄγίων πατέρων τὴν ἀκρίβειαν», πάντες οἱ Πατέρες «(δύμοφρόνως τοὺς προσερχομένους ἀπὸ αἰρέσεως τῆς οἵασσος ἀπεδέξαντο)»⁸⁰. Οἱ ἄγιοι Πατήρες ἥτο τῆς γνώμης, ὅτι δὲν πρέπει νὰ διακρίνωται αἱ αἰρέσεις εἰς «ἐλάττονας ἢ ὑπερτέρας», δπως ἥθελεν ὁ ἀνωτέρω μημονευθεὶς διάκονος Ἐπιφάνιος⁸¹, διότι «τὸ ἐπὶ δόγμασιν εἴτε μικροῖς εἴτε μεγάλοις ἀμαρτάνειν, ταυτόν ἔστιν, ἔξ ἀμφοτέρων γάρ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἀθετεῖται». Ἀλλ’ εἰναὶ ποτε δυνατὸν νὰ ἐδέχετο ὁ Ταράσιος (καὶ ἡ Σύνοδος) ὅτι ὁ τρόπος ἐπιστροφῆς λ.χ. τῶν συγχρόνων του Παυλικιανῶν εἴναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν τῶν Εἰκανομάχων; Ἀσφαλῶς, δχ.⁸² Βεβαίως ἐλλείπει δρισμός τις τῆς αἰρέσεως. Ἀλλ’ ἡ παρατήρησις τοῦ «τοποτηρητοῦ» Ἰωάννου, «ἡ αἰρεσίς χωρίζει ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας πάντα ἀνθρωπον», υἱοθετήθη ὑπὸ τῆς Συνόδου: «τοῦτο εὑδηλόν ἔστιν»⁸³.

Οἱ χωρισμὸς ἐκ τῆς Ἐκκλησίας σημαίνει καὶ ἐκπτωσιν ἐκ τῆς πίστεως; Οἱ χωρισθεὶς αἰρετικὸς περιέρχεται εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀλλοιοθήσκου,

79. Α ὑ τ 6 θ 1, 1022C.

80. Α ὑ τ 6 θ 1, 1039B. Εἰς ταῦτα ἡ Σύνοδος, εἶπεν: «οὕτως ἀληθῶς ἔχει, εἰ ἐτέρα κανονικὴ αἰτία οὐκ ἔστιν ἡ κωλύουσσα».

81. Α ὑ τ 6 θ 1, 1031E.

82. Οἱ κανόνες, οἱ δποῖοι ἀπαιτοῦν τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐπιστροφὴν τῶν «αἰρετικῶν» εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ὑπὸ «αἰρετικούν» ἐνοοῦν τοὺς Μανιχαίους, τοὺς Οὐαλεντιανούς, τοὺς Μαρκιωνιστὰς, τοὺς Σαβελλιανούς, τοὺς Μοντανιστὰς, τοὺς Παυλιανιστὰς (ὅπαδ. Παύλου τοῦ Σαμοσατέως) καὶ τοὺς Εὐνομιανούς. Ἐδὴν ἔξαιρέσῃ τις τὰς τελευταὶς τρεῖς περιπτώσεις, αἱ λοιπαὶ θρησκευτικαὶ κινήσεις κακῶς δυναμάζονται αἰρέσεις, ἐπειδὴ κατ’ οὐσίαν ἀποτελοῦν ἐκπτωσιν ἐκ τοῦ Χριστιανισμοῦ (βλ. β’ κανόνα Γρηγ. Νύσσης). Οἱ Μοντανισταὶ, οἱ Παυλιανοὶ καὶ οἱ Εὐνομιανοὶ δύνανται ἰσως νὰ χαρακτηρισθοῦν, καταχρηστικῶς, αἰρέσεις. Ἀλλά, παρ’ ὅλον ὅτι διετήσονται στοιχεῖα τινα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, παρεποίησαν βασικὰ δόγματα τῆς πίστεως. Οὕτως, δὲν Παῦλος δὲ Σαμοσατεὺς ἡροήθη τὸ δόγμα τῆς ἀγίας Τριάδος, οἱ δὲ Πεπούζηνοι (Μοντανισταὶ) καὶ οἱ Εὐνομιανοὶ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡροοῦντο τὸ δόγμα τῆς ἀγίας Τριάδος, παρεποίησαν καὶ τὸν τύπον τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος. Οἱ μὲν Πεπούζηνοι ἐτέλουν τὸ βάπτισμα εἰς τὸ δύνομα τοῦ Πατρός, τοῦ Υἱοῦ, τοῦ Μοντανοῦ καὶ τῆς Πρισκίλλης (βλ. α’ καν. Μ. Βασιλείου), οἱ δὲ Εὐνομιανοὶ ἐτέλουν τὸ βάπτισμα εἰς μίκην κατάδυσιν. Οἱ Παυλικιανοί, οἱ δυναμάζομενοι ἀπὸ τὰς εἰκονοφίλους πηγὰς Μανιχαῖοι, εἶχον πολλὰ κοινὰ σημεῖα μὲ τὸν Μανιχαϊσμόν, δύσον καὶ μὲ τὸν Μαρκιωνιτισμόν. «Οταν, λοιπόν, ὁ Ταράσιος καὶ ὄλοι Πατέρες τῆς Συνόδου ὀμβλούσιν περὶ αἰρετικῶν ἐπιστρεφόντων ἔξ οἰκαδήποτε αἰρέσεως, εἰς οὐδεμίᾳ περίπτωσιν ἥτο δυνατὸν νὰ ἐνοοῦν τοὺς Παυλικιανούς, τοὺς Μανιχαίους, τοὺς Μαρκιωνιστὰς κ.λπ.

83. Μ a n s i 12, 1022C.

ώς οἱ Παυλικιανοί, οἱ Σαβελλιανοὶ κ.λπ.; ἡ εἰς τὴν τοῦ ἀποσχισθέντος ἐκ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας; Ὁ Ταράσιος εἰς τὴν ἐπιστολήν, τὴν δόποιαν ἔστειλεν ἐκ προσώπου τῆς Συνόδου εἰς τοὺς βασιλεῖς Κωνσταντῖνον καὶ Εἰρήνην, δέχεται δὲ τὸ κακούργημα τῶν Εἰκονομάχων εἶναι «έφαμιλλον» τοῦ τῶν Ἀρείου, Μηκεδονίου, Ἀπολλιναρίου, Νεστορίου, Εὐτυχοῦς, Διοσκόρου καὶ τῶν λαιπῶν αἵρεσιαρχῶν, τῶν ὑπὸ τῶν Οἴκ. Συνόδων ἀναθεματισθέντων. Αὐτόθι, δύως, ἀναφερόμενος οὗτος εἰς τὸν σκοπὸν δι' ὃν συνεκλήθη ἡ Σύνοδος, γράφει: «ίνα τὴν τῶν ἐκαλησιῶν διάστασιν ἀποσεισάμενοι, τὰ διεζευγμένα ἐξ ἀκανθίνων νημάτων συρφετώδη σίσυραν, εἴτεν τοιούτους φεύδοδιασκαλίαν, διαρρέηξαι καὶ διασχίσαι, καὶ τὸν τῆς ὁρθοδοξίας διαπλῶσαι χιτῶνα». Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται σαφές, δὲ τὸν Ταράσιος τὸν χωρισμὸν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, τὸν δόποιον συνεπάγεται ἡ αἵρεσις, τὸν δέχεται ὡς ἀπόσχισιν⁸⁴. Ταῦτα δὲν σημαίνουν δὲ οὗτος φρονεῖ, δὲ τὴν Μίαν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν περιέχονται καὶ αἱ αἵρεσεις. Ἡ ἀναγνώρισις τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ιερωσύνης τῶν ἐξ αἵρεσεων ἐπιστρεφόντων δὲν σημαίνει ἀναγνώρισιν τῶν αἵρεσεων αὐτῶν ὡς Ἐκκλησιῶν ἢ ὡς Τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ εἶναι ἀξιοσημείωτος ἡ παρατήρησις τοῦ Ταρασίου, ἐξ ἀφορμῆς τῆς περιπτώσεως τοῦ Ἀιατολίου: «καὶ ἡμεῖς γοῦν δεχόμεθα τοὺς ἀπὸ αἵρετικῶν χειροτονηθέντας, ὡς καὶ Ἀνατόλιος ἐδέχθη. Καὶ αὕθις ἀληθῶς φωνὴ Θεοῦ ἐστιν, δὲ τὸν ἀπειθανοῦντα τέκνα ὑπὲρ πατέρων, ἀλλ’ ἐκαστος τῇ ἰδίᾳ ἀμαρτίᾳ ἀποθανεῖται· καὶ δὲ τὸν Θεοῦ ἐστιν ἡ χειροτονία». Ἡ χειροτονία λοιπὸν —κατὰ τὸν Ταρασίον— εἶναι ἐκ Θεοῦ, καὶ ὅχι ἐκ τοῦ τελευτητος αὐτὴν ἐπισκόπου⁸⁵. Δὲν γνωρίζομεν ἐὰν

84. Mansi 13, 404A. Ὁ Ταράσιος εἰς τὸν Ἀπολογητικὸν πρὸς τὸν λαόν...», τὸν διόποιον ἀπτρύθυνε πρὸ τῆς χειροτονίας του εἰς Πατριάρχην, ἔλεγεν: «ὅρῳ καὶ βλέπω τὴν ἐπὶ τὴν πέτραν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν τεθεμελιωμένην ἐκκλησίαν αὐτοῦ διεσχισμένην· καὶ διηρήμένην· καὶ ἡμᾶς ἀλλοτε ὅλως λαλοῦντας, καὶ τοὺς ἀνατολῆς ὁ μεταπλεύσας ἡ μῶν Χριστιανὸν ὑπέτρωας· καὶ συμφωνοῦντας μὲν αὐτοῖς τοὺς τῆς δύσεως, ἥλιοτριωμένους δὲ ἡμᾶς ἐκείνων ἀπάντων καὶ καθ' ἐκάστην ὑπ' αὐτῷ νὰ ἀνατολῇ μεταπλεύσας τὸν οὐρανὸν ἐκδιώκει, ἀπάγον εἰς τὸ σκότος τὸ ἔξωτερον» (Mansi 12, 987C).

85. Βλ. ἀνωτ., σημ. 51. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας δὲ ἵεροι ογδῶν τὰ μαστήρια κληρικός εἶναι ἀπλῶς τὸ ἄρμαδιον, τὸ καθίερωμένον πρὸς τοῦτο «ὅργανον», ἐνῷ δὲ Θεός εἶναι αὐτὸς ὅστις τελεῖ — τελεσιουργεῖ αὐτά. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ θιυκὴ ἀναξιότης καὶ αὐτὴ ἡ ἀπιστία τοῦ τελοῦντος τὸ μαστήριον πρεσβυτέρου ἡ ἐπισκόπου οὐδόλως παραβατλάπτουν τὴν διοικήσωσιν καὶ τὴν ἐπενέργειαν αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Π. Τρεμεμέλας, «δὲν ἔξισχει δὲ οὔτε ἡ ἀπιστία αὐτοῦ [τοῦ τελοῦντος] νὰ ἔξουδετερώσῃ τὴν ἐνέργειαν καὶ Ισχὺν τοῦ μαστηρίου, δύστι ἐφ' ὅστοις οὕτος ἔξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ δὲν χωρίζεται ταύτης, προσφέρει εἰς τοὺς πιστοὺς δὲ, τι τελεῖ καὶ ὅπως πιστεύει τοῦτο ἡ Ἐκκλησία». (Δογματική, τόμ. 3, σελ. 36). Ἀλλ' ἐδὲ ὄντως δὲν ἔκκλ. κοινωνίᾳ διατελῶν αἱρετικός ἡ καὶ ἀπιστος κληρικός τελῆ ἔγκυος μαστήρια. δὲν ἔπεισγιαμένος ἐκ τῆς Καθολ. Ἐκκλησίας.

δ ἄγιος Ταράσιος ἡτο τῆς γνώμης ὅτι ἡ χειροτονία —ώς καὶ τὸ βάπτισμα— ἀντλεῖ τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντίαν ἐκ τῆς συστάσης αὐτὴν Ἀρχῆς, δηλ. ἐκ τοῦ Κυρίου, ἡ ὅτι ἡ κατ' αὐτὴν ἐπίκλησις τοῦ ὄντος τοῦ Θεοῦ (ἡ εὐχὴ τῆς ἐπικλήσεως) τελεσιουργεῖ τὸ μυστήριον. 'Η δευτέρα ἐκδοχὴ φαίνεται ως ἡ ἴσχυρότερα. Κατὰ τὸν Ταράσιον καὶ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἡ εἰκὼν λ.χ. τοῦ Χριστοῦ γίνεται ἀληθῆς εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ, διότι φέρει ἐπ' αὐτῆς τὸ ὄντομα Ἰησοῦς Χριστός. Αὐτόθεν δέ, ἐκ τοῦ ὄντος τοῦ ἀρχετύπου, ἀποβαίνει ἡ εἰκὼν φορεὺς θείων ἰδιοτήτων, διὸ καὶ οἱ προσκυνοῦντες αὐτὴν λαμβάνουν ἀγιασμὸν καὶ εὐλογίαν⁸⁶. Τὴν «παναλκῆ τοῦ ὄντος δύναμιν» οἱ Πατέρες ἐθεμελίουν γραφικῶς ἐπὶ τῶν ἐδαφίων Ματθ. 7,22-23: «πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἔκεινῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε κύριε, οὐ τῷ σῷ ὄντος ἐπροφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὄντος δαιμονίᾳ ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὄντος δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμοιογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς...»⁸⁷ καὶ Μάρκ. 9,38: «Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, Διδάσκαλε, εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὄντος σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἡκολούθει ἡμῖν». Τὰ ἐδάφια αὐτά, κατὰ τὴν ἡγετέραν γνώμην, δύνανται νὰ ἐφαρμοσθοῦν εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν αἱρετικῶν. Κατ' ἄριστον τρόπον ἔξηγοιν πόθεν ἀντλοῦν τὸ κῦρος των τὰ μυστήρια τῶν αἱρετικῶν, ἀλλὰ καὶ ὅτι αἱ αἱρέσεις δὲν ἀποτελοῦν δργανικὸν μέρος τῆς Μιᾶς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. 'Εκ τῶν ἀναγνωσθεισῶν πατερικῶν «χρήσεων» πληροφορούμεθα, ὅτι οἱ ἀναγνωρίζοντες τὸ ἔγκυρον τῆς χειροτονίας τῶν αἱρετικῶν ἐπεκαλοῦντο εἰς μαρτυρίαν ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀσώτου υἱοῦ⁸⁸ καὶ τὴν τοῦ Ἀαρών⁸⁹. Οὕτω, καθ' ἀναφέρει ὁ Ρουφίνος: «τὸν υἱὸν τὸν ἐν ἀσωτείᾳ βιώσαντα, μετανοήσαντα ὁ Πατήρ προσεδέξατο· καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, τῆς ἱερωσύνης αὐτῷ μετεῖναι τὸ ἀξίωμα βουλόμενος, τὴν σφραγίδα ἐν τῷ δακτύλῳ δίδωσι, καὶ τὴν στολὴν περιθέσθαι ποιεῖν»⁹⁰. 'Αλλὰ καὶ ὁ Ἀαρών, διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ χρυσοῦ μόσχου καὶ τῆς προσφράξεως εἰς αὐτὸν θυσίας ἔξεπεσεν ἐκ τῆς πίστεως εἰς τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν. 'Αλλὰ μετανοήσας ἐκρίθη ἀξιος τῆς ἱερωσύνης⁹¹. 'Επειδὴ, συμφώνως πρὸς ὅσα ἀναφέρει ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ὁ Ἀαρὼν εἶχεν εὐλογον «ἀπολογίαν» διὰ τὴν πρᾶξιν του ἐκείνην (ἐάν ἡρεύετο νὰ ἵκανοποιήσῃ τὸ αἴτημα τοῦ λκοῦ, διὰ τοῦ Θεοῦ θὰ ἐπέστρεφεν εἰς Αἴγυπτον), «τούτου ἔνεκα συγγνω-

κλησίας ἀκυρα ἡ καὶ ἀνυπόστατα, τότε πρέπει νὰ μὴ θεωρῆται ως αἰτία τῆς ἀκυρότητος τῶν μυστηρίων τῶν αἱρετικῶν ἡ αἴρεσις αὐτῶν, ἀλλὰ ἡ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἀπόσχισί των (τὸ σχίσμα).

86. Βλ. ἡμετέραν διατριβήν: Αἱ χριστολογικαὶ ἀντιλήψεις τῶν Εἰκονομάχων, 'Αθῆναι 1975, σελ. 133 ἔξ.

87. Βλ. ἀνωτ., «χρῆσιν» ἐκ τῆς Ἐκκλ. ἱστορίας Ρουφίνου.

88. Βλ. ἀνωτ. «χρῆσιν» ἐκ τῆς πρὸς Ρουφίνιαν ἐπιστ. τοῦ Μ. Ἀθανασίου.

89. Λουκ. 15,22-24.

90. 'Εξ6δ. 31, 33 ἔξ.

στὸν πρὸς τὸν κλῆρον γέγονε». Ἀλλὰ καὶ οἱ αἱρετικοὶ δὲν ἔχουν —ἐκτὸς μεμονωμένων ἐξαιρέσεων— εὔλογον ἀπολογίαν; Ἀλλοι μέν, διότι ἔγεννηθόσαν, ἐβαπτίσθησαν καὶ ἐξεπαιδεύθησαν ἐν τῇ αἱρέσει, ἄλλοι δὲ διότι καλοπροαιρέτως πιστεύουν ἀκραδάντως ὅτι τὸ «πιστεύω» των, ὅχι μόνον δὲν ἀποτελεῖ αἱρεσιν, ἀλλὰ τούναντίον τὴν μόνην σφύζουσαν ἀλήθειαν τῆς πίστεως, ὑπὲρ τῆς ὁποίας εἶναι Ἰσως καὶ ἔτοιμοι νὰ ἀποθάνουν. Τούτου ἔνεκεν ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία δέχεται τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ αἱρετικοῦ, ὡς ἔμπρακτον μετάνοιαν, ἢ μᾶλλον ὡς ἐπιστροφὴν τοῦ Ἀσώτου υἱοῦ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Πατρός του, τὴν Ἐκκλησίαν· ὡς ἐπιστροφὴν τοῦ ἀπολωλότος προβάτου εἰς τὴν μάνδραν τοῦ Χριστοῦ. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων ἡ μετάνοια τοῦ αἱρετικοῦ δὲν τίθεται ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως μὲ τὴν τοῦ βαρέως ἀμαρτήσαντος καὶ τοῦ ἀποτελεῖ τῆς πίστεως ἐκπεσόντος⁹¹. Οὕτως, ἐνῷ εἰς τὸν βαρέως ἀμαρτήσαντα καὶ τὸν πειτακότα ἐπιβάλλονται ἐπιτίμια καὶ μάλιστα ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀποχὴ ἐκ τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἀντιθέτως εἰς τὸν ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντα δὲν συμβαίνει τὸ αὐτό.

‘Η Ζ’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀπεδέχθη δμοφώνως, ὅτι ὁ ἐν μετανοίᾳ ἐπιστρέφων αἱρετικός, λαϊκὸς ἢ κληρικός, γίνεται ἀμέσως δεκτὸς (ἐὰν θεωρηθῇ ὡς εἰλικρινής ἡ μετάνοιά του καὶ ἡ ἐπιθυμία του νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας) εἰς πλήρη ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν, καὶ ἐφ’ ὅσον βεβαίως δὲν ὑπάρχει κανονικόν τι κάλυμμα (διάπραξις ἀμαρτίας, ἢ ὁποία ἐμποδίζει τὴν ἀμεσον προσέλευσιν εἰς τὸ ἵερον Πατήριον, ἢ παράπτωμά τι τὸ δόποιον εἶναι ἀσυμβίβαστον μὲ τὴν ἱερωσύνην⁹²), διὰ τῆς ἐπιδόσεως ἐγγράφου δμολο-

91. ‘Ως ἔκπτωσις ἐκ τοῦ Χριστιανισμοῦ δέον νὰ θεωρηθῇ ἡ προσχώρησις εἰς τὴν Εἰδωλολατρίαν, τὸν Ἰουδαϊσμόν, τὸν Μανιχαϊσμόν, τὸν Σαβελλιανισμόν, ἢ εἰς «ἄλλο τι τοιούτον ἀθετάς εἴδος» (βλ. β’ καν. Γρηγορίου Νύσσης). Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς οἱ Κανόνες ἐπιβάλλουν ἐπιτίμια εἰς τοὺς ἐν μετανοίᾳ ἐπιστρέφοντας.

92. ‘Η Σύνοδος ὡς ἀσυμβίβαστον μὲ τὴν ἱερωσύνην διεκήρυξε τὴν χειροδικίαν (τὸ «τύπτειν») κληρικοῦ πρὸς οἰονδήποτε ἀνθρώπον, ἀκόμη καὶ ἀπιστον, συμφώνως πρὸς τὸν καὶ κανόνα τῶν ‘Αγ. Ἀποστόλων.

‘Ο ἵερος Ταράσιος εἰς τὰς ἐπιστολὰς του: α) Πρὸς τὸν Ἀδριανὸν Ρώμης (Μανι 13,462-471) καὶ β) Πρὸς τὸν πρεσβύτερον καὶ ἡγούμενον Ἰωάννην (Αὐτόθι, 471-479) ὡς ἀσυμβίβαστα πρὸς τὴν ἱερωσύνην θεωρεῖ τὰ σαρκικὰ ἀμαρτήματα καὶ τὴν σιμωνίαν. Ἰδιαιτέρως ἐπιμένει ἐπὶ τῆς σιμωνίας, ἶσως καὶ διότι εἴχε κατηγορηθῆ ὡς μὴ λαβὼν μέτρα κατὰ τῶν σιμωνιακῶν (βλ. 478Ε: «εἰ καὶ τινες θέλουσι λοιδορεῖν ἡμᾶς»). Εἰς τὴν ἀνωτέρω β’ ἐπιστολὴν δὲ Ταράσιος γράφει: «ἐνεκάλεσαν τῇ συνόδῳ τὸ πλέον μέρος τῶν εὐλαβῶν μοναχῶν. καὶ ἡμεῖς προεγινώσκομεν τὴν ἔγκλησιν ταύτην· ὅτι οἱ πλείονες τῶν ἐπισκόπων χρήματιν ὀνήσαντο τὴν ἱερωσύνην» (474DE). ‘Ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Συνόδου δὲν προκύπτει συζήτησις ἐν αὐτῇ περὶ σιμωνιακῶν ἐπισκόπων. ‘Ἐνδεχομένως ἡ συζήτησις ἐγένετο κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν σχετικῶν κανόνων ε’ καὶ ιδ’ αὐτῆς. Κατὰ τὸν Ταράσιον, δὲπλι χρήματι χειροτονηθεὶς «δόνθητι τὴν ἱερωσύνην κεκλήρωται» (463Α). Εἰς ἔτερον σημεῖον ἀναφέρει, ὅτι ὁ οὕτω χειροτονηθεὶς «οὐκέ ἔστι» ἱερεὺς (475Α). Εἰς τοὺς σιμωνιακούς «ἀναμ-

γίας δρθιδόξου πίστεως καὶ ἀναθεματισμοῦ τῶν αἱρετικῶν κακοδοξιῶν, δηλ. διὰ λιβέλλου. Ταῦτα ἀποτελοῦν ἐπίσημον διδασκαλίαν τῆς Συνόδου, ἡ ἐποία, κατὰ τὸν Ταράσιον, εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς «κανονικὰς διατάξεις καὶ τὰ συνοδικὰ παραγγέλματα καὶ τῶν ἀγίων πατέρων τὴν ἀκρίβειαν». 'Η συμφωνία ἐπ' αὐτοῦ τόσον τῶν ἀντιπροσώπων ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ Πάπτα καὶ τῶν Πατρι-αρχῶν Ἀλεξανδρείας, 'Αντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὅσον καὶ τῶν παρακό-λου θησάντων τὸ ἔργον αὐτῆς ἡγουμένων καὶ ἀρχιμαρτυριῶν, τῶν οἰνοὶ ἔκ-προσώπων τῶν μωναχῶν, ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν ὅτι οὕτως εἶχε κατὰ τοὺς ὑπ' ὅψιν χρόνους ἡ πρᾶξις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. 'Ἐπομένως, κατὰ τὴν ἡμε-τέραν γνώμην, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου ὡς ἀναφερομένην εἰς τὴν τότε καὶ μόνον ἐκκλησιαστικὴν ἀνάγκην, ὡς ἔχουσαν δηλ. περιωρισμένην τοπικῶς καὶ χρονικῶς ἴσχυν καὶ ὡς ἀφορῶσαν μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Εἰκονομάχων. Οὐδεμίᾳ ἀμφισβήτησις δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ὅτι ἡ διεξαχθεῖσα ἔρευνα καὶ συζήτησις ἀφεώρα, δχι εἰς τὸ πῶς πρέπει· ἢ γίνουν δεκτοὶ οἱ ἐγκληθέντες ἐπίσκοποι, ἀλλ' εἰς τὸ πῶς δέον νὰ γίνωνται δεκτοὶ οἱ ἐπιστρέφοντες ἐξ αἰρέσεως. "Ἄς μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι οἱ μοναχοὶ κατέστησαν σαφὲς ὅτι ἐπεθύμουν ἐν προκειμένῳ· νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀκριβείας. Τὸ γεγονός, τέλος, ὅτι ἡ Σύνοδος δὲν συμπεριέλαβε τὴν ἀπόφασίν της εἰς τὸν "Ορον αὐτῆς, ἀλλ' οὕτε σχετικὸν κανόνα ἔξεδωκε, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀναφορὰν εἰς τὸ κύρος καὶ τὴν αὐθεντίαν τῆς ἀποφάσεως της, περὶ τῶν αἱρετικῶν. 'Ἐπι τοῦ τελευταίου τούτου σημείου σημειωθήτω ὅτι ἡ Σύνοδος ἐν τῷ "Ορῷ αὐτῆς ἀνεθεμάτισε «τοὺς ἐναγεῖς αἱρετικούς», τοὺς «τολμῶντας ...τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις ἀθετεῖν». Εἰς αὐτοὺς δύνανται νὰ ὑπαχθοῦν καὶ οἱ ἀθετοῦντες τὴν περὶ τῶν αἱρετικῶν ἀπόφασίν της, ἀφοῦ αὕτη κατὰ τὴν Σύνοδον ἀποτελεῖ ἐφαρμογὴν ἀκριβῇ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεως. Πρὸς τούτοις παρατηρητέον, ὅτι ἡ Σύνοδος οὐδὲν περιέλαβεν εἰς τὸν "Ορον τῆς σχετικῶς καὶ μὲ τὰς εἰκονομαχικὰς κακοδοξίας περὶ ἀπεριγράπτου τοῦ Χρι-στοῦ καὶ περὶ τοῦ ἄρτου τῆς θείας Εὐχαριστίας ὡς εἰκόνος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι συνεζητήθησαν διεξοδικῶς τὰ θέματα αὐτὰ καὶ ἐτοποθετήθη ἐπ' αὐτῶν ἡ Σύνοδος κατὰ τὴν πορείαν τῶν ἐργασιῶν της. 'Ἐκ τῆς περὶ αὐτῶν σιωπῆς ποῦ "Ορού ἐπιτρέπεται ἄρα νὰ λεχθῇ, ὅτι ἡ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς ἐπίσημος θέσις τῆς Συνόδου δὲν ἀποτελεῖ διδασκαλίαν αὐτῆς καὶ

φιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἀγίου πνεύματος, εἴτουν ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀγι-στεία· καὶ δούκε ἔλαβον, οὐδὲν ἔχουσιν» (463E). 'Ο Ταράσιος δὲν ὅμιλεν σαφῶς περὶ ἐγκύρου ἢ ἀκύρου τῶν χειροτονιῶν τῶν σιμωνιακῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν τελουμένων μυστηρίων. Παρατηρητέον δμως ὅτι, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι κατ' αὐτὸν δούτω χειροτονηθεὶς δὲν ἔλαβε τὸ ἄγιον Πνεῦμα, οὗτος δὲν ζητεῖ τὴν ἐπικνάληψιν τῶν μυστηρίων τῶν ὑπὸ σιμωνιακῶν τελεσθέντων. 'Αλλ' οὕτε καὶ οἱ περὶ σιμωνίκας καὶ σιμωνιακῶν κανόνες διμιοῦν περὶ ἀκυ-ρήτητος τῶν ὑπὸ σιμωνιακῶν τελεσθέντων μυστηρίων.

δὲν καλύπτεται διὰ τοῦ ἀλαθήτου της; 'Ασφαλῶς ὅχι. 'Αλλὰ καὶ ἐν ἀκόμη τις ἀντείπη, ὅτι ἡ ὡς ἄνω ἀπόφασις περὶ τοῦ τρόπου ἐπιστροφῆς τῶν αἱρετικῶν δὲν συνιστᾶ δόγμα πίστεως, ἐπειδὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐπομένως, συμφώνως πρὸς τὰ ἴσχυοντα σήμερον, δὲν καλύπτεται ὑπὸ τοῦ ἀλαθήτου τῆς Συνόδου, ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν ἔχει συμπληρωθῆναι τροποποιηθῆναι περὶ τοῦ μεταγενεστέρας Οἰκ. Συνόδου, διατηρεῖ τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντίαν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς, καὶ ἐπομένως εἶναι δεσμευτικὴ διὰ τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν.

Τὸ γεγονός δτι ἡ Ζ' Οἰκ. Σύνοδος δὲν νεωτερίζει, δσον ἀφορᾶ εἰς τὸν τρόπον ἀποδοχῆς τῶν ἐπιστρεφόντων αἱρετικῶν, ἀλλ' ἐπικυροῦ τὴν Παράδοσιν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, δπως αὕτη πρέπει νὰ εἶχεν ἥδη περὶ τὰ τέλη τοῦ ζ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ζ' αἰώνος παγιωθεῖν, ἐπιβεβαιοῦται ἐκ τῆς σημαντικωτάτης μαρτυρίας τοῦ Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, τὴν ὁποίαν ὡς κατακλεῖδα παραθέτομεν:

«Γνωστικός με ἀνήρ φοβερὸν ἐπερώτησε πρόβλημα. Ποία, φήσας, ἀμαρτία, φόνου καὶ ἀρνήσεως χωρίς, βαρυτέρα πασῶν κατέστητε; Κάμοι, τὸ εἰς αἴρεσιν πεσεῖν εἰρηκότος· Καὶ πῶς φησίν, αἱρετικούς; Ἐκκλησία μὲν καθολικὴ δεχομένη σὺν τῷ γνησίῳ τῆς οἰκείᾳς αἱρέσεως ἀναθεματισμῷ τῆς τῶν μυστηρίων αὐτοὺς ἀξιοῦ μεταλήψεως· τὸν δὲ πεπορνευκότα ἔξομολογούμενον, καὶ τῆς ἀμαρτίας παυόμενον εἰσδεχομένη ἐπὶ χρόνους αὐτὸν τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἀφορίζειν παρὰ τῶν ἀποστολικῶν ὑποτρέπεται κανόνων; Κάμοι τῇ ἀπορίᾳ καταπλαγέντος, τὸ ἀπορον μεμένηκεν ἀπορον καὶ ἀδιάλυτον» (Λόγος ΙΕ', PG. 88, 889B).